

Daniel ÀLVAREZ GÓMEZ

EDICIÓ DEL PRIMER PROCÉS JUDICIAL
PER L'ATAAC A JOAN DE PALOMAR (1426-1428)*

*Edition of the first judicial process
about the attack on Joan de Palomar (1426-1428)**

Resum: Es tracta de la instrucció de la cort del veguer de Barcelona per investigar el crim (per la llei Cornèlia de sicaris, la llei Júlia de lesa magestat i per sacrilegi) que haurien comès els germans Vidal, Narcís, sabater, Francesc, barber, i Pere, escuder del jurista i canonge Narcís de Sant Dionís. Se'ls acusa d'haver assaltat, colpejat i intentat assassinar el diaca i oïdor de comptes del General Joan de Palomar la nit de Nadal de 1426 a les rodalies de la Catedral de Santa Eulàlia, quan el clergue anava a assistir a Matines. Segons la instrucció, haurien comès el crim per a venjar l'honor del canonge Narcís de Sant Dionís, que a mitjan 1425 havia estat destituït del càrrec d'oïdor de comptes de la Diputació, després de ser-hi cooptat per al trienni de 1425-1428, però abans de jurar el càrrec, i havia estat substituït per Joan de Palomar. El crim va dur-se a terme per la complicitat del veguer de Girona, nebot de Sant Dionís, i homònim seu, qui va instigar un altre nebot del clergue, Bernat Sarriera, a organitzar l'atemptat.

Mots clau: Sant Dionís, Palomar, abastament, Sarriera, Diputació, Vidal.

Abstract: This is the instruction of the court of the magistrate of Barcelona to investigate the crime (by the law Cornelia de sicariis, the law Julia de la majesty and by sacrilege) that the brothers Vidal, Narcís, shoemaker, Francesc, barber, and Pere, squire of the jurist and canon Narcís de Sant Dionís would have committed. They are accused of assaulting, beating and attempting to murder the deacon and auditor of General Joan de Palomar on Christmas night 1426 near the Cathedral of Santa Eulàlia, when the clergyman was going to attend Matins. According to the instruction, they would have committed the crime to avenge the honor of the canon Narcís de Sant Dionís, who in the middle of 1425 had been dismissed from the position of auditor of accounts of the Deputation, after being co-opted there for the triennium of 1425-1428, but before taking the oath of office, and had been replaced by Joan de Palomar. The crime was carried out with the complicity of the veguer of Girona, nephew of Sant Dionís, and his namesake, who instigated another nephew of the clergyman, Bernat Sarriera, to organize the attack.

Keywords: Sant Dionís, Palomar, beating, Sarriera, Deputation, Vidal.

* Aquest treball es publica dins del projecte «Conflictos singulares para juzgar, arbitrar o concordar (siglos XII-XX)» PID2020-117702GA-I00/MICIN/AEI/10.13039/501100011033, finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació i l'Agència Estatal d'Investigació.

I. INTRODUCCIÓ

Ha estat publicat, no fa gaire, un article que recull les vicissituds del procés instruït contra familiars i protegits del clergue Narcís de Sant Dionís, per haver atacat un altre clergue, Joan de Palomar, a prop de la catedral de Barcelona (1426), a causa de l'auditoria de comptes de la Diputació, que el primer havia perdut recentment en benefici del segon.¹ Aquesta publicació difereix d'aquella en el fet d'aportar *in extenso* totes les actes del primer volum, que en si conté un primer judici. Es projecta publicar més endavant el segon volum, en què s'enregistra un segon plet, sempre al voltant del mateix crim.²

Ambdós manuscrits es troben a una secció de l'Arxiu Reial de Barcelona (ACA) que s'intitula Processos davant del Consistori. Bona part de la informació de context i un estudi detallat de dits processos foren presentats al públic a l'esmentat article. El propòsit, per tant, d'aquesta introducció és orientar els lectors de manera més concisa i, per tant, moltes de les fonts d'informació quedaran mencionades només a la bibliografia.

II. ANTECEDENTS POLÍTICS DEL PROCÉS

La majoria dels processos davant del Consistori de la dita secció es refereixen a litigis per les Generalitats, és a dir, els impostos que cobrava i administrava la Diputació del General. Establerta a les Corts de Cervera de 1359, aquesta institució gaudia només de poder econòmic, és a dir, fiscalitzava el donatiu cedit al rei durant les Corts i els impostos del General o Generalitats. Fou el 1413 quan obtingué, en virtut d'un Capítol del General atorgat per l'infant Alfons com a primogènit de Ferran I, el seu estatut d'institució permanent amb sis oficials d'exercici triennal, és a dir, tres diputats i altres tants oïdors de comptes. Així mateix, la Diputació rebé la comissió de vetllar per l'observança de les Constitucions generals i oposar-se, amb requestes i

1. Figura d'excepcional rellevància per a la història del dret i del pensament catalans. Sant Dionís fou un eclesiàstic gironí, doctor en dret civil, coautor de la Compilació de 1413 (juntament amb Bononat Pere, Jaume Callís i Francesc Basset) i, per últim, escriptor del *Compendium* de tota la legislació catalana aprovada a Corts Generals, escrit a la dècada de 1420 i potser a inicis de la següent. Probablement fill del jutge reial homònim del s. XIV, era germà del també jurista Dalmau de Sant Dionís, el fill del qual, el cavaller Narcís de Sant Dionís, fou vicari de Girona en les dates de l'atemptat a Palomar i, sens dubte, cervell del mateix. Altres famílies emparentades amb aquests Sant Dionís eren els Sarriera i els Santceloni. Tant per al procés com per a l'obra i vida del jurista, vegeu bibliografia. No és menor la importància de Joan de Palomar, en l'àmbit del dret canònic, sobretot per la seva actuació al concili de Florència i Basilea, en la seva disputa amb els Hussites. *Vid.* ELÍAS DE TEJADA (1950), VILALLONGA (1993) i MANSI (1788), volums 29 i 30, per a l'obra del darrer.

2. Respectivament: G-232 i G-193,4, *vid.* bibliografia, fonts manuscrites.

instàncies, a tota infracció comesa per qualsevol oficial reial, inclosos els que no eren temporals, com ara el Governador General de Catalunya, el Canceller o el Vicecanceller.

Després d'un intent notable, si bé no reeixit, a les Corts de Barcelona de 1410, a les de Sant Cugat-Tortosa (1419-1420) fou escollit, a partir del Capítol de Cort *Com poc valdria*, un Tribunal inquisidor polític, que durà al voltant de dos anys, amb potestat per a supervisar l'observança dels oficials majors, com el Canceller, Vicecanceller, Regent la Cancelleria, entre d'altres, i jutjar-ne la infracció.³ Era una passa més en el progrés legislatiu esmentat.

El doctor en lleis gironí Narcís de Sant Dionís formà part del dit Tribunal. En relació amb les seves actuacions, comptem amb un volum de la mateixa secció suara mencionada, Processos davant del Consistori, en el qual els sis inquisidors polítics intenten treure l'aigua clara d'una suposada infracció del Governador General de Catalunya, que s'havia arrogat la instrucció i condemna d'un notari de Lleida.⁴ Per desgràcia, no sembla que la investigació iniciada pel Tribunal arribés a bon port. Potser per aquesta raó, o per pressió de la monarquia, el Tribunal cessà a les següents Corts de Barcelona de 1422, quan s'aprovà la creació d'un procurador fiscal, el qual resultà ser Bartomeu Ripoll.

III. CONTEXT DEL NOSTRE CAS

El jurista Narcís de Sant Dionís, que en la seva carrera eclesiàstica només arribà a vicari de Girona i Barcelona (deixant de banda algunes canongies, dos ardiaconats i l'habitual reguitzell de benifets), fou, en l'àmbit civil, a més d'enquestador polític, com s'ha dit, oïdor de comptes pel braç eclesiàstic per a dos triennis, el de 1416-1419 i el de 1440-1443. No obstant això, se sap que per al trienni de 1425-1428 també havia estat cooptat quan, abans de jurar el càrrec, fou destituït expeditivament per algun motiu que encara desconeixem.⁵

No és possible fer-se una idea clara, a hores d'ara, de la possible rivalitat personal o política entre Narcís de Sant Dionís i Felip de Malla, que, com a president *in pectore* de la institució, hauria defenestrat el primer. El cas és que el procurador del General, Bartomeu Ripoll, obrí una causa contra l'elecció de Sant Dionís, argüint il·legalitat, i la Diputació cooptà, en substitució d'aquest, el gironí Joan de Palomar, canonge de la ciutat de l'Onyar i diaca de Barcelona, que era, segons afirma Perarnau, proper a Felip de Malla.

3. CARAVYC XII: 200-201.

4. També ha estat estudiat recentment. *Vid.* bibliografia.

5. Els diputats eren Felip de Malla, ardiaca major de la Seu de Barcelona (sobre el qual, vegeu PERARNAU, 1978), el cavaller Joan Desfar i el ciutadà Narcís Miquel. Els oïdors de comptes eren el donzell Bertran de Vilafranca i el ciutadà Baltasar de Gualbes.

De Xàtiva estant, Palomar acceptà, el 30 de desembre, la seva elecció i jurà el seu càrrec el 26 de febrer de 1426. Paral·lelament, sembla que a finals de 1425, Sant Dionís havia apel·lat la seva destitució davant Alfons IV, que aleshores era a València. D'aquesta apel·lació no se n'ha trobat traça als arxius, fins al moment present.⁶ Per documentació indirecta, sabem que la Diputació defensà la seva decisió mitjançant el seu procurador Bartomeu Ripoll, entre d'altres, i que, els mesos d'abril i maig de 1426, degué aconseguir una sentència reial desfavorable per al jurista gironí.

IV. EL BATIMENT DE JOAN DE PALOMAR I EL JUDICI

No sabem pas quina reacció immediata tingué el clergue, micer —aquest n'era el tractament— Narcís de Sant Dionís. El cert és que, tot i habitar a Barcelona,⁷ conservava una gran vinculació amb el seu ambient familiar gironí. Germà del donzell Dalmau de Sant Dionís i emparentat per les seves germanes amb els Santceloni i els Sarriera, semblava mantenir una bona relació amb els seus nebots, entre d'altres raons, perquè no devia ser gaire més gran, nascut probablement vers 1380. El cavaller homònim —amb el tractament de mossèn— Narcís de Sant Dionís, fill de Dalmau, era aleshores, com a veguer de Girona, el seu nebot més ben posicionat i comptaria, aproximadament, els anys del segle, entre 20 i 30. Bernat Sarriera i Felip de Santceloni, els altres nebots, vivien de diverses activitats gens definides, però es trobaven igualment ben a prop del seu oncle.

Sant Dionís, a més, comptava amb un abundant seguici de criats o afavorits: Pere Vidal i Miquel, escuders, un esclau dit Antoni i un desconegut bort, mencionat diverses vegades a les actes (sembla que fos fill il·legítim del mateix clergue).⁸ Per la casa del canonge i jurista passaven sovint i hi dormien altres figures, com el mercader Joan Comelles o els germans de Vidal, Narcís i

6. S'ha cercat sense èxit a ACA, Cancelleria Reial, Registres, Sententiarum, 2741, 2742, 2743; i a Arxiu de València, Sentències, mss. 459, 460, 461.

7. El 1436, Sant Dionís declarava a les Corts posseir «en Barchinona una casa al canto de la claustra de la Seu, la qual se pertany al Capítol de Barchinona, dins la qual casa té e posseheix dues mules pera cavalcar, lits fornits de robes e lurs aparells, segons appar en les cambres de la dita casa diverses cofres ab diverses robes de diverses maneres, un estudi dins lo qual ha molts llibres de dret canònic e civil e daltres facultats, diverses eynes de cuyna e diverses altres robes e les vestedures que porta en son cors e altres robes hon se vulle que sien» (CARAVYC XX: 20). Es tractaria, en teoria, d'una de les cases dels canonges que avui constitueixen la residència homònima del president de la Generalitat.

8. Algunes d'aquestes figures apareixen al testament que atorgà Sant Dionís el 1458: Pere Vidal, prevere beneficiat a la Seu de Barcelona, i el seu nebot homònim (és a dir, el que era veguer de Girona el 1426) en resulten els marmessors i un dels fills d'aquest darrer, Dalmau Gabriel de Sant Dionís, n'era hereu universal, però en rebia la meitat de l'herència un clergue beneficiat a les esglésies de Santa Maria del Pi i de Sant Just, anomenat Gabriel Pere o de Pere (n'era el bort?). *Vid.* Bibliografia.

Francí, o el mateix Bernat Sarriera. Al seu domicili s'hi jugava a cartes (gresca), la qual cosa estava prohibida.⁹ Sant Dionís, a més, tenia tractes imprecisos amb conversos, com Joan Dez Quer, que freqüentava casa seva, o Lluís Dala, a qui enviava el seu escuder Pere Vidal i, si podia, el seu germà Narcís Vidal, si bé aquest darrer semblava resistir-s'hi —n'havien de cobrar indirectament el servei del batiment? El clergue, en definitiva, utilitzà el seu ascendent sobre aquests familiars, servents, subalterns i satèl·lits per a venjar-se de Palomar.¹⁰

Els Vidal, oriünds com Sant Dionís de Girona, esdevenen els veritables protagonistes. Pere, potser el més gran, servia Sant Dionís des de feia set anys. Narcís, el buderol, menor de 25 anys, era sabater, i treballava des de mitjan desembre al Born, a casa del seu mestre, Antoni Oró. Francí, més avesat, feia de barber a la Plaça Nova, a casa del seu mestre, en Bellit. Cal recordar que fins mitjan segle xx es mantingué el barri de davant de la Catedral i la Plaça Nova —punt d'encontre destacat en aquest procés— era aleshores molt més petita.

Els fets, resumits, són els següents. Bernat Sarriera era a Barcelona des de novembre de 1426, juntament amb Felip de Santceloni, per comprar joies —segons testimoni de Pere Vidal. Segurament, Sarriera ja tramava l'atac contra Palomar —i potser n'espiaava les rutines i els itineraris—, com ho comentà, a casa del seu oncle, a Pere Vidal —el qual declara que només li digué a ell. Vers el dia 10 del mateix mes —quinze dies abans de Nadal—, el jurista Sant Dionís marxà a Girona a l'enterrament d'un germà seu¹¹, acompanyat per Pere Vidal, l'escuder Miquel i els nebots Sarriera i Santceloni, que s'havien quedat a la ciutat comtal per assegurar-se que l'oncle els pagava el viatge. Al camí, es

9. *Vid.* entrada corresponent del DCVB. Sobre la relació amb els seus nebots, un testimoni del segon volum i procés d'aquest crim (G-193,4) és il·lustratiu: «que ell, testis, bé sab que lo dit mossèn Narcís Sent Dionís, cavaller, és fill de micer Dalmau de Sant Dionís, lo qual [...] és germà del dit micer Narcís de Sant Dionís, e [...] que lo dit Bernat Sa Riera [...] és fill de Arnau Sarriera quondam ciutedà de Gerona e-és fill de una dona [f. 230r] germana del dit micer Narcís de Sant Dionís canonge [...]. Si són elimentats de béns e rendes del dit micer Narcís canonge ho no, asò ignore ell, testis, [f. 230v], però bé creu ell, testis, que hagen haüt millorament e hagen».

10. Les bandositats eren un problema de la Catalunya d'aleshores, com recull Perarnau (1978: 133-136). De fet, cal tenir present que la guerra privada era un privilegi nobiliari ben respectat al Principat. Els Sant Dionís hi foren especialment actius, sobretot a Girona. El clergue Sant Dionís era un home de caràcter: el 1434, com a vicari del bisbe de Girona, posà la ciutat sota interdicte, per una talla imposada a l'església pels jurats de la ciutat, que ell considerava injusta, i provocà l'ira de la reina Maria; el 1436 fou empresonat, amb molts altres procuradors a Corts, per negar-se a finançar amb diners del General dues galeres destinades al rei Alfons el Magnànim. El 1447, el cavaller Sant Dionís va parar una emboscada a l'abat de Sant Pere de Galligants i atacà la seva casa a Girona, per venjances i enemistats que implicaven la família, molt semblants a les del present volum (RYDER, 2021: 118).

11. Probablement Bernat de Sant Dionís, dit de Bordils, el tercer germà, del qual no se sap bé quan traspassà, però el 1417 encara era viu i el 1433 ja era mort, perquè la seva vídua Sibila n'ostentava l'escrivania (SANS I TRAVÉ, 2005: docs. 736 i 837). Dalmau de Sant Dionís no morí fins el 1432. *Vid.* bibliografia sobre el clergue.

creuaren amb Narcís Vidal, que marxava de Girona —sembla que apressadament, perquè s'hi havia embolicat en algun problema— i anava a Barcelona, a quedar-s'hi i potser refugiar-s'hi per un temps. Sarriera li demanà que es deixés trobar a la capital quan, més tard, ell hi tornés.

A Girona, els viatgers visitaren també l'altre nebot, el veguer Sant Dionís, el qual mostrà una espurna del seu caràcter en un dels encontres a casa seva —dels quals hom imagina les converses—, tot exclamant que els era necessari que Palomar es llevés a matines la nit de Nadal, per a perpetrar-ne el batiment.

Entre el dissabte 21 i el dilluns 23 de desembre, el clergue Sant Dionís, Pere Vidal i Bernat Sarriera tornaren de la ciutat de l'Onyar. Sarriera començà a implicar Narcís Vidal, el mateix dilluns, a la Plaça Nova, si bé els seus dos germans, Francí i Pere, sembla que l'hi desaconsellaven. Narcís passà per casa del clergue. Les diverses escenes entre els dos personatges, de jerarquia social marcadament diferent, són psicològicament sucoses: el jove no formava part, estrictament, del cercle del jurista, però mica en mica hi anava entrant. Desgraciadament, seria qui acabaria pagant per tots. Del clergue Sant Dionís s'endevina una personalitat sinuosa —sofisticada, en diu Pere Vidal— i alhora temperamental.

Bernat Sarriera, que parava a casa d'una dona «que li feia bona festa», havia arreplegat dos pagesos de l'Empordà, o tal vegada d'Osor o d'Amer, els quals s'hostatjaven a l'antiga plaça de l'Oli. Narcís Vidal declara que dilluns a la tarda s'assabentà, a casa de Sant Dionís, dels particulars del pla de Sarriera, perquè els hi explicà Pere Vidal. Narcís confessa innocentment, durant l'interrogatori dels diputats, que havia dit al seu germà que més glòria en tindria Sarriera de fer l'abastament de dia. No n'és l'única mostra d'ingènua franquesa.

Després de treballar al Born fins a les 8 hores, Narcís Vidal es trobà amb Sarriera a la Plaça Nova i d'allà anaren a cercar Pere Vidal, a casa de Sant Dionís. Seguidament, tots tres tornaren novament a la dita plaça, per esperar Francí, que plegués de treballar. Però Pere Vidal marxà abans, després d'aparatar-se amb Sarriera vers el portal de la muralla: és probable que llavors aquest darrer demanés a Pere que hi amagués més tard els bastons per als pagesos. A les nou, sortí Francí de la barberia i tots tres anaren a la plaça de l'Oli, a esperar el primer toc de matines.

Mentrestant, Pere Vidal i Joan Comellas es trobaren, més tard, vers mitja nit al claustre de la catedral i hi passejaren. Els diputats sospitaven que hi havien anat a espïar. Quan començaven a tocar matines, Pere Vidal tornà a casa de Sant Dionís, per a despertar-lo, de manera que assistís a l'ofici. Tot seguit, l'escuder s'hi quedà a dormir.

Paral·lelament, a la mateixa hora, Sarriera cridava els pagesos, els quals sortiren de l'hostal, a la Plaça de l'Oli, ja armats amb llances de mà, curtes, que, però, amagaren en un racó de la Plaça Nova, en arribar-hi, i les substituïren pels bastons. Evidentment, el propòsit, en acabar la feina, era que canviessin

una altra vegada les armes i escapar directament vers Girona. Sarriera deixà a Narcís Vidal una espasa i un broquer i en rebé un altre broquer i una espasa de dues mans. Tot seguit, es col·locaren a l'alfóndec —número 3 de l'actual carrer Sant Honorat—, i a les seves rodalies, a esperar l'aparició de Palomar. La comitiva del diaca sortí de casa seva —es desconeix exactament on habitava, si bé devia ser a l'actual carrer del Call— entre les 12 i les dues de la matinada. Llavors es produí l'atac, a la cantonada de l'afóndec, del qual és possible llegir l'engrescadora narració des de diferents i acolorides perspectives, a les actes. Tots fugiren en direccions diverses, encara que es retrobaren de seguida Francí, Narcís i els pagesos, que poc després se n'acomiadaren, dels altres, per marxar a Girona. Narcís se separà de Francí i anà a dormir, més tard, a casa del seu mestre, al Born.

Durant les hores següents de la matinada, Francí i Joan Comellas entraren a casa de Sant Dionís, per estirar-se al llit on ja dormien Pere Vidal i Miquel, l'altre escuder. En algun moment, aparegué Sarriera per a tornar una capa vermella —o clotxa— a Francí, que li havia prestada, o potser caldria entendre que realment tornà a Narcís l'espasa de dues mans, però Pere Vidal —pel testimoni del qual coneixem aquest particular— preferí variar la seva versió per a no perjudicar el seu germà petit. Sarriera comentà llavors l'acció amb Pere Vidal, abans de marxar i esfumar-se definitivament, fins al segon procés.

Deixant de banda les peripècies següents fins a la detenció de Pere i Narcís, a principis de febrer, per part de la Diputació, el judici a la Cort del veguer de Barcelona, Guillem de Bordils, començà el 10 del mateix mes. Sembla que dit Tribunal inicià la seva instrucció a partir de la *fama publica* —així com la Diputació— i no per denúncia de Palomar. Narcís fou assistit per un jove advocat barceloní, Guillem Vidal.¹² La seva activitat judicial fou amatent, enèrgica, incansable, exuberant de citacions del dret comú i dels jurispèrits comentaristes, de vegades acrobàticament especulativa. Primerament interposà un misteriós guiatge del mateix veguer, el qual hauria protegit Narcís Vidal, com a excepció peremptòria, és a dir, dissolutòria de la causa. Demanà en conseqüència una restitució íntegra, perquè Narcís era menor: un regrés, jurídicament obligat, a l'estat anterior a la detenció.

Exhaurida aquesta via, Guillem Vidal aportà un altre guiatge, expedit pel rei, en una carta credencial escrita el desembre de 1426, adreçada a un ciutadà de Girona, anomenat Pere Sarriera, a través d'un cavaller, Jaume Alemany de Bellpuig, missatger reial. S'hi sumen cartes del mateix cavaller, que insten el veguer a respectar el guiatge. El 6 de març de 1427, a casa del llicenciat en decrets Bonanat Pere,¹³ el veguer Bordils requerí l'opinió autoritzada de

12. De fet, exercia la curatela de Narcís (com a menor de 25 anys) i potser n'era parent. Encara era actiu el 1440, quan representà un mercader en la venda d'un obrador, situat a la plaça reial major, als consellers d'aquell any (CPMB: doc. 1194).

13. Figura destacadíssima, molt experta en dret i de gran influència aleshores: havia estat jutge contra els mals consellers de Joan I (1396), Regent la Cancelleria durant l'interregne

diversos juristes, els quals decidiren primerament elevar una consulta al rei. El judici estava a punt de descarrilar. Només dos dies més tard, Bonanat Pere reaccionà i presentà, juntament amb Pere Descoll, una cèdula en què desacreditava del tot la carta credencial en qüestió i negava la consultòria al rei.

A partir d'aquí, Guillem Vidal intentà obstaculitzar sense èxit un procés que anava accelerant la seva conclusió. Ni tan sols la reclamació pel canvi de jutges —els costos de la qual, en ser desestimada, es carregaren al reu— aconseguí el desitjat sobreseïment. Es demanà el parer dels quatre consellers de la ciutat de Barcelona, Joan Ros, Joan Bussot, Jaume Colom, Huguet Fivaller i Bernard Sapila, que manifestaren la necessitat de continuar amb el judici. Finalment, el juí dels prohoms del Consell de Cent (vint-i-quatre pròcers) emeté sentència, tot dictaminant que Narcís Vidal fos penjat.

V. CRITERIS D'EDICIÓ

La transcripció ha hagut de basar-se, íntegrament, en un manuscrit, que resulta ser una còpia, poc posterior, duta a terme pel mateix escrivà que redactà l'original.¹⁴ No s'hi ha reconegut més que una sola mà. S'indiquen les pàgines del manuscrit amb un número volat i una barra inclinada, més la inicial de l'orientació, *recto* o *verso*: ^{1r/}. Les interpolacions van entre claudàtors [], les substraccions entre parèntesis angulars < >, les lectures diplomàtiques entre parèntesis normals (). Les lectures dubtoses o insòlites s'indiquen amb un [sic] o es comenten en nota.

El manuscrit alterna amb gran desinvoltura el llatí i el català. S'ha preferit mantenir la lletra rodona per als textos d'ambdues llengües i no marcar de cap manera la transició. Només s'escriuen en cursiva les interpolacions d'un o pocs mots d'una llengua en els paràgrafs escrits en l'altra.

Ortotipografia i puntuació

Text llatí. S'ha mantingut l'alfabet clàssic, sense distinció de v/u ni i/j, i per tant es troba en minúscula sempre u/i i en majúscula V/I. La grafia doble «ff» que indica una majúscula ha estat simplificada. Els punts i seguit s'inicien amb una majúscula. Hi ha nombroses variants ortogràfiques, que es mantenen.

Text català. Es regularitza la distinció històrica (posterior al manuscrit) entre v/u i i/j, d'acord amb l'ortografia moderna.

(1410), jurista assistent al Compromís de Casp (1412), coautor de la Compilació de 1413, advocat de la Diputació (des de 1413) i ambaixador del Consistori de Barcelona, etc.

14. Era el notari públic Antoni Desvern, encara actiu el 1436 (CPMB: doc. 1164).

La nostra edició del text català és conservadora i, per tant, no es regularitza més que les aglutinacions, de manera que els apòstrofs, els punts volats i en general els pronom febles s'empren normativament, d'acord amb els criteris de l'Editorial Barcino, tret de casos com "a:ssos viare" —és a dir, doble S intervocàlica, que indica una sibilant sorda. Es manté l'ortografia exactament com a l'original —seguim els criteris de dita editorial—: L simple també en cas de palatal (LL), si no apareix aquest dígraf al text (com a l'inici del f. 18r); CH finals; els plurals apareixen segons es llegeixen al ms.: *-as* i *-es*, indistintament; el mateix ocorre amb el pronom personal *jo*, que figura així, però també sovint com a "yo". S'accentua, però, modernament.

En qualsevol de les dues llengües, passen a escriure's en majúscula, trobant-se al ms. en minúscula —si més no, en la majoria de casos—: General (de Catalunya), Nadal/*Natiuitas*, Plaça Nova, Príncep/*Princeps*, Rei/*Rex*, entre d'altres. La resta de majúscules i minúscules han estat adaptades d'acord amb l'ús modern. Es punctua segons criteris semàntics actuals. Al ms. es troben en majúscula els noms de mesos, de dies, de números, de vegades "ffrare" (amb el sentit de germà).

S'han trobat, i per tant mantingut, les formes insòlites "nangú" —desenvolupada, sense abreviatura o titlla, al f. 4v— i "nangun", variants només gràfiques de "nengú" i "ningun" i "nagun", sí recollides al DCVB. S'ha regularitzat la forma "Barchelona", que al ms. figura com a "Barchna", amb titlla sobre les dues darreres lletres. Aquesta variant ortogràfica està justificada per la forma present al f. 7v a la seqüència "E ell, depositant, dix-li que sí's farie si ere en Barçalona". Quant al terme desenvolupat "deposant" —que gairebé sempre apareix al ms. abreuja't com a "depô", amb titlla més llarga—, comptem amb una mostra completa al f. 5r a la seqüència "qui eren ab lo dit Bernat Sariera quant ell, depositant, lo encontrà al portal". "Ts" s'ha desenvolupat sempre com a "testis". Els hiats en què concorre la lletra *y* no han estat indicats amb la dièresi ni amb accent, com en els casos següents: "hoyt" (oït), "hoy" (oï), "deyts" (deïts = digueu). Igualment no s'indica a l'infinitiu "hojr", com avui dia és normatiu no anotar-lo. Sí que es manté la dièresi en els imperfects febles, tot i que l'hac, en aquests casos, fos ja la marca ortogràfica de l'època per a l'hiat: "dehïa, fahïa, acordar-se hïen", etc. Es conserva la numeració romana sense transcriure-la a lletra.

Les intervencions d'estil directe que apareixen, ja sigui en les actes del procés, de l'interrogatori o fins i tot en les mateixes deposicions, s'han posat en punt i apart després de guió llarg, per a fer-les més llegidores, en forma de diàleg, si bé a l'original no hi ha cap distinció ni solució de continuïtat. Els diàlegs secundaris, referits a les intervencions d'estil directe, o els incisos van entre cometes angulars: « », així com alguns casos d'estil semi-indirecte, com: *va dir que si* «...». La documentació aportada es col·loca entre cometes angulars, però l'estil directe al seu interior es destaca entre cometes angleses: " " .

Comentaris en nota

Alternen les notes erudites amb les notes d'edició. Aquestes darreres empen aquestes formes llatines, en cursiva:

Add.: ha afegit. *aptant* o *correx*: “he adaptat” o “he corregit” —modificacions que ha semblat oportú fer al text. *corr. in: correat in* —significa que el copista, a partir d'un primer mot equivocat, n'ha refet algunes lletres per a obtenir una altra paraula. *del.*: *deleuit*, “ha esborrat”, tot seguit del darrer mot indicat. *ms.*: manuscrit. *non liquet*: “no queda clar” —quan no s'entén. *uidetur*: “sembla” —quan la lectura resulta insegura. No s'indiquen les repeticions de mot entre el final d'un pàgina i l'inici de la següent, que venen a ser un mer reclam del mateix copista.

Legislació o literatura citada

Els incípits i abreviatures del *corpus iuris civilis* o del dret canònic es mantenen, especialment *l.* = llei, *c.* = capítol, *ff.* = Digest, *C.* = Codi. Les identificacions de fonts (també bíbliques) es col·loquen entre claus { } i les abreviatures pensades per a incolure-les-hi són, per al dret comú:

C = Codi; D = Digest; Nov = Novel·les.

I, per al dret canònic:

GR. = Decret de Gracià; X = Decretals de Gregori IX o Liber Extrauagantium; Sext. = Llibre Sisè de Decretals; Clem. = Clementines. La legislació de dret propi (Constitucions, Capítols de Cort, Usatges¹⁵) s'explica, si cal, en nota.

15. Per als quals continua essent útil VALLS I TABERNER — ABADAL Y VINYALS (1985).

VI. EDICIÓ

A. Denúncia i primers interrogatoris

1. Encapçalament. 10 de febrer de 1427.

Nouerint¹⁶ uniuersi quod, die lune qua computabatur decima mensis february, anno a Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, hanc inquisitionem incepit honorabilis Guillermus Perayerii, iurisperitus ciuis Barchinone, de mandato et ex commissione sibi factis per honorabilem Guillelmum de Burdillis, militem uicarium Barchinone, Aqualate et Vallensis, Modiliani et Modilianensis. Ex eo et pro eo quia fama publica et efferente ad auditum dicti honorabilis uicarii et eius Curie fuit nouiter deductum: quod uenerabilis Bernardus Sarriera, ciuis Gerunde, Narcissus Vidal, sabaterius, Petrus Vidal, scutiffer, Franciscus Vidal, alias *Fransí* Vidal, barbitunor, fratres germani dicte ciuitatis Gerunde, cum quibusdam eorum complicibus, Dei et domini Regis timore ac correccionem ex[c]erptis ac postpositis, ipsos non timendo, ducti diabolico spiritu, mente et proposito delliberatis, se posuerunt *en aguayt* prope ecclesiam beate Sedis Barchinone in nocte uigilie sacrate Natiuitatis Domini nostri Ihesu Christi proxime preterite,¹⁷ cum ensibus tam unius manus quam duarum manuum, fustibus et aliis armorum generibus, animo, proposito et mente delliberatis occidendi (ut creditur) et seu letaliter uulnerandi seu atrociter iniuriandi honorabilem Iohannem de Palomario, decretorum doctorem, diachonum et in sacris ordinibus constitutum ac auditorem compotorum honorabilium dominorum deputatorum Generalis Cathalonie Principatus, non obstante quod ipsi bene scirent ipsum fore officialem pro domino Rege, puta auditorem dictorum compotorum, ut preffertur, et canonicum sancte Sedis Gerundensis.

Et quod euenit quod, predictis superius nominatis sic in dicto aguayto siue aguayt dicta sacratissima nocte dicti Domini nostri Ihesu Christi Natiuitatis, cum dictus honorabilis Iohannes^{1v/} iter suum cum duobus brandonibus siue *brandons* accensis cum suo habitu clericali capaque canonicali honesto modo cum suis seruatoribus faceret ad dictam Sedem Barchinone pro interessendo in dictis matutinis et aliis diuinis officiis inibi fiendis et illas ac illa cantare adiuuando ut fidelis et deuotus christianus et diachonus predictus, predicti uero uenerabilis Bernardus Sarriera, Narcissus Vidal, Petrus Vidal, Franciscus, alias *Francí* Vidal, una cum eorum iniquis complicibus, diabolico ac lucifero ducti spiritu, exeuntes de dicto aguayt, non obstantibus aliquibus diffidamentis,¹⁸ irruerunt crudeliter et inhumaniter contra eundem et, suffocatis dictis brandonibus siue *ciris*, magnis et letalibus ictibus tam ensium quam baculo-

16. Al marge superior, vers l'esquerra: «34». Centrat: «esti^a n.º 10».

17. preteriti *ms.* | *correxí.*

18. diffidamentes *ms.* | *correxí.*

rum ipsum honorabilem Iohannem, qui paciffice et inermis incedebat indutus uestibus et capa sacerdotalibus et seu canonicalibus, letiffere percusserunt tam in eius corpore quam in suo capite sic quod ipse honorabilis Iohannes Palomar ictibus et percussionibus ipsorum irruencium remansit in eius capite mortiffere cuiusdam ictus ensis uulneratus, ex ipso uulnere sanguinem emanando uultum eius ac tonsuram sui capitis tingendo et maculando, necnon eius persona ex predictis remansit maculata et concassata ac uastata.

Et alias ipsum interfecissent nisi quod ipse honorabilis Iohannes Palomar, diuino adiutorio sibi accurrente, fugiendo euasit, cum dolore se recolligendo intus dictam sanctam Sedem Barchinone, ad quam ut predictur ibat pro dictis matutinis et officio diuino celebrandi[s], usque ad quam Sedem ipsi incidiantes et irruentes semper eundem percuciendo et feriendo sicuti fuerunt, inmunitatem ipsius Ecclesie Cathedralis ^{2r/} frangendo Deumque offendendo, qui ait *Nolite tangere christos meos et in profectis meis nolite malignari* {Ps 105: 15}, sacrilegiumque comictendo, in legem eciam Corneliam De siccaris {D 48.8} incidendo cum habuerint animum eundem honorabilem Iohannem Palomar, diaconum et auditorem dictorum honorabilium dominorum deputatorum, occidendi, actentis predictis et aliis circumstanciis, ac in legem Iuliam Magestatis {D 48.4} incidendo, cum esset ipse honorabilis Iohannes Palomar et sit officialis non solum regius sed eciam per dictum dominum Regem et generalem Curiam Cathalonie creatus, ut predictur, et racione et occasione predicti auditoris compotorum officii fuerit ut predictur tam atrociter uulneratus, percussus, desonoratus et iniuriatus ac plura alia nephandissima et enormia crimina predicti incidiantes et irruentes comictendo.

Cumque talia, tanta et tam grauissima crimina non debeant sic oculis conuiuentibus pertransire neque impunita remanere, ymmo sunt et ueniunt ac debent [esse] grauissimis penis punienda et castiganda, actenta enormitate dictorum criminum, pro tanto dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis Guillelmi Perayerii, quem super hiis in iudicem siue inquiretorem assignauit, assumpto pro scriptore me, Anthonio dez Vern, notario Barchinone et in Curia dicti honorabilis uicarii scriptore iurato sub honorabili Bernardo Terreni, milite, domino utili scribanie Curie dicti honorabilis uicarii, presente, instante et requirente discreto Anthonio de Sori, procuratore fischali Curie ipsius honorabilis uicarii, et presentibus eciam pro procuratoribus Gregorio Sthephani mercatore et Leonardo Christiano tinctorerio, ciuibus Barchinone, qui iurarunt tenere secretum et de ^{2v/} non accipiendo seruicium iuxta priuilegium Barchinone, processit ad inquirendum super predictis in hunc modum qui sequitur.

2. Interrogatori a Narcís Vidal a la Cort del veguer. 10 de febrer.

Narcissus Vithalis, sutor oriundus ciuitatis Gerunde, habitator pronunch Barchinone, deponens in facto suo proprio sine iuramento et ut testis in alieno

citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis Curie preuentis et aliis de quibus interrogabitur. Et quia minor est XXV annis, maior uero XXIII annis, fuit sibi prouisum de curatore, uidelicet de Guillelmo Vithalis, causidico iuniore, ciue Barchinone, qui iurauit dictum delatum pro sui posse deffendere.

Et primo interrogatus per què és pres ell, depositant, e dix:

—Mossèn, d'aquesta presó de què m'interrogau jo he ja depositat en poder dels honorables deputats del General de Cathalunya. E axí, mossèn, sie'm legida aquella deposició que ja he feta ab algunas reinterrogacions que-m són stades fetes.

3. 1a deposició de Narcís Vidal a la Diputació. 7 de febrer.

E encontinent fou legida a ell, depositant, la dita deposició feta per ell, depositant, a VII dies del present mes de febrer e algunes reinterrogacions après fetes per intervalls de temps a ell, depositant, las quals deposicions e reinterrogacions se saguexen per orda en la forma sagüent.

Narcissus Vithalis, sutor ciuitatis Gerunde, habitator pronunch Barchinone, deponens in facto suo proprio sine iuramento et ut testis in alieno, citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis Curie preuentis.

Et primo interrogatus quant fon pres ell, depositant, e dix que dimarts ^{3r} proppassat ans de migjorn.

Interrogatus qui pres a ell, depositant, e dix que los honorables mossèn Johan dez Far, cavaller, e mossèn Narcís Miquel, deputats de Cathalunya, e un capdeguayta.

Interrogatus per què és stat pres ell, depositant, e dix que no-s sab.

Interrogatus ab qui stà vuy ell, depositant, e dix que ab n'Anthoni Oró, sabater de Barchelona.

Interrogatus quant ha que ell, depositant, és en Barchelona, e dix que XV dies abans de Nadal proppassat.

Interrogatus si del dit quinzèn dia abans de Nadal a ençà ell, depositant, és axit de Barchelona, e dix que no.

Interrogatus la vigília de Nadall [*sic*] proppassada hon ere ell, depositant, e dix que en casa del dit Oró, hon ell, depositant, fahïa fahena, e que-s dinaren a les VIII horas de nit.

Interrogatus hon dormí ell, depositant, la dita nit de Nadal, e dix que stà en veritat que après que ell, depositant, hac sopat a casa del dit son mestre ell, depositant, se isqué de casa del dit son mestre e féu la volta de la Tapineria pujant-se'n per la Plassa Nova amunt. E, quant fou al portal de la Plassa Nova, un home cridà a ell, depositant, per son nom, dient-li:

—Narcís.

E ell, depositant, girà's e dix:

—Què és axò?

E lo dit hom dix:

—No·m reconexes?

E ell, deposant, dix:

—No us conech.

E lavós lo dit home dix a ell, deposant:

—Yo son en Bernat Sariera —dient-ho d'en Bernat Sariera, fill de n'Arnau Sariera de Gerona. E ell, deposant, lavós regonegué'l.

^{3v/} E lo dit Bernat Sariera dix a ell, deposant:

—Què·t fas?

E ell, deposant, dix-li:

—Vaig-me deportant.

E après lo dit Bernat dix a ell, deposant:

—Vols romandre ab mi, que yo he a fer un poch? —dient que ell, dit Bernat, era vangut de Gerona ab alguns pagesos, qui eren aquí ab lo dit Bernat.

Però ell, deposant, [dix]:

—No·ls conec.

E ell, deposant, dix al dit Bernat que no volia romandre ab ell. E lo dix Bernat dix a ell, deposant:

—Puys axí és, lexe'm la spasa de duas mans que aportes e yo lezar-t'e la mia spasa e broguer que yo aport —dient-ho de una spasa de duas mans que ell, deposant, portava lavós. E ell, deposant, dix-li que en bona hora e de fet ell, deposant, liurà la dita spasa de duas mans al dit Bernat Sariera. E lo dit Bernat Sariera liurà a ell, deposant, la sua spasa e broguer que aportave.

E assò fet ell, deposant, leixà a la dita volta ho portal lo dit Bernat Sariera e altres qui eren ab ell e ell, deposant, anà-sse'n envers la sgleya de Sancta Maria de la Mar, prenent per la plaça de Sant Jachme dret camí e via a la Cort del vaguer.¹⁹ E quant fou a la dita Cort començaren a tocar matines a la Seu. E, com fon a Sancta Maria de la Mar, ell, deposant, stave aquí contínuament fins entorn de una hora [a]prés mige nit, que no isqué de la dita sgleya. E, après, anà-sse'n. E anà-sse'n dreta via a casa del dit son mestre, des de²⁰ la dita sgleya de Sancta Maria de la Mar.

Interrogatus si lo dit Bernat Sariera dix a ell, deposant, quines fahenes hic havia a fer ni per què hic era vangut, e dix que no li dix per què, sinó que un poch hic havia a fer.

Interrogatus si, com ell, deposant, dix al dit Bernat Çariera que no vo^{4r/}lia romandre ab ell, segons damont ha deposit, si lo dit Bernat Sariera li dix res, e dix que hoc, que li dix que se n'anàs en bona hora, que prou eren.

19. Recordem que hi havia una església, de Sant Miquel, que tapava l'actual façana nort de l'ajuntament i ocupava bona part de la plaça Sant Jaume, fins el segle XVIII. La cort del veguer era el castell vell, sobre la porta oriental de la muralla romana, després derruït en obrir-se la via Laietana. *Vid.* AHCB, Gravat 20096.

20. a ms | des de *correcxi*.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir fins al dia de vuy a nagun per què hic era vangut lo dit Bernat Sariera ab los dits hòmens, e dix que stà en veritat que alguns XV jorns ha que vingueren a ell, deposant, e li digueren com havien donadas algunas bastonadas a micer Johan de Palomar e que, si ell, deposant, ho havia fet ho hi ere stat, que se n'anàs. E ell, deposant, dix que no y era stat ne-n sabia res e que no se n'iria, ans ho trobarien ací tota vegada que l'haguessen mester.

Interrogatus qui eren aquelles personas qui digueren a ell, deposant, les dites paraulas, e dix que lo germà d'ell, deposant, appellat Pere Vidal, qui stà ab micer Narcís de Sent Dionís, li dix que n'havien haüdas letres de Gerona, las quals contenían que lo dit micer Johan de Palomar havien batut e que-s dehïa que ell, deposant, ho havia fet e que, si ho havia fet, que se n'anàs. E ell, deposant, respòs al dit son frare dient-li que ell no ho havia fet e que, si ho hagués fet, ell [*sic*] dit son frare ho sabera. Mas, pus que no ho havia fet, que ell, deposant, no se n'iria, ans lo atrobarían tota vegada que-l volguessen al Born, en casa de son mestre.

Interrogatus si lo dit son frare dix a ell, deposant, qui havia tramesa la dita letra, e dix que ell, deposant, no li'n demanà, però ell, deposant, pensa que la dita letra havia tramesa lo vaguer de Gerona al dit micer Narcís de Sent Dionís.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir que lo dir micer Johan ^{4v/} de Palomar sia stat bastonejat ho injuriat, e dix ell, deposant, que stà en veritat que ha hoyt dir ací al dit son frare tant solament que a Gerona se dehïa que-l dit micer Johan havían abastonejat ací en Barchelona.

Interrogatus a quina hora digueren que havia stat abastonejat, e dix que a las matines de Nadal.

Interrogatus quinny hora era com ell, deposant, entrà a Sancta Maria de la Mar la dita vespre de Nadal, e dix que eren entorn XI horas de la nit.

Interrogatus si ere nagú ab ell, deposant, quant ell anà a Sancta Maria de la Mar, e dix que no, car tot sol hi anà.

Interrogatus, quant fou a Sancta Maria de la Mar, ab qui parlà ell, deposant, e dix que no, ab nagun.

Interrogatus si ell, deposant, tant com stech a Sancta Maria de la Mar, ell passejà per la sgleya o se entrà a seure en nangun²¹ loch, e dix²² que stech en la dita sgleya passagant e aturant-se, mas que no s'assagué en nangun loch.

Interrogatus si ell, deposant, vahé nangú²³ en la dita sgleya de Sancta Maria de la Mar que ell, deposant, conagués, e dix que no y vahé nangú que ell, deposant, conagués de nom, sinó un home appellat en Duran, qui-s diu scrivà de la nau d'en Saragoça.

21. nagun] amb titlla sobre la primera vocal.

22. dix] *bis ms.* | *correci.*

23. nangú] *in extenso.*

Interrogatus si hac nangú en la dita sgleya qui conagués a ell, deposant, e dix que no, que ell sàpia.

Interrogatus si ell, deposant, parlà ab nangú en la dita sgleya, e dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, ha parlat ne ha vist lo dit Bernat Sariera ho ab lo dit Bernat despuys que ell, deposant, partí del dit ^{5r/}portal de la Plaça Nova, e dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, tot sol ho ab d'altres és stat al batiment del dit micer Johan de Palomar, e dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir qui ha batut lo dit micer Johan de Palomar ne hon se és tractat. E dix que no y sab àls sinó so que damont ha dit.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir qui eren los pagesos qui eren ab lo dit Bernat Sariera quant ell, deposant, lo encontrà al portal, e dix que ell, deposant, no sab certament qui eren, bé ha hoyt dir quax en somniant que n'í havia un que havia nom en Comte, però ell, deposant, no-l conex ni sab d'on és.

Interrogatus a qui ha hoyt dir ell, deposant, ço que demunt ha dit, e dix que ho ha hoyt dir a un home appellat Johan Nadal, que un a qui dehièn en Compte era stat ací ab lo dit en Bernat Sariera abans de Nadal.

Interrogatus si ell, deposant, viu que los dits pagesos qui eren ab lo dit Bernat Sariera fossen armats, e dix que aportaven spases e broguer e no sab que aportassen altres armes.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

4. 2a deposició de Narcís Vidal a la Diputació. 7 de febrer.

Dicta die ueneris fuit processum ad reinterrogandum dictum Narcissum Vithalis in modum qui sequitur.

Interrogatus hon se dinà ell, deposant, lo dia de Nadal. E dix que a casa del dit mestre d'ell, deposant.

^{5v/} Interrogatus si ell, deposant, lo vespre de Nadal fou a la Plaça Nova per casa d'en Bellit ab en Bernat Sariera e ab en Comte e ab un altre. E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, stant en la dita Plassa Nova prop la dita casa del dit Bellit ho aquent en la plaça ensemps ab lo dit Bernat Sariera e en Compte, [recorde si] lo dit Pere Vidal, frare d'ell, deposant, vench aquí e que parlàs ab ell, deposant, e ab los altres. E dix que stà en veritat que ell, deposant, vahé que lo dit Bernat Sariera e Pere Vidal, frare d'ell, deposant, se apartaren après de la porta del dit en Bellit e parlaren ensemps, però en lo dit parlament no y foren los dits pagesos com stiguessen un tros lunyà, però ell, deposant, no hoy res del dit parlament qui fou entre lo dit son frare e lo dit Bernat Sariera.

Interrogatus²⁴ lo dit Pere Vidal, frare d'ell, deposant, hon se n'anà après que·l dit rahonament fou fet. E dix que·s pense ell, deposant, que se n'anà en casa de son amo, micer Narcís de Sent Dionís.

Interrogatus si ell, deposant, aquella nit, stant en la Plaça Nova o aquent, vahé Francí, son frare, e dix que hoc, bé·l viu a l'obrador d'en Bellit, que fahiã barbes, emperò ell, deposant, no parlà ab ell car barallats s'eren.

Interrogatus si ell, deposant, stech molt en la Plaça Nova o aquent en lo dit obrador d'en Bellit e ab lo dit Bernat Sariera ho sperant aquell. E dix que stech·hi per spay d'una hora ho aquent entorn.

Interrogatus quina hora era quant ell, deposant, arribà en la dita Plaça Nova. E dix que entorn VIII horas.

^{6r} Interrogatus quina hora podia ésser quant ell, deposant, partí de la Plasa Nova. E dix que entorn nou horas de nit.

Interrogatus en quin loch se partí ell, deposant, del dit Bernat Sariera. E dix que en lo dit portal de la Plaça Nova.

Interrogatus si lo dit Francí, frare d'ell, deposant, parlà ab lo dit Bernat Sariera. E dix que hoc, car ell, deposant, los viu parlar.

Interrogatus si parlaren dins lo dit obrador ho fora lo obrador del dit en Bellit. E dix que fora lo obrador del dit en Bellit, envers la porta del dit obrador.

Interrogatus si ell, deposant, sab de què parlaren los dits son frare e Bernat Sariera. E dix que no·s sab.

Interrogatus quin vastit o abrigay aportava lo dit Bernat Sariera. E dix que una capa vermella.

Interrogatus si ell, deposant, sab que lo dit Francí, frare d'ell, deposant, prestàs al dit Bernat Sariera alguna clotxa. E dix que no·s sab si li prestà clotxa, bé és veritat que ell, deposant, ha vista aportar al dit Francí, son frare, una capa vermella italiana; no sab si era aquella del dit Bernat Sariera ho si ere una que n'ha en Johan Comellas.

Interrogatus [si], quant lo dit Bernat Sariera partí de la Plaça Nova, lo dit Francí, son frare, se n'anà ab lo dit Bernat Sariera. E dix que no·s sab.

Interrogatus si, com ell, deposant, partí de la companyia del dit Bernat Sariera, segons damont ha dit, lo dit Francí, frare d'ell, ^{6v} deposant, era ab lo dit Bernat Sariera. E dix que no, ans se n'era ja entrat dins lo dit obrador del dit en Bellit.

Interrogatus si ell, deposant, ha dit jamés an Pere Vidal, son frare, en algun loch que ell, deposant, fos stat al batiment fet del dit micer Johan de Palomar. E dix que no, però bé pot ésser que lo y haje dit, mas no li racorde.

Interrogatus si ell, deposant, és stat en lo batiment que s'és fet del dit micer Johan de Palomar ho en lo loch hon fou fet lo dit batiment ho en lo

24. Interrogatus] si *del*.

carrer que és stat fet lo dit batiment. E dix que stà en veritat que ell, deposant, e lo dit Bernat Sariera ab los dits dos pagesos se partiren de la Plaça Nova amunt vers Sent Jachme e, quant foren en lo carrer qui gira a la avallada del Pi per lo Call, lo dit Bernat Sariera dix a ell, deposant, que-s posàs en un cap de aqueys carrers de qualsevolgués, que ells se metrien aquent. E stant aquí ell, deposant, anave una amunt, altra avall. E, com anà avall, donà-li de viares que sentís lo dit Bernat Sariera e los altres en un carreró ho alfóndech qui és aquí a mà dreta quan hom va avall.²⁵

Interrogatus en quin loch del carrer era ell,²⁶ deposant, quant se féu lo dit batiment. E dix que era al sòl davall del carrer de la dita avallada més amunt de la casa d'en Scales, vers la Seu.

Interrogatus si ell, deposant, stant aquí vahé vanir blandons ho lum. E dix que stà en veritat que ell, deposant, viu vanir brandons encesos e lum e tantost que isqueren al cantó ell, deposant, los viu apagar. E après allí matex tantost sentí colps e cridar «Via fos!».

Interrogatus si lo home qui cridava *Via fos* anave carrer amunt ^{7^o} vers la Seu ho carrer avall. E dix que a sos viares carrer amunt vers la Seu.

Interrogatus si a-ssos viares li donaren molts colp[s]. E dix que a-ssos viares no foren sinó un colp ho dos.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir ab què li donaren los colps, si fou ab bastó ho spasa de duas mans ho ab spasa de una mà, e dix que a-ssos viares, segons los colps [que] ell, deposant, hoy, foren colps de bastó.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir ell, deposant, qui donà los dits colps de sa mà, e dix que ho han haüt a fer los dits pagesos e lo dit Bernat Sariera.

Interrogatus si com partiren de la Plaça Nova lo dit Bernat Sariera dix a ell, deposant, que anassen batre lo dit micer Johan de Palomar. E dix que, quant foren al cap del dit carrer qui avalla devers lo Pi, que lo dit en Bernat Sariera dix a ell, deposant, que hi eren per batre lo dit micer Johan de Palomar, qui-s pensave que-s levarie a matines.

Interrogatus si ell, deposant, vahé capellà ho canonge algú ab capa qui vingués derrera las lums que ell, deposant, viu apagadas. E dix que no, car tantost viu les dites lums apagades e hoy donar los colps, segons damont ha dit.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir que micer Johan de Palomar fos aquell que fou batut llavós. E dix que ell, deposant, no u sab sinó per tant com lo dit son frare li dix que n'havien haüdes letras de Gerona.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

25. La davallada del Pi (perquè arribava fins a Santa Maria del Pi, creuant l'antic call jueu, saquejat el 1391 i repoblat de cristians) seria el carrer de Sant Sever. Sobre l'alfóndec, que es trobava al número 3 del carrer de Sant Honorat, *vid.* FUMANAL (2011). El palau de la Diputació, al davant mateix, encara no arribava fins a l'actual plaça sant Jaume: hi havia cases de particulars i no seria fins més tard que la institució les compraria perquè Pere Blai hi construís la seva façana (vegeu RIU-BARRERA, 2021: 266).

26. ella *ms.* | ell *correxi.*

5. 3a deposició de Narcís Vidal a la Diputació. 8 de febrer.

^{7v/} Die sabbati octaua febroarii, anno predicto millesimo CCCC^o uicesimo septimo, fuit processum ad continuandum presentem inquisitionem et ad reinterrogandum dictum Narcissum Vithalis, ut dicat ueritatem super contradiccionibus factis et dictis per eundem Narcissum in sui deposicione et reinterrogacione, per eum die prescedenti factis.

E dix que stà en veritat que, entorn de XV jorns abans de Nadal, ell, deposant, vench de Gerona e, mentre que se'n vania ell, deposant, encontrà per lo camí deçà La Ballòria²⁷ micer Narcís de Sant Dionís, que anave a Gerona per la mort de son frare, lo qual micer Narcís demanà a ell, deposant, a hon anave e ell, deposant, dix-li que a Barchelona anave, lo qual micer Narcís dix a ell, deposant, si volia res e ell, deposant, dix-li que no e no parlaren de altre e axí-s partiren. E lo dit Bernat Sariera vania detràs lo dit micer Narcís [e] pres a ell, deposant, per la mà e dix-li a hont anave ne per quins affers e per què anà a peu. E ell, deposant, dix al dit Bernat Sariera que un poch havia anar cuytat fins a Barchelona. E lo dit Bernat Sariera dix a ell, deposant, si s'aturarie en Barchelona. E ell, deposant, dix-li que bé se imaginave que s'i aturarie.

E lo dit Bernat Sariera dix a ell, deposant:

—Fes que te atròpia la vespre de Nadal vers casa de micer Narcís.

E ell, deposant, dix-li que sí-s farie si ere en Barçalona. E no digueren alre, sinó que l dit Bernat Sariera dix a ell, deposant, que si volia res que ho digués. E axí-s partiren.

E après ell, deposant, encontrà en Felip Sentçeloni e en Pere Vidal, frare d'ell, deposant, los ^{8r/} quals vanien un troç luny detràs lo dit micer Narcís e Bernat Sariera, e lo dit Felip, present lo dit Pere Vidal, frare seu, dix a ell, deposant, hon anave e ell, deposant, dix que a Barchelona e no li digueren àls, sinó que lo dit Sentçeloni dix a ell, deposant, si volia res. E ell, deposant, dix-li que no.

E après ell, deposant, pres lo dit Pere Vidal, son frare, per la mà, apartant-lo, e parlà-li de alguns affers d'ell, deposant. E après demanà-li què volia lo dit Bernat Sariera, car dit li havia que ell, deposant, fos en Barchelona la vespre de Nadal vers casa del dit micer Narcís. E lo dit son frare dix a ell, deposant, semblants paraulas:

—Bé sé per què us vol, mas face'n ell matex.

E ell, deposant, après dix al dit son frare que s'entremetés a Gerona de alguns affers d'ell, deposant, e axí-s partiren. E ell, deposant, vench-se'n a Barchelona. E, après que ell, deposant, fou en Barchelona, era ja vespre, [e] vench-se'n a casa del dit micer Narcís e trobà-hi Francí, germà d'ell, deposant, e en Johan Comellas e un nabot de n'Aguilar e en Johan dez Quer, convers, qui jugaven a gresca, e lo dit Comellas levà's del loch e demanà a ell, deposant, per

27. La Batllòria, a l'actual terme de Sant Celoni, al Vallès Oriental.

què era vangut e ell, deposant, dix-li que era vangut per aturar en Barchelona. E lo dit Johan Comellas dix a ell, deposant, que grant pler havia haüt com ell, deposant, era vangut per aturar en Barchelona. E lo dit Francí, frare d'ell, deposant, apartà a ell, deposant, e dix-li per què era vangut en Barchelona e ell, deposant, comptà-li algunes rahons per las quals ell, deposant, no volia pus aturar a Gerona. E lo dit Francí dix que²⁸ grant pler ne havia.

E altre rahunament no hac entre ells ^{8v/} e ell, deposant, romàs aquí aquella nit e bé VIII jorns après que no feu fahena car no hic havia la roba. E après lo endemà ell, deposant, dix al dit Francí, son frare, ja ell si sabia per quins affers en Bernat Çariera volia que ell, deposant, fos la nit de Nadal a casa del dit micer Narcís e lo dit Francí, son frare, dix a ell, deposant, que lo dit Bernat Sariera havia dit al dit Francí, son frare, que-l dit Bernat Sariera ab certs hòmens havia vanir ací en Barchelona la dita nit de Nadal per donar bastonades al dit micer Johan de Palomar. E ell, deposant, dix al dit son frare que aquent lo trobaria, puys dit lo y havia. E lo dit Francí, son frare, dix a ell, deposant:

—Baldament no ho façats vós, encara que ells vos ho diguen. Façen-ho ells, car bons nabots ha micer Narcís, qui hi són bé bastants.

E ell, deposant, dix al dit son frare que d'axò ell, deposant, no-n farie res, mas bé serie aquí, pus que lo y havia promès. E no parlaren pus. E après ell, deposant, anà fer fahena a casa del dit son amo.

E, lo diluns abans de Nadal, lo dit micer Narcís vench de Gerona e ell, deposant, vench-lo a veure, com ell, deposant, stant a la Plaça Nova en casa d'en Bellit, lo vahés venir. Però lo dit Francí, frare d'ell, deposant, anà primer a casa del dit micer Narcís per obrir la casa, com ell tingués las claus.

E, après que ell, deposant, fon entrat en la casa del dit micer Narcís, alt en lo menjador, ell, deposant, li dix que bé fos vangut e demanà-li quin temps havia a Gerona. E lo dit micer Narcís respòs a ell, deposant, que bo. E après lo dit micer Narcís dix a ell, deposant, si «fahena ho què?». E ell, deposant, dix-li que hoc, que al Born «fahena, fahena». E ell, deposant, demanà al dit micer Narcís hon ^{9r/} era lo dit Pere Vidal, frare d'ell, deposant, e lo dit micer Narcís dix a ell, deposant, que havia acompanyat en Luís Dala, convers, a casa d'en Berenguer Martí e més li dix micer Narcís que lo dit Luís Dala li havia dit que ell, deposant, lo anàs veure. E ell, deposant, respòs-li que no havia grant voluntat d'anar-lo veure. E après no parlaren pus. E après ell, deposant, vahent que-l dit Pere Vidal, frare d'ell, deposant, se stava massa, anà-sse'n a casa del dit son mestre.

E lo sendemà, que fou lo dejuni de Nadal a hora de vespres, ell, deposant, vench-se a-ffer la barba a casa del dit en Bellit. E mentre ell, deposant, se fahia la barba lo dit Francí, frare d'ell, deposant, hac noves ab un jove del dit en Bellit e lo dit jove desmentia lo dit Francí, frare d'ell, deposant, e ell,

28. que] ple *del*.

deposant, levà's de la cadira volent donar un buffet al dit jove e no y bastà e pres una spasa de duas mans que tania al costat e volch-li donar ab la spasa e alguna gent de l'obrador meteren-s'i.

E ell, deposant, partí's d'aquí e anà-sse'n a casa del dit micer Narcís e muntà-sse'n alt en la cambra dalt, on lo dit Pere Vidal, frare d'ell, deposant, era, e acompanyaren-se. E ell, deposant, demanà al dit son frare de Gerona e demanà-li axí matex si sabia res dels affers seus propis que ell, deposant, li havia dit al camí de La Ballòria e lo dit son frare dix a ell, deposant, que no. E lavós lo dit Francí, frare d'ell, deposant, vench e dix a ell, deposant, que lexàs anar las novas que ell, deposant, havia haüdes ab lo dit jove de casa d'en Bellit e ell, deposant, dix-li que se n'anàs en bona hora e que no li'n parlàs d'aquí avant e lo dit Francí anà-sse'n e ell, deposant, romàs aquí ab lo dit Pere. E ell, deposant, lavós dix al dit Pere si ell dit Pere ^{9v/} sabia què era açò que'l dit Bernat Sarriera li havia dit là, al camí de La Ballòria. E lo dit Pere, frare d'ell, deposant, dix a ell, deposant, aquella nit hic davie ésser lo dit Bernat Sarriera ab gent per abastonejar lo dit micer Johan de Palomar. E ell, deposant, respòs al dit son frare dient-li que major honor li seria que ho fahés de dia. E lo dit Pere, frare d'ell, deposant, respòs e dix que ho fahessen com se volguessen, car no li anave res.

E après ell, deposant, partí's del dit son frare e anà-sse'n a casa del dit son mestre, per fer fahena. E aquí ell, deposant, stech fins que hagueren feta hora nona e assò fon entre set e VIII horas de la nit. E après ell, deposant, ab la spasa de duas mans, que pres sens altre arnés de cors, partí's de casa del dit seu amo e muntà-sse'n per lo carrer de la Mar amunt e via per la Tapinaria, fins a la Plaça Nova. E com ell, deposant, fos vers lo portal del mur de la Plaça Nova lo dit Bernat Sarriera cridà ell, deposant, per son nom e dix-li:

—Narcís.

E ell, deposant, dix-li:

—Qui és?

E lo dit Bernat Çarriera respòs e dix a ell, deposant:

—No-m coneys? Qu-en Bernat Çarriera son.

E, com se foren conaguts, ell, deposant, e lo dit Bernat Çarriera, abdós tots sols, anaren-se'n per lo carrer amunt vers la Deputació. E axí avant ell, deposant, demanà-li si hi ere tot sol e lo dit Bernat Sarriera dix que no, que abans havia amenats dos hòmens de aquells que diu hom que són hòmens e ell, deposant, dix-li ahon los havia e lo dit Bernat Sarriera dix-li que en un hostel de la plaça de l'Oli davant lo Pou de la Cadena, que allí reposàvent.²⁹

E passejàrent aquent de la casa de la Deputació fins a la casa del dit micer ^{10r/} Narcís dues ho tres voltes. E, stant axí, lo dit Pere Vidal, frare d'ell, deposant, isqué de casa del dit micer Narcís e parlà ab lo dit Bernat Sarriera e

29. La Plaça de l'Oli es trobava a l'inici de l'actual carrer de l'Oli i s'eliminà en obrir-se la via Laietana, a principis del s. xx. *Vid.* AHCB, Gravat 3018.

dix-li que-s que ho faés,³⁰ que ell, deposant, no ho hoyra. E, axí parlant abdós, vingueren-se'n fins a la casa del dit Bellit e aquí tots tres racoldaren-se sobre una taula de la plaça. E stigueren aquí una gran estona sens res a dir, car en lo obrador del dit Bellit havia gent qui-s fahían la barba. E ell, deposant, lavós assech-se en un taulell d'un scrivà qui stà aquí, appellat en Roig, e romàs aquí. E los dits Bernat Çariera e Pere Vidal, frare d'ell, deposant, anaren envers lo portal del dit mur de la Plaça Nova e aquí stigueren una gran stona. E, après, tornaren abdós e lo dit Pere Vidal, frare d'ell, deposant, anà-sse'n e romangueren ell, deposant, e lo dit Bernat Riera.

E lavós lo dit Bernat acostà's a la porta del dit Bellit e cridà Francí, frare d'ell, deposant, e lo dit Francí isqué de fora lo dit obrador. E lo dit Bernat Çariera dix al dit Francí que spatxàs tost, dient-ho d'una barba que fahïa, e tornà-sse'n dintre. E, com lo dit Francí hac feta la dita barba, isqué fora lo dit obrador e dix al dit Bernat Çariera què farie e lo dit Bernat Çariera dix que ja eren nou horas e que tost davie tocar lo seny e que fahessen duas voltes e, entretant, lo sèny(er) toquaria.

E ell, deposant, e lo dit Francí e lo dit Bernat Sariera partírent-se d'aquí e calaren-se per la Corrúbia e via per la Tapineria vall e prengueren per un carreró stret qui ix a la Plaça de l'Oli a l'hostal d'en Caldes e, après, anaren-se'n per una volta qui ix a la Bòria e passejaren aquén per la ^{10v} Bòria, una munt, altra vall.³¹ E, après, tornaren-se'n per la dita volta a la Plaça de l'Oli. E, en assò, les matines de la Seu començaren a tocar. E lo dit Bernat Sariera dix:

—Bé stà, que matines toquen.

E, après, tots tresos anaren-se'n al dit hostal de la Plaça de l'Oli, hon posaven los dits pagesos, e cridaren aquells, toquant a la porta una stona, que ja havia toquat lo primer toch de matines, abans que obrissen. E, après, los dits dos pagesos isqueren del dit hostal ab sengles lances manesques e hoy ell, deposant, com lo dit Bernat Sariera dix a l'un dels dits pagesos:

—En Comte, anem.

E, lavós, tots cinch partiren d'aquí e prengueren la via de la Plaça Nova e, com foren³² a la Corrúbia, lo dit Bernat Sariera dix a hon porien posar les langes. E lo dit Francí, frare d'ell, deposant, dix que aquí les porían posar, a una taula arreconades. E lo dit Bernat Çariera dix que màs valia que les posassen prop la casa d'en Bellit e, de-ffet, les arrechonaren en una taula prop casa d'en Bellit e, lavós, tots cinch anaren-se'n vers lo dit portal del dit mur de la Plaça Nova. E, lavós, lo dit Bernat pres dos bastons³³ que eren dejús la volta del dit

30. que-s que ho faés] Caldria entendre "el que fos". Cap forma del paradigma d'«ésser» aportat per DCVB no s'hi adiu. El que sí correspon és l'optatiu (imperfet de subjuntiu) del verb "fer".

31. El carrer Corrúbia és el Corribia, que creuava l'antic barri que es trobava davant de la catedral de Santa Eulàlia. *Vid.* AHCB, Gravat 3018.

32. foren] aquí *del*.

33. bastons] farons *corr. in* bastons.

portal, en terra arrechonats a la paret, e donà'n un a cadun dels dits pagesos e dix-lus que fessen bé per çò que y eren. E los dits pagesos digueren que-ls llus mostràs e que no³⁴ curàs de pus. E lo dit Bernat Sariera dix:

—Jo staré en lo loch on lo us amostraré bé, car no-m partiré de vosaltres.

E, lavós, lo dit Bernat Sariera girà's a ell, deposant, dient-li que li donàs la sua spasa de duas mans e que prengués la spasa e broquer que-l dit Bernat Sariera aportave. E de fet ell, deposant, li donà la spasa de duas mans e pres la dita spasa e broquer e senyí's-la. E, après, tots cinch anaren-se'n vers lo carrer qui-s cala vers lo Pi e, com foren al cantó del dit carrer qui ^{11r/} va vers lo Pi, lo dit Bernat Çariera dix a ell, deposant, que ell, dit deposant,³⁵ ab los dits pagesos se metrie en aqueixa arrechonada qui és en dret del carrer hon stà lo dit micer Johan de Palomar e que ell, deposant, e lo dit Francí, frare d'ell, deposant, anassen aquent passejant per la carrera e que, com haguessen fet, que, si los dits pagesos se perdien, que si los atrobaven que-ls ajudassen a traure.

E, de fet, lo dit Bernat Sariera e pagesos se materen dins la dita raconada qui és en dret lo dit carrer del dit Johan de Palomar. E ell, deposant, e lo dit Francí son frare anaren-se'n aquent passejant. E lo dit Bernat Sariera e los dits pagesos stigueren, a la dita raconada, fins prop de duas horas après miga nit. E ell, deposant, stava alt vers lo cantó vers la Seu. E lo dit Francí, a son parer, stava bax. E envers las duas hores après mige nit lo dit micer Johan de Palomar isqué de casa sua ab dos brandons encesos que un fadrí li aportava davant e, envides fou axit del cantó, los dits Bernat Çariera e pagesos isqueren de la dita arrechonada e viu que l'un dels dits hòmens isqué primer, qui apagà los dits brandons e, envides los dits brandons foren apagats, ell, deposant, hoy donar colps de bastó e ell, deposant, hoy que aquell hom a qui los donaven cridava:

—Viafós!

E, envides hagneren fet, ell, deposant, sentí fugir avall devers lo Pi e un altre qui tirà³⁶ amunt envers la Plaça Nova e és d'intenció ell, deposant, que aquell qui tirà vers la Plaça Nova era lo dit Bernat Sariera, lo qual Bernat Sariera despuys no ha vist. E ell, deposant, partí's lavós d'aquí e anà-sse'n vogint la Seu, passant damont casa de mossèn Borra, e avallà per lo trench nou ^{11v/} de la Seu dejús lo Palau e anà-sse'n devers la plaça de Santa Anna.³⁷ E, com fon ell, deposant, vers la plaça de Santa Anna, tornà girar per aquell loch qui era vangut e tornà per lo dit carrer hon era vangut e, com fou al cap del dit carrer, ell, deposant, trobà aquí los dits pagesos ab lo dit Francí, frare d'ell,

34. no] p *del.*

35. Hauria de ser Bernat Sarriera, d'acord amb el sentit de la narració.

36. tira] avall *del.*

37. És la part baixa de l'actual Avinguda del Portal de l'Àngel (*vid.* AHCB, Gravat 3018). No sembla que aquesta casa de mossèn Borra (Antoni Tallander) pogués estar a l'actual carrer Elisabets, on aquest curiós personatge tenia propietats, així com al carrer Xuclà. Caldria situar-la darrera de la Catedral. Podria ser que Narcís Vidal hagués passat pel carrer de la Pietat, el dels Comtes, el de Santa Llúcia i el del Bisbe amunt, creuant la Plaça Nova.

deposant. E ell, deposant, vahent-los vanir tots tres corrent, arranchà la spasa e lo broquer, cuydant-se que fossen altres. E lo dit Francí, frare d'ell, deposant, còrrech a ell, deposant, e demanà a ell, deposant, si havia vist lo dit Bernat Çariera e ell, deposant, dix que no, ans se pensave que fos ab ells, dits pagesos e son frare. E lo dit son frare dix a ell, deposant, que no l'havia vist, que tot sol se n'era anat. E ell, deposant, demanà-li si sabia hon posave lo dit Bernat Sariera, per ço que pogués haver la sua spasa de duas mans, e lo dit son frare dix a ell, deposant, que no sabia hon se posave lo dit Bernat Sariera e que no curàs de la spasa, car bé la haurie.

E anaren-se'n axí ell, deposant, e los dits pagesos e Francí parlant per lo carrer de Sant Pere insà.³⁸ E los dits pagesos digueren que gran falla los havia feta lo dit Bernat, que no-ls havia dit hon havían d'anar. E ell, deposant, e lo dit Francí digueren-los que lo millor que havien que se n'anassen camí dret a Gerona. E, com foren als molins de Sant Pere, los dits pagesos prengueren comiat d'ell, deposant, e del dit Francí, son frare, e anaren-se'n vers lo portal nou. E ell, deposant, e lo dit son frare calaren-se vers los molins de Sant Pere e isqueren al pont d'en Campderà e via a la cappella ^{12r/} d'en Marcús, calants-se per lo carrer de Muncada avall.³⁹ E com foren vers Sancta Maria de la Mar ell, deposant, dix al dit Francí, son frare, què-s farie e lo dit son frare dix que se n'irie vers la Seu. E ell, deposant, dix-li que se n'entrarie vers Sancta Mara de la Mar e lo dit seu frare se n'anà.

E ell, deposant, se n'entrà a Sancta Maria de la Mar e stech aquí e mirà los jochs fins prop de III horas après mige nit. E après partí's de la dita sgleya e anà-sse'n vers casa del dit son amo e entrà dins e après colgà's en jupó.

E après, lo jorn de Nadal, ell, deposant, se levà a las VI horas e anà ab lo fill de l'amo d'ell, deposant, a hojr missa a Sancta Maria de la Mar. E après tornaren-se'n a casa del dit son amo vers les XII horas e menjaren un cabrit. E après lo dit dia vers las II horas après dinar ell, deposant, e un macip appellat Pere Fau⁴⁰ muntaren-se'n vers la Seu e las vespres eren ja comensades e passejaren-se aquent per la Seu, una amunt, altre avall. E ell, deposant, viu lo dit Pere, frare d'ell, deposant, qui axí matex se passejave per la dita Seu tot sol. E après ell, deposant, e lo dit Pere, son frare, e l'altre isqueren en la claustra de la dita Seu e arrechonaren-se⁴¹ en un pilar vers la font. E lavós ell, deposant, dix al dit Pere, frare d'ell, deposant, si havia hoyt res dir del dit micer Johan de Palomar e lo dit Pere, son frare, dix-li que l'havia vist a matines e ara a vespres e que s'ymaginave que no l'havían gayre tocat. E ell, deposant, ^{12v/} dix-li que de bones li n'havien donades e que-s meravellave com tantost ere anat a matines e que ell, deposant, havia hoyt dar los colps.

38. Cal entendre «ençà». *Vid.* AHCB, Gravat 3018.

39. Els molins de Sant Pere es trobaven vora l'actual carrer de les Basses de Sant Pere.

40. També és possible llegir «fan» o «fait».

41. arrechonaren] vs *del*.

E, stant en aquest raonament, lo dit Francí, frare d'ell, deposant, isqué de la Seu ab lo dit Johan Comellas e acostaren-se a ell, deposant, e al dit son frare e parlaren de unes cosas e d'altres e no dels dits affers. E, stant axí, lo dit micer Johan de Palomar ab capa negra folrada de vayres⁴² isqué de la Seu ab dos jòvens qui li anaven detràs e passà avant per la claustra amunt fins a la porta de la canonge e lavós ell, deposant, girà's al dit son frare en Pere e dix-li que ell, deposant, stava meravellat segons los colps que li havían donats que'l dit micer Johan de Palomar fos tantost vangut a la sgleya. E lo dit Pere, frare d'ell, deposant, dix a ell, deposant, que la capa que aportava li dauria⁴³ haver stalviats los colps. E en assò lo dit micer Johan de Palomar, stant endret la porta de la canonge, se girà devers ell, deposant, e los altres e ell, deposant, acostà's al dit Pere frare d'ell, deposant, e dix-li que ell, dit micer Johan, se ere girat devers ells e ls havia mirats una stona, ja si hauria sospita d'ells entant com eren servidors del dit micer Narcís. E lavós lo dit Pere, frare d'ell, deposant, dix a ell, deposant, que no se podien ymaginar que haguessin sospita d'ells. E ell, deposant, dix-li que havia vist parlar lo dit micer Johan de Palomar ab un jove dels seus mentre stave girat devers ell, deposant, e los altres damunt dits mirants-los. E lo dit Pere, frare d'ell, deposant, respòs e dix a ell, deposant, que ^{13r/}no-s podia pensar per res que'l dit micer Johan de Palomar los miràs per res d'axò, volent-ho dir del dit batiment. E en açò no-n parlaren pus en lo dit loch.

E lavós ell, deposant, partí's d'aquí volent-se'n anar ab lo dit jove ho macip del dit son amo. E lavós lo dit Pere, frare d'ell, deposant, dix a ell, deposant, que vingués sopar ab ells a casa del dit micer Narcís e ell, deposant, respòs e dix-li que volentés, que ell, deposant, hi seria. E après ell, deposant, e lo dit macip partiren-se de la dita claustra e anaren-se'n vers Santa Maria de la Mar. E aquí ell, deposant, dix al dit macip que se n'anàs vers casa de son amo, que ell, deposant, se'n tornaria vers la Seu e de fet ell, deposant, se'n tornà vers la Seu. E en la dita Seu ell, deposant, trobà lo dit Pere, frare d'ell, deposant, e un scuder appellat Miquel del dit micer Narcís. E stant aquí tots ensemps lo dit micer Narcís isqué de la Seu e ell, deposant, ab los altres acompanyaren-lo fins a casa. E quant foren dins en la casa lo dit micer Narcís dix a ell, deposant, per què no s'era vangut aquí a dinar. E ell, deposant, dix-li que afahenat ere stat. E més dix lo dit micer Narcís a ell, deposant:

—Puis axí és, ten festes ací ab mi.

E ell, deposant, dix al dit micer Narcís que volenters. E lo dit micer Narcís, sens al a dir, entrà-sse'n dins la sua cambra.

E après ell, deposant, e lo dit Pere, frare d'ell, deposant, devallaren-se'n davall en la carrera. E ell, deposant, dix al dit seu frare ja lo dit micer Narcís

42. *Vayres, vays, vayr* era pell d'esquirol, de llúdriga o de marta per a folrar. *Vid.* a la veu "veir" el DCVB i a la veu "bayres" el VCM.

43. També es possible llegir «davian», que, pel número, no fa sentit.

si sabia res en los dits affers, dient del dit batiment del dit micer Johan de Palomar, e lo dit Pere, frare d'ell, deposant, dix que no-s sabia si lo dit micer Narcís ne sabia res com lo dit Bernat Sariera no y hi [*sic*] ere stat ab lo dit micer Narcís après que lo dit batiment ere stat, de què ell dit Pere se'n meravellave, però dix lo dit Pere que ell se ymaginave que si lo dit Bernat no era fora de Barchelona que ell dit Bernat Sariera serie aquí en la ^{13v} nit. E lexant-se de aquest rahonament.⁴⁴

E après lo vespre fou vangut e muntaren-se'n dalt e lo sopar fou apparellat e lo dit micer Narcís sopà e com hac sopat entrà-sse'n dins la sua cambra sens parlar res del dit batiment. E ell, deposant, altra vegada tornà dir al dit Pere, son frare, que lo dit micer Narcís no devie res saber del dit batiment, atès que no n'havia res dit. E lo dit Pere, frare d'ell, deposant, dix que tantost que ells (dient-ho de la companyia e del dit Pere) haguessin sopat que ell ho diria al dit micer Narcís. E de fet com hagneren sopat a cap de poch lo dit Pere, frare d'ell, deposant, se n'entrà en la dita cambra e dix-ho al dit micer Narcís. E après lo dit Pere isqué fora de la dita cambra e ell, deposant, demanà al dit Pere, son frare, si lo y havia dit e lo dit Pere, son frare, dix a ell, deposant, que hoc. E dix que lo dit micer Narcís no li féu nanguna resposta. E après anaren-se'n a dormir.

E com vench lo sendemà de Nadal, qui és lo jorn de Sent Stheve, stant lo dit micer Narcís sobre taula demanà a ell, deposant, si havia vist lo dit micer Johan de Palomar. E ell, deposant, dix al dit micer Narcís que hoc, que ell, deposant, lo havia vist a vespres lo dia de Nadal. E lo dit micer Narcís respòs a ell, deposant, dient que no-l devien haver gayre tocat com tantost ere anat a matines. E ell, deposant, respòs al dit micer Narcís e dix-li que de bones li n'havían donadas e que ell, deposant, havia sentits los colps e que no podia ésser que no se'n dolgués. E lo dit micer Narcís respòs que a vegades desfrecaria⁴⁵ hom moltes cosas per causa, però ell, deposant, no sab si lo dit en Pere, frare d'ell, deposant, e lo dit Miquel hoyren lo dit rahonament, mas ell, deposant, se pensave bé que-l dit Pere, frare d'ell, deposant, se pensave de què-s rahonaven ell, deposant, e lo dit micer Narcís. E après lexa^{14r}/ren-se d'aquest rahonament e no-n parlaren pus.

E après lo sendemà, que fon lo jorn de Sant Johan, ell, deposant, vench vespre a casa del dit micer Narcís e atrobà lo dit Pere, frare d'ell, deposant, en la cambra alta, lla on lo dit Pere dorm. E lo dit Pere dix a ell, deposant, com en Leonard, qui stava ab lo vaguer de Gerona, era vangut ab letras que havia aportades al dit micer Narcís e que s'ymaginave bé que-l dit vaguer de Gerona havia scrit dels dits affers al dit micer Narcís e lo dit vespre lo dit micer Narcís scrívi V ho VI letras a Gerona, las quals se n'aportà lo dit Leonard a Gerona

44. Potser està mal copiat, si bé sembla que caldria que s'hagués redactat així, com al canvi de full següent: "E après lexaren-se d'aquest rahonament e no-n parlaren pus".

45. desfrecaria *ms.* | *aptani*.

com digués que havia ésser a Gerona lo dia dels ignoscents. E lo dit Leonard partí l'endemà a III horas après mige nit per anar a Gerona ab una mula del dit micer Narcís e lexà aquella que havia amenada de Gerona.

E dix més ell, deposant, que stà en veritat que entorn III setmanes pot haver, stant ell, deposant, en casa del dit micer Narcís, lo dit Pere, frare d'ell, deposant, dix a ell, deposant, que-l dit micer Narcís havia haüdas letras de Gerona, las quals li havia aportadas un scuder del veguer de Gerona, ab las quals li fahïa menció que a Gerona se comptave que havían batut micer Johan de Palomar e que ho hauria fet fer lo ardiacha, dient-ho del dit micer Narcís de Sent Dionís, e que-s diria a Gerona que ho hauria fet ell, deposant, e lo dit en Francí, frare d'ell, deposant. E que axí matex li fahïa mençió al dit micer Narcís que si ell, deposant, ho lo dit Francí, son frare, ho havían fet que se n'anassen a Gerona e que aquí se metrien ab algun de sos nabots e que acordar-se hiën e que serien guiats.^{14v/} E ell, deposant, respòs al dit son frare dient-li que no se'n volia anar car ell, deposant, no ho havia fet, mas que ell dit Pere sabia, axí bé com ell, qui ho havia fet. E dix més ell, deposant, interrogat, que com ell, deposant, encontrà los dits pagesos ab lo dit son frare appellat Francí en lo dit loch, après que lo dit micer Johan de Palomar fou batut, segons damont ha dit ell, deposant, atrobà los dits pagesos ab las dites llançes que havían lexades prop la casa del dit en Bellit.

Et incontinenti fuerunt lecta dicto Narcisso Vithalis omnia per ipsum dicta et deposita die presenti et fuit interrogatus si aquestas cosas per ell lo die present deposadas són veras. E dix:

—Mos senyors, tot ço e quant jo he dit lo dia present e depositat és ver e en aquellas soch e persever. E tot ço e quant he dit ne depositat lo dia prescedent, en quant fan contra la present deposició lo dia present feta, vull haver per revocades axí com aquellas que no són veras ne stan en veritat.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

6. 4a deposició de Narcís Vidal a la Diputació. 10 de febrer.

Postea uero dicta die lune proxime dicta fuit processum ad reinterrogandum dictum Narcissum Vithalis in modum qui sequitur:

Et primo si ell, deposant, sap ni ha hoyt dir per què los dits Bernat Sariera e pagesos han batut lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no ho sab ni ho ha hoyt dir, bé és veritat que ell, deposant, presumex e és de intenció que lo dit micer Johan de Palomar sia stat batut per rahó de l'offici que-l dit micer Johan^{15r/} té en la casa de la Deputació e que-l dit micer Narcís sia stat greu com lo dit micer Johan té lo dit ofici.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

Et lectis dictis deposicionibus et reinterrogacionibus incontinenti dictus Narcissus Vithalis dixit quod ita fuerunt per ipsum facte prout superius continentur.

7. Interrogatori a Pere Vidal a la Cort del veguer. 10 de febrer.

Petrus Vithalis, scutiffer siue seruitor honorabilis Narcissi de Sancto Dionisio, canonici ecclesie Sedis Barchinone, deponens in facto suo proprio sine iuramento et ut testis in alieno citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis Curie preuentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus per què és pres ell, depositant. E dix:

—Mossèn, d'aquesta presó de què-m demanau jo he ja depositat en poder dels honorables deputats del General de Cathalunya. E axí, mossèn, sie-m ligida aquella deposició que icí he feta ab algunas reinterrogacions que-m són stades fetes.

8. 1a deposició de Pere Vidal a la Diputació. 7 de febrer.

E encontinent fo ligida a ell, depositant, la dita deposició per ell, depositant, feta a VII del present mes de febrer ab algunes reinterrogacions a ell, depositant, per intervalls de temps fetes, las quals deposició e reinterrogació se saguexen per orda en la forma sagüent:

Petrus Vithalis, scutiffer siue seruitor honorabilis Narcissi de Sancto Dionisio, canonici sedis Barchinone, deponens in ^{15v/} facto suo proprio sine iuramento et ut testis in alieno citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis Curie preuentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus quant de temps fa que ell, depositant, sta ab lo dit mossèn Narcís. E dix que pot haver entorn VII anys.

Interrogatus si ell, depositant, de la festa de Sent Thomàs apòstol prop pasat és exit de Barchinona. E dix que ell, depositant, ere ab lo dit micer Narcís a la ciutat de Gerona per affers del dit micer Narcís. E que vingueren aquí a la ciutat de Barchinona dos ho III jorns abans de la dita festa de Nadal.

Interrogatus si ell, depositant, après que fon vangut de Gerona ab lo dit micer Narcís dos o tres jorns abans de Nadal, és axit de Barchinona. E dix que dels dits dos o tres jorns abans de Nadal que vench de Gerona ell, depositant, ha stat contínuament en Barchinona fins lo primer dia del present mes de febrer, lo qual jorn ell, depositant, partí d'ací de manament del dit micer Narcís per anar a Vich, per demanar diners qui eren deguts al dit micer Narcís per rahó de un beniffet.

Interrogatus quant fon pres ell, depositant, e més en la presó hon ara és. E dix que anit vespre, vers lo foscant.

Interrogatus qui pres a ell, depositant. E dix que dos capdeguaytes, la un dels quals ha nom Bonanat, l'altre no sab com se ha nom.

^{16r/} Interrogatus hon fou pres ell, depositant. E dix que en casa del dit micer Narcís.

Interrogatus en qual loch de la dita casa fo pres ell, depositant. E dix que en un amagatay qui és en una privada de la dita casa qui respon en una recambra del dit micer Narcís e aquí ell, depositant, stava amagat.

Interrogatus qui ere ab ell, deposant, en lo dit amagatay amagat. E dix que no, nangú, sinó ell tot sol.

Interrogatus quant havia que ell, deposant, stava amagat en lo dit amagatay. E dix que solament si era mès, car tantost que los dits capdeguaytes entraren per la casa del dit micer Narcís ell, deposant, se mès en lo dit amagatay.

Interrogatus per què ell, deposant, se mès en lo dit amagatay. E dix que per tal com han pres un germà d'ell, deposant, appellat Narcís Vidal, lo qual se diu que han pres per una sclava, e per fugir a ffuror ell, deposant, se mès aquí.

Interrogatus quant ha que lo dit germà d'ell, deposant, fò pres. E dix que lo jorns que ell, deposant, vench de Vich lo prengueren e pensa-s que fos dimarts prop passat e que-l prengueren a casa de son mestre sabater, ab lo qual lo dit son frare stave.

Interrogatus com sabia ell, deposant, que lo dit amagatay fos en la dita casa del dit micer Narcís. E dix que per so com se mudaren en la dita casa lo atrobaren.

^{16v/} Interrogatus si algú ajudà a muntar ell, deposant, en lo dit amagatay. E dix que no li aydà nangú, mas ell tot sol se afferrà en la vora de la ubertura, posant lo peu en una finestra, e pujà-sse'n en lo dit amagatay.

Interrogatus si algun se n'entrà ab ell, deposant, en la cambra com se mès en lo dit amagatay ho si hi havia algun present. E dix que no y entrà nangú ab ell, bé és ver que lo dit micer Narcís era en la dita cambra, qui scrivie a la finestra de la dita cambra.

Interrogatus qui tanchà la porta de la dita cambra après que ell, deposant, se fou mès en aquella. E dix que no-s sab car ell, deposant, no féu sinó entrar en la dita cambra e metre's en lo dit amagatay.

Interrogatus si ell, deposant, sab qui tania la porta tancada de la dita cambra de part de dintre après que ell, deposant, se'n fou entrat en la dita cambra, car lo capdeguayte volia entrar en la dita cambra empanyent la porta d'aquella e no hi poch entrar. E dix que no-s sab.

Interrogatus si algú dix ho avisà ell, deposant, que ell, deposant, se amagàs en lo dit amagatay quant viu lo dit capdeguayte. E dix que no, nangú, car com los dits capdeguaytes vingueren ell, deposant, ere bax en la entrada vers lo peu de la scala, qui-s rahonave ab una sa tia e, quant viu los dits capdeguaytes, ell, deposant, muntà-sse'n corrent e amagà's en lo dit amagatay.

^{17r/} Interrogatus si ell, deposant, lo vespre de las matines de Nadal fou en lo carrer de Santa Eulàlia, qui partex del carrer del Pi e puge a la Seu. E dix que no.

Interrogatus si de tota la dita nit ni de tota la matynada del dit dia ell, deposant, passà per lo dit carrer. E dix que no.

Interrogatus <si> la nit de Nadal après que fon foscant hon stech ell, deposant. E dix que en casa del dit micer Narcís.

Interrogatus si la dita nit ho matynada del foscant a ençà ell, deposant, isqué de la dita casa del dit micer Narcís. E dix que hoc e que se n'anà a la claustra de la Seu e allí se passejà una stona ab en Johan Comellas de Gerona

e aquí se rahonaren una stona e après partint de la dita claustra de la Seu ell, deposant, se n'anà a la dita casa del dit micer Narcís e romàs en aquella e lo dit Johan Comellas anà-sse'n.

Interrogatus quin camí feu ell, deposant, quant se n'anà de la dita claustra a la dita casa del dit micer Narcís. E dix que ell e lo dit Johan Comellas isqueren per lo portal de la claustra qui ix davant la casa de mossèn Busquets e d'aquí tot dret se n'anaren a la dita casa del dit micer Narcís.

Interrogatus quina hora [era] quant ell, deposant, entrà en la dita claustra segons damont ha dit. E dix que no li racorde la hora, mas que ere entorn matines.

Interrogatus si havien toquat matines quant ell, deposant, entrà en la dita claustra. E dix que lavós tocaven matines.

^{17v/} Interrogatus quant matines començaren de tocar lo primer toch ell, deposant, hon ere. E dix que a la dita casa del dit micer Narcís.

Interrogatus si tantost que matines tocaren ell, deposant, anà a la dita claustra. E dix que hoc, passant de la dita casa a la dita claustra per lo camí pus prop demunt dit e entrant per lo dit portal de la dita claustra.

Interrogatus si ell, deposant, e lo dit Johan Comellas passejaren molt per la dita claustra. E dix que fins que matines se degueren començar.

Interrogatus si quant matines se començaren ell, deposant, era en la dita claustra. E dix que hoc, que no se n'era partit depuys que y entrà, segons damont ha dit.

Interrogatus si lo dit micer Narcís ere a matines abans que ell, deposant, se partís de la dita claustra. E dix que no.

Interrogatus si lo dit micer Narcís vench a matines lo dit vespre. E dix que hoc e que ell, deposant, lo cridà.

Interrogatus a quina hora vench lo dit micer Narcís a les matines. E dix que tantost que ell, deposant, isqué de la dita claustra segons damont ha dit ell, deposant, despertà lo dit micer Narcís e lo dit micer Narcís vench-se'n a la Seu a las matines e ell, deposant, anà's colgar.

^{18r/} Interrogatus a quina hora se llevà ell, deposant, après que-s fo colgat, segons damont ha dit. E dix que-s levà a les set horas.

Interrogatus qui dormie ab ell lo dit vespre. E dix que ell se mès tot sol en lo lit e après vench Miquel, scuder del dit micer Narcís, qui havia acompanyat lo dit micer Narcís. E mès-se en lo lit ab ell, deposant.

Interrogatus si en Francí Vidal, germà d'ell, deposant, fou aquella dita nit en casa del dit micer Narcís. E dix que ell, deposant, no sab si hi ere stat per fer la barba al dit micer Narcís ni ell, deposant, no lo y viu d'aquella nit, fins que lo dit Francí en la nit, après que ell, deposant, e lo dit Miquel foren colgats, sobrevench e colgà's aquí ab ells.

Interrogatus a quina hora se levà del lit lo dit Francí, germà d'ell, deposant, e dix que a la hora que ell, deposant, se levà, segons damunt ha dit.

Interrogatus si hi sobrevench aquella nit ho la matynada altre persona en la dita casa. E dix que hoc, lo dit Johan Comellas vench en la matynada

vers V horas e colgà's aquí en lo lit ab ell, deposant, e ab los altres damunt nomenats.

Interrogatus si de tota la dita nit ho matinada ell, deposant, e los altres damunt dits parlaren⁴⁶ de affers naguns qui fossen stats fets la dita nit de Nadal. E dix que no.

Interrogatus, com ell, deposant, haja dit damunt que ell se ^{18v/} passejave per la dita claustra de la Seu, segons damunt ha dit, ab lo dit Johan Comellas, per qual claustro de la dita claustra se passejaren. E dix que passejaven de la capella dels apòstols vers lo portal de la canonge blancha fins a la porta del Capítol⁴⁷.

Interrogatus si, passejant ells aquí, hi sobrevench negú qui parlàs ab ells deposant e ab lo dit Johan Comellas e ab algú d'ells. E dix que no.

Interrogatus de què parlàvan ell, deposant, e lo dit Comellas, passejant per la dita claustra. E dix que parlaven de fet de namoraments, com lo dit Comellas fos anamorat, e no de altres affers.

Interrogatus si ell, deposant, en aquell temps que-s passejaren per la dita claustra entrà en la sgleya. E dix que és veritat que ell, deposant, e lo dit Comellas entraren en la sgleya e faheren una volta ho dues e après tornaren-se'n en la dita claustra.

Interrogatus si ell, deposant, passejant per la dita claustra vahé vanir canonges alguns a matines. E dix que hoc, ço és a viares d'ell, deposant, micer Francesch dez Pla.

Interrogatus si ell, deposant, hi vahé vanir ho entrar dins la claustra e a la Seu micer Johan de Palomar. E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, stant aquí en la dita claustra ho en la Seu segons damunt ha dit, sabia ho havia hoyt dir si lo dit micer Johan de Palomar ere a les matines o a la sgleya. E dix que no.

^{19r/} Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir que la nit ho matines de Nadal fos feta nanguna injúria a capellà o clergue algú. E dix que stà en veritat que ell, deposant, ha hoyt dir en aquesta forma, so és que ell, deposant, stant en casa de mossèn Formós, canonge de Barchinona, però no li racorde qual jorn era, però bé sab que festa era après Nadal, en la qual casa era mossèn Pere de Palol, mossèn Busquets e lo dit micer Narcís de Sent Dionís e lo dit mossèn Formós e companyes llurs e açò era vespre; e ell, deposant, hoy que qui-s qui fos, cridant, dix en la carrera semblants paraulas:

—Oh mossèn Formós, oh mossèn Costa, guardats que no us levets a matines: si no, batran-vos la squena axí com han fet a micer Johan de Palomar!

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir qui són aquells qui han batut lo dit Johan de Palomar. E dix que no y sab res, sinó axí com demunt ha dit.

46. parlaren *bis ms.* | *correxi.*

47. *Vid.* VALERO (1993).

Interrogatus si ell, deposant, sab que en algun loch ho per algunes personas sia stat dit, parlat ho tractat que·l dit micer Johan de Palomar degués ésser batut ho ésser-li feta alguna injúria. E dix que no y sab res.

Interrogatus si ell, deposant, tot sol ho ab companyia ha batut ni injuriat la dita nit o matines de Nadal lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no.

Interrogatus, com ell, deposant, haja dit damont que passejava per la dita claustra ab lo dit Johan Comellas, ^{19v/} si ell, deposant, partí de casa del dit micer Narcís ab lo dit Johan Comellas ho si atrobà lo dit Johan Comellas en la dita claustra. E dix que en la dita claustra lo atrobà.

Interrogatus si ell, deposant, era ho passejave per la dita claustra per spiar ho saber ho veure si lo dit micer Johan de Palomar vindria ho seria a matines de Nadal ho no. E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, ha dit a nangú ho ha hoyt dir que lo vaguer de Gerona ho altres amichs del dit micer Narcís hajen batut o injuriat ho fet batre ho injuriar lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no, bé és ver que ell, deposant, ha dit al dit honorable mossèn Narcís Miquel, deputat de Cathalunya, que lo dit micer Narcís de Sent Dionís dix, parlant de las paraulas qui·s digueren com ell, deposant, era en casa del dit Formós lo dit vespre, que ell havia trobat anuig e despler que tal cosa fos stada e que ell, dit micer Narcís, podie jurar salvament sobre la hòstia sagrada que no·n sabia res, bé és veritat axí matex que ell, deposant, dix al dit mossèn Narcís Miquel que·l dit micer Narcís havia prou parents e amichs qui ho podien haver fet e que no·n calia inculpar nosaltres.

Interrogatus quants germans ha ell, deposant, ni com han nom. E dix que dos germans ha, la un dels quals ha nom Narcís Vidal e l'altre Francí Vidal.

^{20r/} Interrogatus si los dits Narcís Vidal e Francí Vidal eren en Barchinona la dita vespra ho matines de Nadal. E dix que hoc, que en Barchinona eren.

Interrogatus si lo dit Narcís Vidal, germà d'ell, deposant, ere la dita vespre ho matines de Nadal en casa del dit micer Narcís de Sent Dionís. E dix que no hi fou.

Interrogatus qui obrí la porta de la casa del dit micer Narcís ^{a48} aquells qui sobrevingueren la dita nit de Nadal e·s meteren a dormir ab ell, deposant, en lo dit lit. E dix que lo dit Johan Comellas se ten clau de la dita casa. Del frare d'ell, testis, no sab si·n té clau o lo bort del dit micer Narcís si li obrí. Del dit Miquel, no sab qui li obrí.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

9. 2a deposició de Pere Vidal a la Diputació. 7 de febrer.

Dicta die⁴⁹ fuit processum ad reinterrogandum dictum Petrum Vithalis in modum qui sequitur:

48. e ms. | *correxí.*

49. Espai blanc a continuació.

Et primo si ell, deposant, ha parlat en alguna manera del dit batiment del dit micer Johan ab son frare, appellat⁵⁰ Narcís Vidal, sabater, abans del dit batiment ne après. E dix:

—Per ma fe, mossèn, no sé que li n'haje res dit.

Interrogatus si ell, deposant, hauria dit al dit son frare aquestes paraulas ho semblants, que letres havían ^{20v/} haüdes de Gerona que s-i dehië que micer Johan de Palomar havien batut e que ell, so és lo dit son frare, se avisàs que, si hi ere stat, que se n'anàs. E dix que ell, deposant, jamés dix al dit son frare les dites ho semblants paraules e no sab si hi és stat ho no y és stat.

Interrogatus si lo dit germà d'ell, deposant, li haguera dit jamés a ell, deposant, parlant del dit batiment tals paraules ho semblants:

—Si yo hi fos stat, yo us ho haguera dit e vós ho sabérets.

E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dit que en Bernat Sarriera de Gerona sia stat ací en Barchinona abans de Nadal ne après de Nadal. E dix que stà en veritat que hic fou abans de Nadal. E dix que ell, deposant, entén e creu e és cert, car ell, deposant, lo viu que lo dit Bernat Çariera hi era lo diluns abans de Nadal.

Interrogatus hon vehé ell, deposant, lo dit Bernat Sarriera lo dit diluns. E dix que-l vahé en Barchinona a la Plassa Nova, vers tocada l'avemaria.

Interrogatus qui ere ab lo dit Bernat Sarriera lo dit dia que ell, deposant, lo viu. E dix que un fadrinet appellat Johan, d'edat de XV ho XVI anys, fill d'un sabater de Gerona, qui stave davant en Saguriolas de Gerona.

Interrogatus si ell, deposant, parlà lo dit dia ab lo dit Bernat ^{21r/} Çariera. E dix stà en veritat que lo dit Bernat Çariera, com veé ell, deposant, a la Plaça Nova, se acostà a ell, deposant. E dix-li:

—Pere, què fas?

E ell, deposant, dix-li:

—Veus-ho. Stich-me ací. —E ell, deposant, dix-li: —Per què hic sou?

E lo dit Bernat Sarriera respòs a ell, deposant, que per alguns affers hic era. E ell, deposant, dix-li:

—E no sou anat a casa? —dient-ho de casa del dit micer Narcís de Sent Dionís. E lo dit Bernat Sarriera respòs a ell, deposant, dient-li que no.

Interrogatus si lavós en la Plaça Nova hac pus paraules entre ell, deposant, e lo dit Bernat Çariera. E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, ha parlat ab lo dit Bernat Sarriera après lo dit parlament de la Plaça Nova. E dix que no ni l'ha vist despuys.

Interrogatus si ell, deposant, après que hac vist lo dit Bernat Çariera e hac parlat ab ell segons damont ha dit, dix al dit micer Narcís de Sent Dionís que lo dit Bernat Sarriera fos en la dita ciutat ho no. E dix que no lo racorde.

50. ss *del.*

Interrogatus si ell, deposant, sab hon posave lo dit Bernat Sariera aquesta derrera vegada que hic és stat. E dix que ell, deposant, sab bé que hic és stat, mas no sab hon se ha posat aquesta derrera vegada que hic és stat, com solgués posar en casa del dit micer Narcís.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir qui hic era ab lo dit Bernat Çariera la dita derrera vegada que hic és stat. E dix que ell, deposant, sab bé que lo dit ^{21v/} Bernat Sariera hic és stat segons dessús ha dit e que ab ell hic són stats dos hòmens de Empurdà, però que ell, deposant, no sab com se han nom.

Interrogatus si ell, deposant, sab ho ha hoyt dir que la un dels dits dos hòmens hage nom en Comte. E dix que és ver que racorde a ell, deposant, e sab per dit del dit Bernat Sariera que lo dit en Comte e altre home eren ab lo dit Bernat Çariera.

Interrogatus d'on és lo dit en Comte. E dix que-s pense ell, deposant, que és d'Amer ho d'Osor.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir que lo dit Bernat Sariera ab los dits hòmens hagen fet lo dit batiment. E dix que stà en veritat que ell, deposant, sab certament que lo dit Bernat Sariera ab los dits hòmens ho han fet. E açò sab ell, deposant, per tant com ell, deposant, anà abans de Nadal ab lo dit micer Narcís a Gerona per la mort de son frare del dit Narcís. E, com foren a la dita ciutat de Gerona, lo vaguer de Gerona, qui és nabot del dit micer Narcís, appellat mossèn Narcís de Sent Dionís, e lo dit Bernat Çariera apartaren ell, deposant, e demanaren-li si lo dit micer Johan de Palomar se levava a matines. E⁵¹ ell, deposant, dix-los que no-s sabia. E lo dit vaguer dix:

—No porà ésser que no-s leu a les matines de Nadal.

E après lo dissapte abans de Nadal lo dit micer Narcís e ell, deposant, foren en Barchinona. E ell, deposant, lo dimarts, qui era la vigília de Nadal, a les lums encesas stant en lo obrador d'en Bellit barber, vench ^{22r/} a ell, deposant, lo dit Bernat Sariera e tirà'l per la falda. E li dix com ell era vangut ací en Barchinona per batre lo dit micer Johan de Palomar ab dos hòmens de Ampurdà, la un dels quals ha nom en Comte, segons damont ha dit. E ell, deposant, respòs al dit Bernat Çariera, dient-li:

—Guardats-vos de mal.

Interrogatus si ell, deposant, sab hon posà lo dit Bernat Sariera. E dix que no ho sab, bé és veritat que ell, deposant, demanà al dit Bernat Çariera a hon posave. E lo dit Bernat respòs a ell, deposant, que en casa de una dona posave, que li fehià bona festa, mas que no la li diria.

Interrogatus si ell, deposant, après que hac vist lo dit Bernat Sariera e li hac dites les dites paraulas, dix al dit micer Narcís res de las dites cosas. E dix que no, com ja era colgat perquè s'havia a-llevar a matines de Nadal, bé és ver

51. d *del.*

que, après que fou fet lo dit batiment, lo jorn de Nadal a vespre e la vigília de Sent Stheve ell, deposant, dix al dit micer Narcís que en Bernat Sariera hic era stat per fer lo dit batiment e que l'havia fet. E lo dit micer Narcís respòs que no-n sabia res.

Interrogatus com sabia de cert ell, deposant, que lo dit batiment se fes. E dix que per tant com ell, deposant, ho hoy de casa. E dix més que⁵² ho sab per tant que, com lo dit Bernat Sariera hac fet lo dit batiment, fou a casa del dit micer Narcís e posà una clotxa que havia presa del frare d'ell, deposant, appellat Francí, la qual clotxa donà a ell, deposant, car lo dit Bernat Sariera tocà a la porta del dit micer Narcís e ell, deposant, ^{22v/} levàs e obrí-li e pres-li la dita clotxa. E dix-li lo dit Bernat a ell, deposant, com lo dit Bernat e los altres havían batut lo dit micer Johan de Palomar.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

Et quia erat alta dies fuit prorogata presens inquisicio ad post prandium.

Et dicta eadem die, sumpto prandio, fuit processum ad continuandum presentem depositionem dicti Petri Vithalis in modum qui sequitur:

Interrogatus si del dit batiment abans ne après d'aquell, és stat haüt raho-nament entre ell, deposant, e sos frares. E dix que stà en veritat que lo dit Francí, lo qual (segons dessús ha dit) se vench colgar en lo lit hon ell dormie (segons damont ell, deposant, ha dit), li dix com ell, dit Francí, son frare, ere stat al batiment que havían fet de micer Johan de Palomar.

Interrogatus si lo dit Francí, frare d'ell, deposant, ha dit a ell, deposant, que ell, dit Narcís, fos stat en lo dit batiment. E dix que hoc, que dit lo y ha rahanant-se'n abdós, axí anant per la sgleya com en casa del dit micer Narcís de Sent Dionís.

Interrogatus si ell, deposant, sab hon se dinaren los dits frares d'ell, depo-sant, lo dia de Nadal. E dix que li dona de viares que lo dit Narcís, son frare, lo dit dia de Nadal se dinàs a casa del dit micer Narcís de Sent Dionís. Del dit Francí, son frare, no li racorde si-s dinà en la dita casa del dit micer Narcís ho on se dinà.

^{23r/} Interrogatus si, stant en lo dinar present lo dit micer Narcís, se féu algun rahanament del dit batiment. E dix que no, ne ell, deposant, no li'n dix res al dit micer Narcís fins al vespre, segons ha dit.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

10. 3a deposició de Pere Vidal a la Diputació. 10 de febrer.

Postea vero die lune decima die dicti mensis febroarii anno predicto fuit processum ad reinterrogandum dictum Petrum Vithalis in modum qui sequitur.

52. que] es troba gairebé esborrat.

Et primo que ell, deposant, degue dir veritat sobre las dites cosas, de las quals ja és stat interrogat. E de tot so e quant sàpia directament ho indirecta sobre las dites cosas com ell, deposant, no haje dita la veritat. E dix:

—Mossenyors, yo diré la veritat. E ja Déus no haja la mia ànima si yo no us diré la veritat.

E dix que stà en veritat que, qualque un mes e mig abans de Nadal, lo dit Bernat Sariera ab en Felip Sentceloni vengueren ací en Barchinona per comprar joyes a obs del dit en Felip. E, com les hagneren mercades, per tal com saberen que lo dit micer Narcís se'n devia anar a Gerona, speraren-lo fins que se n'anàs, per tal com lo dit micer Narcís los faera la missió. E, com vench après a cap de alguns jorns lo dit micer Narcís ensemps ab lo dit Miquel, scuder seu, Bernat Sariera, Phelip Sent Celoni e ell, deposant, e un fadrí del dit Bernat Sariera, appellat Johan, e ab lo sclau del dit micer Narcís, appellat Anthoni, partiren de Barchinona per anar a Gerona.

^{23v/} E, com foren entre Stalrich e na Rupit,⁵³ encontraren lo dit Narcís Vidal, frare d'ell, deposant, lo qual vanie a peu, dient que vanie de Gerona e anave a Barchinona. E ell, deposant, dix al dit Narcís, son frare, per què se ere partit de Gerona e lo dit Narcís dix a ell, deposant, que per un poch de debat que havie haüt a Gerona. E ell, deposant, dix al dit Narcís, son frare, que com fos a Barchinona que anàs sàviament e que-s fahés guiar. E en açò ja los dits micer Narcís e Bernat Sariera eren ja gran tros primers, car ell, deposant, e lo dit Phelip Sentceloni se eren aturats ab lo dit Narcís, frare d'ell, deposant. E lo dit Narcís donà càrrech a ell, deposant, com fos a Gerona de certes coses, las quals no tocaven los affers del dit micer Johan de Palomar, mas solament los fets seus propis. E axí-s partiren, que-l dit Narcís no dix altres cosas a ell, deposant, ni ell, deposant, al dit Narcís qui tocassen los affers del dit micer Johan de Palomar. E ell, deposant, no viu que-l dit Narcís, frare d'ell, deposant, parlàs ab lo dit Bernat Sariera per tal com lo dit micer Narcís e Bernat Sariera se n'anaren bon tros primers, car ell, deposant, e lo dit Felip Sentceloni eren romasos [a] Stalrich per a baure.

E saguí's que, com foren a Gerona, so és saber com se'n devien partir per vanir a Barchinona, mossèn Narcís de Sent Dionís, vaguer de Gerona, dix a ell, deposant, stant en casa del dit vaguer, semblants paraules, so és saber, si ell, deposant, sabia si micer Johan de Palomar se levave a matines e ell, deposant, dix-li que no-s sabia, car ell, deposant, no s'hi levave, car com lo dit micer ^{24r/} Narcís hi anave lo dit Miquel, scuder seu, hi anave e l'acompanyave. E lo dit vaguer dix a ell, deposant, tals paraulas qualsevol:

—No porà ésser que la nit de Nadal ho les festes de Nadal no-s leu a matines, car en Bernat Sariera deu anar a Barchinona la nit de Nadal e jo hi he haüts dos hòmens qui se n'iran ab ell e abastoneran lo dit micer Johan de Palomar.

53. Hostalric (a uns 8 kms de la Batllòria) i Rupit.

E àls lo dit vaguer no dix a ell, deposant, a lo dit rahonament qui fou entre ell, deposant, e lo dit vaguer, tots sols.

E, après, a cap de alguns jorns lo dit micer Narcís ensemps ab lo dit Miquel e bort e ell, deposant, partiren de Gerona e vingueren-se'n a Barchinona e arribaren ací en Barchinona, lo dissapte abans de Nadal, hora baxa. E saguí's que lo dejuni de Nadal al vespre, ja foscant, que ja era més d'una hora de nit, ell, deposant, anà a l'obrador del dit en Bellit per fer-sa la barba e com fou al dit obrador lo dit Bernat Çariera, qui fon aquí, tirà a ell, deposant, per la falda e isqueren de fora lo dit obrador e rahonaren-se segons ja damunt ha dit e deposit ell, deposant, però ell, deposant, no parlà ne dix res als dits pagesos ni·l[s] conex ne sab hon són. E dix més que ell, deposant, stave e perseverave en çò que ja damont havie dit e deposit sobre las dites cosas, las quals li foren legides.

Interrogatus si lo jorn de Nadal a hora de vespres ell, deposant, e los dits frares d'ell, deposant, parlaren dins la claustra de la Seu de Barchinona ensemps del dit batiment fet en la persona del dit micer Johan de Palomar. E dix que no.

Interrogatus si lo dit dia de Nadal, après que vespres foren dites ^{24v/}, si ell, deposant, viu lo dit micer Johan de Palomar exir de la Seu en la claustra e que se n'isqués de la dita claustra per lo portal de la almoyna. E dix que hoc: ell, deposant, lo viu ben passar davant ell, deposant, e lo dit son frare Narcís, qui eren aquí en la claustra ab en Johan Comellas.

Interrogatus, après que lo dit micer Johan de Palomar fou passat davant ell, deposant, e son frare, si lo dit Narcís, frare d'ell, deposant, dix a ell, deposant, semblants paraulas: «Micer Johan de Palomar se és girat e ha parlat ab los seus scuders e ha guardats nosaltres. Hauria sospita de nosaltres?»; e que ell, deposant, digués: «No·m pens que se'n penç res lo dit micer Johan ni que axí poch se pens que nosaltres ho hajam fet». E dix que ell, deposant, no ha hoydes semblants paraulas ni sab que les haja dites, però no sab ell, deposant, si les hauria dites al frare d'ell, deposant, appellat Françí.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir hon havia haüt lo dit Bernat Sariera los bastons ab los quals lo dit micer Johan de Palomar fo batut. E dix que no y sab res.

Interrogatus si ell, deposant, ha donats al dit Bernat Sariera los bastons ho aquells ha posats en algun loch en tal forma que sien vanguts en mans dels dits Bernat Sariera e altres qui bateren lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no.

Interrogatus si la nit de Sent Johan de Nadal prop passat algú ^{25r/} vench de Gerona cavalcant ab una mula a casa del dit micer Narcís e qui era ne què apportave. E dix que un home appellat Leonard hi vench cavalcant ab una mula, al dit micer Narcís e aportave letres de Gerona.

Interrogatus, com lo dit Leonard se'n tornà a Gerona, si se'n tornà ab la dita mula qui vench ho si se'n tornà ab altra mula. E dix que ab una mula del dit micer Narcís se tornà e lexà aquella ab què ere vangut.

Interrogatus si lo dit Johan de Comellas sabia que lo dit micer Johan de Palomar degués ésser batut. E dix que no, bé que ho sabé après que fo batut, que ell, deposant, li ho dix.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir per què lo dit micer Johan de Palomar és stat batut. E dix que no y sab res.

Interrogatus si ell, deposant, creu ho presumex per què lo dit micer Johan de Palomar és stat batut. E dix que ell, deposant, se presumex que és stat batut per rahó de l'offici que ha en la casa de la Deputació de oydor de comptes.

Interrogatus per què presumex ell, deposant, que lo dit micer Johan de Palomar sia stat batut per rahó del dit offici d'oydor de comptes. E dix que no-s sab.

Interrogatus si ell, deposant, ha hoyt debat entre los dits micer Johan de Palomar e micer Narcís o altres per ells per rahó del dit offici, per la qual cosa ell, deposant, puxe presumir so que diu. E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, ha hoyt dir al dit micer Narcís que lo ^{25v/} dit micer Johan li havia feta descortesia ho despler com lo dir micer Johan hauria acceptat lo dit offici. E dix que no, dient més que lo dit micer Narcís és molt secret e molt suffisticat en si matex, que no-n sab hom sinó las cosas que ha a dir a hom.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

Et lectis dictis deposicionibus et reinterrogacionibus dicto Petro Vithalis incontinenti dictus Petrus Vithalis dixit quod eo modo fuerunt sibi facte prout superius continentur.

11. Acarament entre Pere i Narcís Vidal. 10 de febrer.

Et, hiis ita peractis, in presencia dictorum Georgii Sthephani et Leonardi Christiani fuit factum acaramentum de dictis Petro Vithalis et Narcisso Vithalis super illo uersu ultime reinterrogacionis siue deposicionis facte die sabbati VIII° Febroarii per dictum Narcissum Vithalis, incipienti: «E après ell, deposant, encontrà en Phelip Sentceloni e en Pere Vidal, frare d'ell, deposant, los quals vanien» etc. usque ad uersum incipientem: «E après que ell, deposant, fou en Barchinona, que era ja vespre», etc.

E lo dit Narcís dix que ver era so que ell havia dit e axí stava en veritat.

E lo dit Pere Vidal dix:

—Mossèn, no-m racorde que jo digués las dites paraulas. Fer-se pot que les hage dites.

E lo dit Narcís recità las dites paraules segons que les havia dites en sa deposició.

^{26r/} E lo dit Pere Vidal dix:

—Mossèn, ver és que lo dit Narcís Vidal me dix, stants lla hon se aturaren [a] parlar en lo camí, que lo dit Bernat Çariera li havia dit semblants paraulas, so és saber, hon anave ell, dit Narcís. E que lo dit Narcís li havia dit que

en Barchinona. E que lo dit Bernat Çariera li havia dit si y vania per aturar e que ell, dit Narcís, li havia dit que hoc e que ell dit Bernat Çariera li havia dit que gran pler n'avia. E que li havia més dit que la vigília de Nadal, lo vespre, que-l trobàs devers la casa del dit micer Narcís de Sent Dionís, dient lo dit Narcís Vidal a ell, deposant, si ell, deposant, sabia per què u dehïa. E ell, deposant, dix-li:

—Bé sé per què-t vol, mas face-u ell matex.

E més, continuant lo dit acarament, fou legit en altre pas de la dita reinterrogació del dit Narcís Vidal. E en aquell loch hon comensa: «E passejant de la casa del dit micer Narcís», etc. fins en aquell pas qui comensa: «E llavós lo dit Bernat acostà's a la porta del dit Bellit», etc.

E lo dit Pere Vidal dix que ver era ço que lo dit Narcís Vidal havia dit, dient:

—Mossèn, ver és que en Bernat Çariera e en Narcís Vidal passejaven per la carrera davant la porta del dit micer Narcís e jo isquí de la casa del dit micer Narcís e trobé-ls aquí en la carrera. E és ver que tots tres partim d'aquí e anam-no-se'n vers la Plaça Nova e anaren rahonant, però no-ns rahonaven res del dit micer Johan de Palomar. E ver és que rahonant anam fins a la Plaça Nova, prop casa d'en Bellit. E és ver que lo dit Bernat Sariera e jo jaquim aquí lo dit Narcís Vidal e anam-nos-ne abdosos parlant, però no isquem de la ^{26v} Plaça Nova. E puy tornam lla hon havíem jaquit lo dit Narcís Vidal.

E més, continuants los dits acaraments, fou legit al dit Pere Vidal altre pas de la dita deposició ho reinterrogació del dit Narcís Vidal, en lo pas hon comensa: «E stant en aquest rahonament vench lo dit Francí, frare d'ell, deposant, e isqué's de la Seu ab lo dit Johan Comellas», etc., fins en aquell pas qui comensa: «e en assò no-m parlaren pus en lo dit loch», etc.

E lo dit Pere Vidal dix:

—Ver és que jo viu axir lo dit micer Johan de la Seu e anà-sse'n per la claustra amunt. E és ver que lo dit Narcís me dix semblants paraules: que micer Johan s'ere girat devers nosaltres e «dona'm de viares que'ns hage mirats» —però ell, deposant, no parà sment si li dix que hagués parlat ab lo seu scuder—. Bé és ver que yo diguí: «No-m pens que guard nosaltres e no-m pens que hage sentiment ni pensament d'axò»⁵⁴ —volent-ho dir ell, deposant, del dit batiment fet al dit micer Johan de Palomar.

E cascun stech e perseverà en son dit.

E après fo interrogat lo dit Pere Vidal com ell, deposant, hage ara dit en lo dit acarament, concordant-se ab lo dit Narcís Vidal, son frare, sobre lo rahonament que hagueren al camí de Gerona ell, deposant, e lo dit Narcís, so és saber que lo dit Narcís dix a ell, deposant, semblants paraulas: «En Bernat Sarriera m'a dit que lo vespre de Nadal que-m tròpia vers la casa del dit micer Narcís. Sabs per què-m vol?»; e que ell, deposant, ^{27r} li respòs: «Bé-n pens per què-t

54. d *del.*

vol, mas fasse-u ell», que ell, depositant, degé dir veritat perquè ell, depositant, dix las dites paraulas al dit Narcís Vidal sobre lo dit rahonament, so és saber: «Bé-n pens per què-t vol, fasse-u ell».

E dix:

—Mossèn, ver és que lo dit Bernat Sariera davia tornar ací en Barchelona altre vegada. E yo diguí-li: «e per què?». E lo dit Bernat Sariera dix-me: «bé ho sabreu». E jo diguí-li: «bé ho podeu dir a mi». E lo dit Bernat Sariera llavós dix-me: «Jo dech tornar ací en Barchelona altre vegada per batre micer Johan de Palomar». E per aquesta rahó yo diguí a Narcís Vidal las dites paraules, so és saber: «Bé-m pens per què-t vol, mas fasse-u ell matex».

Interrogatus hon eren ell, depositant, e lo dit Bernat Sariera com lo dit Bernat Sariera dix a ell, depositant, las dites paraules. E dix que en la sala de la casa del dit micer Narcís en Barchelona, que staven a la finestra racolsats.

Interrogatus si hi havia nangun present aquí qui hoys lo dit rahonament. E dix que no.

Interrogatus lo dit micer Narcís de Sent Dionís llavós en lo dit raonament hon era. E dix que a la Seu era a missa. E en casa no havia nangú sinó lo dit Bernat Sariera, ell, depositant, e un fadrí e⁵⁵ lo bort.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

Et quia erat alta nox fuerunt porrogate dicte interrogationes et acaramenta ad diem crastinam proxime.

B. *Primer guiatge*

12. Cèdula de Guillem Vidal, procurador de Narcís Vidal. 11 de febrer.

^{27vi} Post predicta autem die martis XI^a mensis Februarii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o XX VII°, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili iudice siue inquisitore comparuit dictus Guillelmus Vithalis, curator preffati Narcissi Vithalis, ex una parte et, in presencia dicti Anthonii De Sori, procuratoris fischalis, obtulit et presentauit eisdem quandam papiri cedulam scriptam tenoris sequentis:

«Cum nullus in fide Principis decipi debeat nec possit seu eius officialium, et sit uerum quod Narcissus Vidal, sutor habitator Barchinone, captus nunch, ante eius capturam foret et sit guidatus et assecuratus tam in persona quam in bonis uerbo et simpliciter per dictum uicarium Barchinone et propterea nullo modo possit seu debeat inquiri et nunquam procedi contra ipsum, pro tanto idem Narcissus Vidal et seu Guillelmus Vidal eius curator, allegans dictum guidaticum, petit et requirit illud seruari ad unguem et minime contra dictum Narcissum procedi seu anantari et, si in aliquo fuit processum, illud

55. a ms. | *correxí.*

et omnia processa contra mentem dicti guidatico et seu tenorem reuocari et cassari et annullari et se liberari a dicta capsione, cum sic per iusticiam sit fiendum et adprobandum. De dicto guidatico petit interrogari honorabilem Guillelmum de Burdillis, uicarium Barchinone, alias protestatur de uicio et nullitate processus et de suo pleno iure <a> de grauamine et de remediis opportuniis».

^{28r/} Et, oblata et presentata predicta papiri cedula, incontinenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris data et concessa primitus licencia dicto Guillelmo Vithalis curatori et procurandi et quibusuis aduocatis aduocandi et deffendendi dictum Narcissum Vidal delatum, concessit copiam de predictis dicto procuratori fischali, ibidem presenti, si eam habere uoluerit. Et nichilominus eidem procuratori fischali ad respondendum predictis diem certam proximam assignauit.

13. Deposició de Joan Comellas, mercader. 14 de febrer.

Post, predicta autem die ueneris XIII^a mensis Febroarii anno a natiuitate Domini millesimo CCC^o XXVII°, fuit processum in presenti inquisitione, uidelicet ad recipiendum depositionem Iohannis Comellas, in hunc qui sequitur modum.

Iohannis Comellas, mercator, filius Ferdinandi Comellas, mercatoris ciuis Gerunde, deponens in facto suo proprio sine iuramento et ut testis in alieno citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis Curie preuentis et aliis de quibus interrogabitur. Et quia minor erat uiginti quinque annis, maior uero uiginti, fuit sibi prouisum de curatore, uidelicet de Guillelmo Vithalis causidico, ciue Barchinone, qui iurauit dictum delatum deffendere pro sui posse.

Et primo interrogatus ell, deposit, lo vespre de Nadal, com hom diu las matines de Nadal prop passat, a hon dormí ell, ^{28v/} deposit. E dix que dormí ell, deposit, ab una senyora que ell, deposit, volia bé.

Interrogatus a quina hora se colgà⁵⁶ ell, deposit, lo dit vespre de Nadal ab la dita senyora. E dix que entre XI e XII horas abans de mige nit.

Interrogatus a quina hora se levà ell, deposit, de matí. E dix que entre V e VI horas de matí.

Interrogatus què-s féu ell, deposit, com se fou levat de matí. E dix que tornà's colgar a casa de micer Narcís de Sent Dionís.

Interrogatus hon se colgà ell, deposit, a casa del dit micer Narcís. E dix que en lo lit hon jaïe en Pere Vidal e dormie-hi ab ell, deposit, lo dit Pere Vidal e Francí Vidal, son germà, e en Miquel, scuder del dit micer Narcís.

^{56.} colgà] a *del*.

Interrogatus si los dits Pere Vidal e Francí Vidal e Miquel eren ja en lo lit com⁵⁷ ell, deposant, se colgà ho si vingueren despuys. E dix que ja hi eren.

Interrogatus qui obrí la porta de la dita casa del dit micer Narcís com ell, deposant, se vench colgar. E dix que ell, deposant, matex la obrí car ell, deposant, se té la clau.

Interrogatus hon stech ell, deposant, aquell vespre que dormí ab la dita senyora, so és saber, del dit vespre de Nadal foscant fins a la dita hora que anà dormir ab la dita senyora. E dix que en molts lochs stech.

Interrogatus en quins lochs stech ell, deposant, lo dit vespre, so és saber, en lo entrell de foscant fins que anà dormir ab la dita senyora en la dita hora. E dix que ell, deposant, stech una stona a casa de-n Taradell, convers, hon se ^{29r} jugave, e altre partida stech a la Seu e altre partida anà per Barchelona deportant-se.

Interrogatus quina hora era com ell, deposant, isqué de casa del dit Taradell. E dix que envers X hores de la nit.

Interrogatus quina hora era com ell, deposant, entrà en la dita Seu. E dix que ja eren tocades X hores de la nit.

Interrogatus quina via féu ell, deposant, com partí de casa del dit Taradell ho si anà dreta via a la Seu. E dix que com ell, deposant, partí de la casa del dit Taradell ell, deposant, anà a parlar ab la dita senyora e passant per Sant Jaume se n'anà a la dita Seu.

Interrogatus si ell, deposant, com vench, se n'entrà dintre la dita Seu ho què féu. E dix que ell, deposant, se n'entrà dintre la claustra de la Seu.

Interrogatus si ell, deposant, stigué molt en la dita claustra e la Seu. E dix que ell, deposant, stigué entre la dita claustra e la Seu fins entre XI e XII horas.

Interrogatus si algun [stigué] ab ell, deposant, en lo dit temps. E dix que ell, deposant, se n'anà a la claustra de la Seu e, stant aquí dins la claustra, vench en Pere Vidal e aquí passejaren per la claustra e per la Seu e puy abdosos se isqueren de la Seu e anaren-se'n, so és saber, lo dit Pere Vidal a casa del dit micer Narcís e ell, deposant, se n'anà per altre via.

Interrogatus, com ell, deposant, e lo dit Pere Vidal eren en la dita Seu ho claustra e-s partiren de la dita Seu, si ^{29v} tocaren matines ho si dehien matines a la Seu. E dix que com ell, deposant, e lo dit Pere Vidal se partiren de la dita Seu no dehien encara matines, bé [que] comensaren a tochar.

Interrogatus si havia molt que ell, deposant, era en la dita claustra com lo dit Pere Vidal vench a ell, deposant, en la dita claustra. E dix que no havia molt e no poria dir quant havia que ell, deposant, era en la dita claustra com lo dit Pere Vidal vench.

Interrogatus si lo dit Pere Vidal vench tot sol a la dita claustra ho ab companyia. E dix que tot sol vench aquí.

57. com *sup. lin.*

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir per què lo dit Pere Vidal vench aquí a la dita claustra e què y féu. E dix que no y féu alre lo dit Pere sinó que se n'anà aquent deportar e no sab ell, deposant, que y vengués per alre.

Interrogatus si ell, deposant, stant en la claustra ho en la Seu viu venir algun prevera ho canonge a la dita seu. E dix que no y parà sment ni viu nangú vanir.

Interrogatus si ell, deposant, conex micer Johan de Palomar. E dix que hoc.

Interrogatus com conex ell, deposant, lo dit mossèn Johan de Palomar. E dix que per tal com l'a vist a Gerona official del bisbe de Gerona.

Interrogatus si ell, deposant, havia en privadesa lo dit mossèn Johan. E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir que lo dit micer Johan de Palomar sia stat batut. E dix que hoc.

^{30r/} Interrogatus si ell, deposant, sab quant fou batut lo dit micer Johan de Palomar. E dix que la vespre de Nadal prop passat.

Interrogatus com sab ell, deposant, que lo dit micer Johan de Palomar sia stat batut la dita vespre de Nadal. E dix que per tal com lo dit Pere Vidal lo dix a ell, deposant, lo dia de Nadal vers X horas, com ell, deposant, levà del lit.

Interrogatus com sabia lo dit Pere Vidal que lo dit micer Johan de Palomar fos stat batut la dita nit. E dix so saber que, com ell, deposant, fo levat lo dia de Nadal, lo dit Pere Vidal dix a ell, deposant, semblants paraulas:

—Trobaren que-n Bernat Sariera ab dos pagesos hi és stat e han batut micer Johan de Palomar e son-hi stats Narcís Vidal e Francí Vidal, mos frares, e sab-me greu com los m'i ha mesclats.

E ell, deposant, dix-li:

—Sab-ne res micer Narcís?

E lo dit Pere Vidal dix que may li n'havia hoyt dir res ni sabia que-n sabés res lo dit Pere:⁵⁸

—Ni yo —dient-ho del dit Pere Vidal— no hoyt parlar sinó al vaguer de Gerona e an Bernat Sariera.

Interrogatus si ell, deposant, sab ni ha hoyt dir per què lo dit Bernat Sariera e los altres damont nomenats han batut lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no u sab.

Interrogatus si ell, deposant, és stat consent tractant consell, favor ho ajuda donant en batre lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no ni-n sab res.

Interrogatus si ell, deposant, lo dit vespre que lo dit micer Johan ^{30v/} fo batut si ell, deposant, féu algunas de las spias per spiar lo dit micer Johan. E dix que no.

58. P. al ms., si bé s'esperaria, com a mínim, la N inicial de Narcís (de Sant Dionís).

Interrogatus si ell, deposant, lo dit vespre viu vanir a la Seu lo dit micer Johan de Palomar a matines. E dix que no.

Interrogatus si ell, deposant, lo dit vespre de Nadal abans que lo dit micer Johan fou batut ho après viu lo dit Bernat Sariera ni si parlà ab ell. E dix que no ne viu ni sabia que y fos.

Interrogatus si ell, deposant, és stat present en lo dit batiment del dit micer Johan. E dix que no.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

14. Cèdula de Guillem Vidal, procurador de Narcís Vidal. 17 de febrer.

Deinde autem die lune XVII^a mensis Februarii anno a natiuitate Domini millesimo CCCC^o XXVII°, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili Guillelmo Payerii, iudice siue inquisitore, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, curator dicti Narcissi Vithalis, de una parte et, in ausencia dicti procuratoris fischalis, obtulit et presentauit eidem quendam papiri cedulam scriptam tenoris sequentis:

«Cum uos, multum honorabilis Guillelmus de ^{31r/} Burdillis miles, uicarius Barchinone, in fide regia guidaueritis Narcissum Vidal et postea eum ceperitis et detineatis eum captum, non seruando ymmo rumpendo dictum guidaticum, saluo semper uestro honore; pro tanto dictus Narcissus Vidal seu eius curator reuerenter monet, interpellatur et requirit uos, honorabilem uicarium iam dictum, ut dictum guidaticum eidem Narcisso Vidal factum et fidem regiam sibi datam seruetis prout tenemini et debetis. Alias, reuerenter protestatur de omnibus per ipsum licite protestandis contra uos et bona uestra et fideiussores tabule uestre de quibusuis tot quot etc. per uos notis etc.».

Et, oblati et presentati predictis, incontinenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, mandauit predicta in presenti processu inseri et continuari.

15. Escrit de paper de Guillem Vidal, procurador de Narcís Vidal. 18 de febrer.

Post predicta autem die martis XVIII mensis febroarii anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili iudice siue inquisitore, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, curator, ex una parte et, in absentia dicti procuratoris fischalis, obtulit et presentauit eidem quoddam solemne papiri scriptum, cuius tenor talis est:

«Guillelmus Vithalis, causidicus curator Nar^{31v/}cissi Vidal, sutoris, ante omnia supplicat haberi rationem de sequentibus, que ad processum opponit tanquam preiudicialia.

»Primo, quod dictus Narcissus Vidal est guidatus uerbo per dictum uicarium, quod guidaticum ualuit et ualet ut in § *Si uero* et *Neque aut. De mandatis*

principum coll. III ibi “sub nuncupa[to uer]bo feceris”⁵⁹ {Nov. 17.6 i 7}, quia tantum ualet fides uerborum data quantum cum scriptura, ut *l. Pactatum quod bona fide C. De pactis* {C 2.3.17}, cum ibi notato per Baldum.

»Secundo, quod dictus Narcissus, ex quo fuit et est guidatus, non debet inquietari nec molestari iudicialiter, quia fiducia data tenenda est, iuxta notatum per glossam et Bartolum in *His qui reus ff. De publicis iudiciis* {D 48.1.5pr}. Et de non molestando probat textus in *l. I C. De nauiculariis li^o XI°* {C 11.2.1}, cum ibi notato per Nicholaum de Neapoli et per Dionisium in dicto § *Si uero* et § *Neque in aut. De mandatis principum III collatione* {Nov. 17.6 i 7} et in Vsatico *Quoniam per iniquum* et quod ibi scribunt iurisperiti Cathalonie.

»Tercio, quod iudex, procedendo⁶⁰ iudicialiter contra guidaticum, et guidatus, respondendo, non periudicat guidatico, ut est casus in dicto § *Si uero in aut. De mandatis principum III coll.* {Nov. 17,6 i 7}, et per maxime quia hic non est lis contestata, quia etiam exceptio dilatoria, illata lite contestata, opem prestat, ut dicit glossa in *l. Ponponii c. Rati. ff. De procuratoribus* {D 3.3.40.3}.

^{32el} »Quarto, quia ipse Narcissus est minor uiginti quinque annis et est datus sibi curator et sic haberet restitutionem in integrum per beneficium in integrum restitutionis ad opponendum de exceptioe guidatici, ut *l. Minor XXV annis emissam allegacionem per in integrum restitutionis auxilium repetere potest ff. De minoribus* {D 4.4.36}, cum ibi notato per glossam et Bartolum. Quam legem intelligunt tam in exceptioe dilatoria quam in exceptioe peremptoria et tam in ciuili quam in criminali nec hiis contradicunt notata per Inocencium in *c. Coram De in integrum restitutione<m>* {X 1.41.7}, quoniam loquitur de exceptioibus declinatoriis et de exceptioe solucionis, quia in declinatoriis est alia ratio et in exceptioe dilatoria solucionis, quia est modicum preiudicium, quia potest opponi ex post in uiam peremptorie. Ista exceptio guidatici non est dilatoria, ymmo enormala⁶¹, ut in dicto § *Si uero in aut. De mandatis principum* {Nov. 17.6}, quia in quacumque parte litis potest opponi ut ibi.

»Nec excepciones guidatici nocent predicto Narcisso guidato, quia ipse, racione impositionum non tunc ciuitati nec racione generalitatum Generali nec potest dici quod racione casus sibi impositi, iste ordinarie tenentur Generali, sed extraordinarie et per interesse remotum et uaguum et est clarum in

59. subnuncupabo feceris *ms.*

60. procedendo] *bis ms. | correxi.*

61. L'excepció dilatòria només difereix el judici, sol ser de forma i es diferencia de la peremptòria, que és de matèria, perquè aquesta consisteix en liquidar del tot l'acció legal o la intenció de l'agent. L'excepció dilatòria de solució —que cal presentar abans de la *lis contestata* o declaració dels testimonis— considera que l'acció legal s'ha abordat massa de pressa. L'excepció declinatòria és de fòrum o de judici. Una *exceptio anormala* —creuament entre *anòmala* i *anormal*— és la que no segueix la norma de les altres, perquè pot oposar-se abans del litigi. *Vid. IODOCUS*, 1500: entrades corresponents. Guillem Vidal pretén que el guiatge constitueix una excepció peremptòria i *anormala*.

iure quod debet attendi casus ordinarius et quod ordinarie fit et non quod fit extraordinarie, ut *l. Seyo § Medio ff. De ann(u)is legatis* {D 33.1.10.1}, et non ad extraordinaria, quia exceptio numquam excedit terminos a quibus fit in prima uice, ff. {= Digesti} ueteris § secundo in glossa super uerbo octo.⁶²

^{32v} »Item dicta exceptio sic fuit per dictum dominum uicarium intellecta de iuribus ordinariis generalitatis, si guidatus tenebatur Generali ad soluendum ius generalitatis, quod in illo tam porrigebatur dicta exceptio uel, ubi fraudasset, ius generalitatis, et sic modo predicto est seruanda dicta consuetudo uicarii, ut *l. Vel uniuersorum ff. De pignoraticia accione* {D 13.7.12}, cum ibi notato et nota ad casum pretensum, de quo non fuit cogitatum.

»Item, quia dominus uicarius excepit sola consueta excipi, talia porriguntur ad iura generalitatis solui usata et fraudata et non ad casum pretensum insolitum sequi, ut *l. Fistulas § Formenta ff. De contrahenda empçione* {D 18.1.78.3}, cum ibi notato per glossam et doctores.

»Item a guidaticis excipiunt[ur] fractores itinerum. Et tunc a guidatico non exceptus ille⁶³ qui itinere uulnerauit alium, sed solum latro et⁶⁴ fur qui tutus agressura, furta uel latrocinia in itinere comittere et perpetrare consueuerunt, iuxta *c. De inter alia De immunitate ecclesiarum* {X 3.49.6} et iuxta notatum per Baldum in *l. I C. Quoniam liceat unicuique sine iudice uendicare* {C 3.24.1}. Intellegitur ergo ipsa exceptio predicto modo consueto intelligi et sic eciam isto casu etc. intelligatur modo consueto intelligi de iuribus et exactionibus generalitatum et non de predicto casu insolito et iuri [sic] priuato sequi.

»Item excepciones predictae et eorum uerba debent intelligi in suo potiori significato, *c. Quod in dubiis De sententia excommunicationis* {X 5.39.30}, et sic de sententia maioris excommunicationis, ut ibi dicit Anthonius de Butrio et sic excepciones^{33v} debent intelligi de potiori significato generalitatum, scilicet de collecta iurium Vniuersitatum Generalis et non de dicto casu, qui non tangit principaliter iura generalitatum Vniuersitatum.

»Item nemo debet decipi in fide regia ex quo data est sibi, ut in Vsatiquo *Quoniam per iniquum*, ut in *l. I C. De hiis qui ueniam etatis impetrauerint* {C 2.44}, notata per Chinum et notata per dominum Anthonium in Nouella in *c. Quia <in> cunctis De concessione prebende liº VI* {Sext. 3.7.1}, quia dicit bene in *l. Obseruandum ff. De officio presidis* {D 1.18.19} quod dicere quod ueniat secure et postea enim punire hoc esset prodicio. In dubio semper guidatica in Cathalonia fuerint seruata, ne fides regia remaneret uiolata, et est eciam de iure quia in dubiis factis semper contra fiscum est respondendum, ut *l. Vero puto ff. De iure fisci* {D 49.14}, cum ibi notatis.

»Item exceptio posita in guidatico, ut intelliga[n]tur exceptata iura generalitatis Generalis Cathalonie, amplia<n>t guidaticum et eius dispositionem

62. Referència que no s'ha localitzat.

63. ille] illi *ms.* | *correcxi.*

64. et] in *ms.* | *correcxi.*

ad termina comissa certa General<e>[is] Cathalonie extra iura generalitatis, ut *l. Proculus ff. De usufructu* {D 7.1.19}, et ita dicit Anthonius de Butrio in *Repertorio iuris ciuilibis*, super uerbo “excepcio quam”, circa finem.

»Vlterius in casu et euentu quod, predicta preiudicialiter proposita et exceptata, non procederent sequencia que eo casu dumtaxat proponuntur et non alias.

»Primo quia, ante capturam dicti Narcissi Vidal, ^{33v/} debuit per processum constare de illacione percussionum in persona dicti honorabilis Iohannis Palomar, iuxta notatum per Bartolum in *c. II* {I?} *c. Illud ff. Ad Silleia. inter* {D 29.5.2 i 29.5.1.24} et *l. Si iure qui ff. De furtis* {D 47.2} et per Baldum in *l. Exberedatus [sic] ff. De hiis qui notantur infamia* {D 3.2.25pr} et per Bartholomeum de Saliceto in *l. I C. De captu [sic] uirginum* {C 9.13.1}. Et, quia non fuit factum, captura<m> fuit illicita et est liberandus a capcione, iuxta notatum per Baldum in questione incipienti “Lapsus”, etc.

»Secundo quia de percussionibus et feritis ac uulneribus illatis alicui uicarius Barchinone non debet nec potest se intromittere, ex quo uulnera uel percussiones non sunt periculose ad cognitionem et iudicium sirurgicorum nisi pro danno⁶⁵ cultelli uel armorum, saluo quod teneantur facere ius iniuriatis, in *C. Item quod uicarius Barchinone*, in priuilegio *Recognouerunt proceres*.⁶⁶

»Tercio quod esset danda copia inquisicionum ipsi Narcisso Vidal ante omnia ut in *c. Qualiter et quando lo II § {X 5.1.24}* debet de accusationibus et, copia data, debent ei dari deffensiones ut ibi et *l. III c. {Si} ad diem ff. De re militari* {D 49.16.7} et in *c. Item quod aliquis homo non condempnetur sine cognitione iudicis, ymmo in hoc procedatur ad cognitionem iudicis tam in puniendi quam in dando ad manuleuandam quam in absoluendo*, in secunda curia Barchinone domini Regis secundi gloriose memorie⁶⁷ et in *c. Item ordinamus quod nullus* ^{34r/} *condempnetur ad mortem uel mudilacionem [sic] membrorum uel eciam tormentis subiciantur per nos uel illustram [sic] Reginam consortem nostram aut inclitum infantem Petrum primogenitum et procuratorem generalem nostrum uel eius locumtenentes aut per alios officiales iudices nostros uel eorum deffensione debita non concessa et quod contra formam predictam a nostra curia uel ipsorum nulla littera ualeat emanare*, in Curia Montis Albi domini Regis Alfonsi tercii et in *c. In primis Curie Ceruarie Regis Petri ultimi*.⁶⁸

Et, oblati et presentati predictis, incontinenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, iussit predicta in presenti processu inseri et continuari. Et, concessa copia de predictis dicto procuratori fischali, retinuit sibi delliberacionem super predictis.

65. danno] banno *ms.* | *correx.*

66. CC: f. 281v.

67. Corts de Barcelona de 1300, Constitució 24 (CARAVYC I: 176).

68. Respectiuament, Corts de 1333, Constitució 25 (CARAVYC I: 309), i Corts de 1359, Constitució 1 (CARAVYC II: 40).

16. Deposició de la senyora Constança. 20 de febrer.

Item die Iouis XX mensis febroarii anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo fuit processum ad inquirendum super predictis in hunc qui sequitur modum.⁶⁹

Domina Constancia, uxor Iuoni Torró, ciuis Barchinone, testis citata, iurata et interrogata dicere ueritatem quam sciat super predictis Curie preuentis et aliis de quibus interrogetur.

Erat primo interrogata si ella, testis, conex en Narcís Vidal, sabater. E dix que hoc.

Interrogata si s'acorde a ella, testis, quant fou pres lo dit Narcís ^{34v/} Vidal en la presó hon ara stà. E dix que qualsque XV jorns pot haver a-ssos viares, poch més ho menys.

Interrogata qui dix a ella, testis, que lo dit Narcís Vidal era pres. E dix que no li racorde de cert si l'oy dir un fadrí qui stà ab lo sabater ho si l'oy dir en Leonard de Jonchós, gendre d'ella, testis.

Interrogata si ella, testis, hoy dir, en aquellas horas que lo dit Narcís Vidal fo pres, per què era pres ni qui l'havia fet pendre. E dix que no n'hoy ni-n sabé llavós, bé és ver que de continent que ella, testis, sabé que lo dit Narcís Vidal fo pres ella, testis, partint del capdevall de la scala de la presó, hon hoy dir, anà-sse'n a la casa de micer Narcís de Sant Dionís e trobà la porta tancada e tocà-y e davallaren Pere Vidal e en Francí Vidal, frares del dit Narcís. E ella, testis, dix-los:

—Dit m'an que vostro germà —dient-ho del dit Narcís Vidal— han pres sus ara. Per què l'han pres?

E los dits Pere Vidal e Francí Vidal digueren:

—Ja-ns ho han dit.

E ella, testis, dix-los qui l'havia fet prendre. E ells respongueren que dit los havían que los senyors deputats del General de Cathalunya lo havían fet pendre. E ella, testis, dix-los:

—E sabets per què l'han fet prendre?

E ells digueren que no-n sabían, que abans ho volien saber. E dites las ditas paraules ella, testis, partí de casa del dit micer Narcís e anà-sse'n.

Interrogata quina hora era com ella, testis, anà a la casa del dit micer Narcís de Sent Dionís per la dita rahó la dita vegada. E dix que era entre XI e XII horas ho entre XII e una horas de die.

^{35r/} Interrogata si, com ella, testis, fou a la casa del dit micer Narcís de Sent Dionís, en la manera que depose, si lo dit micer Narcís se dinave. E dix que no-s sab ni ella, testis, no-s curà de demanar-lo ni ells no lo y digueren.

Interrogata si ella testis pujà alt en la casa del dit micer Narcís de Sent Dionís. E dix que no ni pujà del peu de la replà de la schala al[1]jà amont e

69. super predictis in hunc qui sequitur in hunc modum *ms.* | *correxí.*

aquí devallaren los dits Pere Vidal e Francí Vidal e aquí ella, testis, lus dix las ditas paraulas. E dix, interrogata, que ella, testis, la dita vegada no viu lo dit micer Narcís de Sent Dionís.

Interrogata si los dits Pere Vidal e Francí Vidal digueren a ella, testis, qui ere aquell qui·ls havia vangut dir que lo dit Narcís era pres. E dix que no lo y digueren ni ella, testis, tampoch no·ls ho demanà.

Interrogata si ella, testis, sab ni ha hoyt dir que, stant lo dit micer Narcís de Sent Dionís sobre taula, que·s dinàs, algun vangués dir al dit micer Narcís que lo dit Narcís Vidal fos pres. E que lo dit micer Narcís, hoyt açò, se lexàs de dinar e que no menjàs pus, ans se levàs de taula. E dix que no y sab res ni ho ha hoyt dir.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

17. 4a deposició de Pere Vidal. 20 de febrer.

Et, hiis ita peractis in presencia dictorum procuratorum, fuit processum ad reinterrrogandum dictum Petrum Vithalis delatum in hinc modum.

^{35v} Interrogatus si ell, testis, sab ni ha hoyt dir quant fo pres lo dit Narcís Vidal, frare d'ell, deposant. E dix que aquell dia que ell, deposant, vench de Vich.

Interrogatus qui dix a ell, deposant, e en Francí Vidal frare d'ell, deposant, que lo dit Narcís Vidal era pres. E dix que un fadrí de casa del mestre del dit Narcís vench a la casa del dit micer Narcís de Sent Dionís. E dix a ell, deposant, qui solament era descavalcat d'una mula, que era vangut de Vich, que lo dit Narcís, frare d'ell, deposant, havien pres.

Interrogatus si havia algú ab ell, deposant, com lo dit fadrí dix a ell, testis, la dita presó. E dix que done·li de viares que y fos en Miquel o lo bort aquí en l'entrada del dit micer Narcís com lo dit fadrí lo y dix. E dix, interrogatus, que ja era fet l'offici a la Seu com lo dit fadrí ho dix. E solament era vangut lo dit micer Narcís de Sent Dionís de la Seu e se n'era pugat.

Interrogatus si lo dit micer Narcís de Sent Dionís hoy com lo dit fadrí dix a ell, deposant, la dita presó. E dix que no, mas ell, deposant, lo y dix puyt alt en lo menjador, denant tots los de casa.

Interrogatus si lo dit micer Narcís se dinave encara com ell, deposant, li dix la dita presó. E dix que no.

Interrogatus si lo dit micer Narcís se dinà tantost. E dix que no·s sab si anà parlar primer ab mossèn lo vaguer ho si·s dinà primer.

E dix, interrogatus, que après hi vench madona Constança, ^{36r} muller d'en Ivó Torró, la qual los dix axí matex la dita presó e demanà·ls si sabien per què ere pres lo dit Narcís. E assò los dix bax en la entrada.

Interrogatus que ell, deposant, dege dir veritat si ell, deposant, posà los dos bastons dejús la volta ho portal de la Plaça Nova, de la qual ja és estat interrogat, ho si sab ni ha hoyt dir qui·ls hi posà. E dix:

—Mossèn, no y sé res ni sé qui·ls hi posà ni qui·ls ha.

Interrogatus que ell, deposant, dege dir veritat si ell, deposant, és stat en algun tracte en lo qual se tractàs que lo dit micer Johan de Palomar fos batut. E dix que no y fo ni y sabé res, sinó so que dit ha damont.

Fuit sibi lectum et presentauit etc.

C. *Segon guiatge*

18. Cèdula de Guillem Vidal, procurador de Narcís Vidal. 25 d febrer.

Postea uero die Martis XXV mensis febroarii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili iudice siue inquisitore, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, nomine quo supra, ex una parte et, in ausencia alterius partis, obtulit quamdam papiri cedula[m] scriptam tenoris sequentis:

«Petit curator Narcissi Vidal dictum guidaticum sibi seruari et alias sine derogacione dicti guidatici sui suplicat copiam inquisitorum et processorum absque publicacione testium receptorum sibi concedi et dari ut prouidere sibi^{36v/} possit circa obseruacionem guidatici et alia per eum agenda».

Et, oblati predictis, incontinenti dictus honorabilis uicarius de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris concessit copiam de predictis dicto procuratori fischali si eam habere uoluerit. Et, nichilominus, eidem procuratori fischali ad respondendum predictis et eciam ad dicendum si quid dicere uoluerit cur requisita per dictum Guillelmum Vithalis fieri non debeant diem Iouis proxime assignauit.

Mandans hoc alteri parti intimari per Matheum Iust, sagionem.

Qui sagio, iens et postea rediens, retulit et dixit se predicta dixisse et intimasse dicto Anthonio de Sori, procuratori fischali personaliter inuento.

19. Guillem Vidal presenta carta del guiatge de Jaume Alamany de Bellpuig i del Rei. 3 de març.

Denuo, autem, die lune tercio mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o XXVII°, coram dicto honorabili iudice siue inquisitore, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, nomine curatorio predicto, ex una parte et, in ausencia dicti procuratoris fischalis, peçiit uerbo et requisiiuit ut quedam littera que fuit eidem honorabili uicario tradita per Iohannem Basto sibique missa per honorabilem Iacobum Alamany militem contineatur⁷⁰ in

70. continentem *ms.* | *correxci.*

presenti processu quoniam ipse ut dixit producebat ipsam litteram, in quantum pro ipso faciat.

Et incontinenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, retinuit sibi delli^{37v/}beracionem super insertacione ipsius littere.

Autem eciam, dicta die lune tercia mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili iudice siue inquisitore, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, nomine curatorio predicto, ex una parte et, in ausencia dicti procuratoris fischalis, obtulit et presentauit eidem quandam papiri cedula scriptam tenoris sequentis:

«Com mossèn Jachme Alamany de Bellpuig, cavaller, hage presentada una letra de crahença del molt alt senyor Rey a·n P. Sariera, ciudadà de Gerona, la qual fou dada en la vila de Líria sots segell secret del dit senyor a XII de desembre de l'any M. CCCC. XXVI. E, per virtut de la dita crahença com anunci e depart del dit senyor, haja guiats en sa bona fe e en fe del dit senyor Príncipe de Cathalunya lo dit P. Sariera, Guerau Congost, Pedro [*sic*] e Narcís Vidal, per ço com lo dit P. Sariera ha profert ensemps ab los dits Guerau Congost, Pedro e Narcís Vidal seguir lo dit senyor e anar ab ell en la armada que·l dit senyor ha proposada de fer, segons que del dit guiatge fet als dessus dits per lo dit mossèn Jachme Alamany apar per letra escrita de man del dit mossèn Jachme Alamany tramesa e presentada a vós, molt honorable mossèn Guillem de Burdils, vaguer de Barchelona, de la dita letra de crahensa tramesa per lo dit senyor al dit P. Sariera. E, com lo dit mossèn Jachme és nunci ho missatger del dit senyor per explicar la dita crahença, de la qual vos és stada feta fe per exhibició de aquella en sa forma e ^{37v/}inspecció de aquella, si haver le·n volríets e de què us és feta prompta fe, on com sia statuït per Usatges de Barchelona que lo Príncipe de Cathalunya guia e dóna guiatges per si ho per nunci seu, sia encare statuït per los dits Usatges que lo Príncipe de Cathalunya en per tostemps hage sencera e perfeta fe e vera locució e paraula, entant que tots e sengles hòmens tan bé nobles, ⁷¹reys, Prínceps e magnats, cavallers, rústichs e pagesos, mercaders ho negociadors, peregrins e caminants, amichs e anamichs, sarrahins, christians, jueus e heretges se puxen fiar al dit Príncipe e creure a sa fe e guiatge les persones e qualsevol béns. E encara stà statuït per los dits Usatges que tots hòmens, nobles e no nobles, magnats, cavallers e hòmens de peu, mariners e cossaris, stants dins lo dit Principat ho vinents en aquell Principat de altres parts deuen e són tanguts ajudar lo dit Príncipe de Cathalunya e la sua fe, guiatge e paraula, que sien tenguts e guardats e governats per dreta fe, sens engan e sens mal giny e sens mal consell, en totes causes e negocis, si·s vol sien grans, si·s vol sien poques o poch. E com vós, dit honorable vaguer, tingats pres lo dit Narcís Vidal més ha de

71. tan be mobles com no mobles *ms.* | *correcxi.*

XXV jorns, no contrastant que en lo temps de sa presó o captura fos guiat en bona fe reyal, segons és dit, per so lo dit Narcís Vidal ho en Guillem Vidal, curador ^{38r/} assignat per vós, molt honorable mossèn lo vaguer, al dit Narcís, vos suplique he us raquer per deute de justícia que, servant la fe e guiatge del dit senyor Príncep de Cathalunya, deliurets de la presó lo dit Narcís, lexant aquell francament anar lla hon se vulle e servant-li lo dit guiatge. En altra manera, si las cosas dessús raquestes e suplicades fer recusats o dilatats en alguna manera, ço que no pot⁷² creure, attès lo dit guiatge, protesta lo dit Nacís ho son curador, vènia prescedent, contra vós e béns e fermansas vostras, de las penas per los dits Usatges statuïdes contra los contrafahents e generalment de tot son dret del dit Narcís, lo qual li romangue salve e il·lès e lo qual puxe prosseguir en lochs e temps convinents, requirents de la present ésser fets actes per vós, scrivà de la present Cort, e ésser continuada en lo procés, si algun n'i ha daquem fet ho comensat».

Item eciam dictus Guillelmus Vithalis dicto nomine obtulit et produxit quandam litteram regiam, que fuerat, ut per ipsam litteram [uidebatur], missa, clausa et sigillo secreto ipsius domini Regis in cera uirmilia imposito seu impresso, ut primis uidebatur aspectibus, sigillata <m>. Subscriptio cuius quidem littere est talis:

«Al feel nostre en Pere Sarriera,

Registrata» [*uidetur*].⁷³

Tenor uero intrinsecus ipsius littere est talis:

^{38v/} «Lo Rey.

»Sobre algunes cosas concernents gravament nostre servey havem de nostra intenció largament informat l'amat nostre mossèn Jachme Alamany de Bellpuig per què us pregam molt afectuosament que al dit mossèn Jachme Alamany en tot so e quant vos dirà de nostra part sobre las dites cosas donets plena fe e crahensa com si nós en pròpia persona vos ho dehièm. Car cosa serà de què·ns farets singular servey, lo qual molt vos⁷⁴ ho grahirem. Dada en la vila de Lírria sots nostre segell sacret a XII de deembre de l'any M. CCCC. XXXVI. Rey Alfons».

Et, oblati et presentati omnibus et singulis supradictis, incontinenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, iussit predicta in presenti processu inseri et continuari, concedendo copiam de eisdem tam dicto procuratori fiscali quam eciam procuratori honorabilium deputatorum Generalis Cathalonie, si qua putauerunt interesse, retinendo sibi delliberacionem super predictis.

72. Caldria entendre «no puc» o «no es pot».

73. És el mateix mot o parell de mots del punt 21, al f. 63v. Podria ser així mateix «Regis secreta».

74. vos *sup. lin.*

20. Carta de Jaume Alamany de Bellpuig inserta en el procés. 4 de març.

Postea uero die Martis quarta mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti sui uenerabilis iudicis siue inquisitoris ibidem presentis, tradidit michi, Anthonio dez Vern, notario et huius cause escriptori, quamdam litteram priuatam, que, ut dixit, fuerat sibi missa per honorabilem Iacobum ^{39r/} Alamany, militem, quamque litteram dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, mandauit in presenti processu inseri et continuari copiamque de eadem, tam dictis procuratori fiscali quam procuratori dictorum honorabilium deputatorum, si uoluerint, concedendo. Subscriptio cuius quidem littere [et] tenor talis est:

«Al molt honorable mossèn lo vaguer de Barchelona».

Tenor uero intrinsecus talis littere talis est:

«Molt honorable mossèn e car frare, segons vós sabets, yo son stat tramès per lo senyor Rey per amprar cavallers e gentils hòmens e hòmens d'estat e altres qui fossen disposts per los aves[os] que·l senyor Rey entén a·ffer, portant letres de crahensa. Entre·ls altres n·e portada una d'en P. Sariera, ciutadà de Gerona, e·n virtut de la dita crahensa e per manament del senyor Rey he·li dit que, si ell offeria de servir lo dit senyor Rey, que lo senyor Rey l'avia per guiat, ell e aquell qui irien ab ell. E lo dit P. Sariera se aturà acord e yo diguí·li que y volgués bé acordar, car lo viatge que·l senyor Rey entenia fer tochava grandament a servir de Déu e salut dels cristians e axí al pus prest que pogués me faés resposta escrita de sa mà, tal que·l senyor Rey ne fos servit e jo, de part del ja dit senyor, la hora que ell hauria promès guiave ell e aquells ^{39v/} qui irien ab ell. Aprés, mossèn, la vespre de nostra dona de fabrer yo trobí a casa mia una letra del dit Riera, ab la qual se offeria de servir lo senyor Rey ab tants com li fos possible, dels quals, entre los altres, serien Guerau Congost e Pedro e Narcís Vidal. E yo, mossèn, fiu·li resposta que yo, de part del Senyor Rey, acceptava ell e los anomenats fins en compliment de dos hòmens d'armes. Aprés, mossèn, lo dit P. Sariera ha·m scrit com vós tanits pres lo dit Narcís Vidal, per què·m raquer jo li fassa servar lo guiatge, lo qual en nom del Senyor Rey li he donat. Axí matex, molts d'altres qui han offert me n'an scrit sentint·se d'assò per lur interès, dient quax que, si aquest Narcís és enganat en fe del Senyor Rey, qu·ells no tendran les offertas. Per què, mossèn, vos raquir que encontinent deliurets lo dit Narcís Vidal, lo qual jo de part del Senyor Rey he guiat per manament del Senyor Rey, lo qual de paraula he guiats a mi tots los qui s'offerrien e aquells qui irien ab ells, sense accepció daguna que no m'í féu, per què, mossèn molt honorable, vos plàcia que encontinent vullats deliurar lo dit Narcís per manera que la fe del senyor Rey no sia mesa en daguna disputa, car açò seria destrucció de sa armada. De mi vos dich que·m preservaran de grant affany. Car a mi convindria d'acórrer al senyor Rey, car en altra guisa a mi seria massa càrrech. Si a vós, mossèn, serà plasent, per lo portador me farets resposta, car ja vasets lo gran càrrech en què yo·n stich. E, si en l'endemig,

molt honorable mossèn e car frare, pux fer per vós, comendats. Scrita a Vila Fraser lo derrer jorn de fabrer de M[CCCCXXVII].⁷⁵

»Vostre frare, Jachme Alamany».

21. Cèdula de Guillem Vidal, procurador de Narcís Vidal. 5 de març.

^{40r/} Post modum uero, die mercurii quinta mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili iudice siue inquisitore, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, curator dicti Narcissi Vithalis, ex una parte et, in ausencia alterius partis, obtulit quandam papiri cedulam scriptam tenoris sequentis:

«Dies ha fo raquest e soplícat a vós, molt honorable mossèn Guillem de Burdils, vaguer de Barchelona, per lo molt alt Senyor Rey d'Aragó e Príncep de Cathalunya per part d'en Narcís Vidal, adult, lo qual tenits pres en vestra presó, que servant lo⁷⁶ guiatge a ell fet e atorgat per mossèn Jachme Alamany, nunci e missatger, segons que apar per letra de crahense del dit Senyor tramesa e presentada a-n P. Çariera, ciudadà de Gerona, de la qual en procés és feta fe legítima e del guiatge Reyal fet e atorgat al dit Narcís Vidal per lo dit mossèn Jachme Alamany. On, com los guiatges del senyor Rey, fets e explicats per nunci ho missatger del Senyor Rey, dege[n] ésser servat[s] e ajudat[s] de ésser servat[s] per tots los súbdits del dit Senyor, per so lo dit Narcís Vidal ho en Guillem Vidal, curador d'aquell, altra vegada ab tanta instància quante pot raquer, soplíque e proteste a vós dit honorable vaguer e contra vós, segons que en la dita cèdula comensant: "Com mossèn Jachme Alamany de Bellpuig" etc. és contengut, requirent e suplicant-vos, noresmenys, que de tot lo dit procés fet e accitat contra lo dit Narcís Vidal, salvant les cosas qui stiguen en sacret de la cort e no sien publicades ^{40v/} e de la instància, si alguna hi és feta per qualsevol persona o personas, li fassats e manets ésser-li donada còpia e translat, com en altra manera serie dit ésser denegada deffensió e fer injúria e injustícia manifesta, ab reverència daguda tots temps parlant».⁷⁷

Et, oblata predicta papiri cedula, incontinenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, concessit copiam de predictis dictis procuratori fischali et eciam procuratori dictorum honorabilium deputatorum Generalis Cathalonie, ad quorum instanciam fuit recepta dicta inquisicio si eam habere uoluerint, nullam faciendo assignacionem, sed retinuit sibi delliberacionem super predictis.

Mandans hec dictis procuratori fischali et procuratori dictorum honorabilium deputatorum intimari per Saluatorem Michaelis, sagionem.

75. El *ms.* no es clar, si bé caldria conjecturar aquest any.

76. lo *sup. lin.*

77. daguda tots tots parlant *ms.* | *correxí.*

Qui sagio iens et postea rediens retulit et dixit se predicta dixisse et intimesse dicto Anthonio de Sori, procuratori fischali, et discreto Petro Generii, procuratori dictorum honorabilium dominorum diputatorum Generalis Cataloniae, personaliter inuentis.

22. Consulta jurídica del veguer Guillem de Bordils en casa de Bonanat Pere. 6 de març.

Denuo autem, die Iouis sexta mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o uicesimo septimo, dictus honorabilis uicarius, uolens explicare suam delliberacionem super dicto allegato guidatico, congr[eg]auit honorabiles dictum Guillelmum Perayerii, iudicem siue inquisitorem, Petrum Rexach, legum doctorem, ^{41r/} aduocatum fischalem, Bonanatum Petri, in decretis licenciatum, Petrum dez Coll, in legibus licenciatum, et Franciscum Castello, legum doctorem, omnes ciues barchinonenses intus studium domus habitacionis dicti honorabilis Bonanati Petri, pro habendo eorum consilium et uotum super ipso guidatico allegato⁷⁸ per dictum Guillelmum Vithalis, curatorem dicti Narcissi Vithalis. Et, facta ibidem relacione per dictum uenerabilem Guillelmum Perayerii, iudicem siue inquisitorem, super predictis et habito inter eos maturo et digesto colloquio et delliberacione, omnes in simul concordantes, explicantes eorum uotum, dixerunt quod sunt intencionis quod, habita primitus deposicione dicti honorabilis Iacobi Alamany, militis, tam super littera regia quam super contentis in littera per ipsum honorabilem Iacobum Alamany missa⁷⁹ dicto honorabili uicario, quod ipse honorabilis uicarius de predictis omnibus debet et tenetur consultare serenissimum dictum regem. Et quod interim in inquisicione que fit contra ipsum Narcissum Vithalis supersedeatur.

23. Bonanat Pere i Pere Descoll presenten una cèdula al veguer. 8 de març.

Item die sabbati VIII mensis marcii, anno predicto millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, comparuit Iacobus Enrich, sagio, et dixit et retulit quod ipse die presenti intimaui dictam delliberacionis explicacionem dicto uenerabili Petro Generii, procuratori dictorum honorabilium deputatorum, denunciando in eius scribania discreto An. Verdagner ibidem inuento.

Postea, uero die sabbati VIII mensis marcii, anno ^{41v/} a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, dicti honorabiles Bonanatus Petri et Petrus de Colle tradiderunt michi, Anthonio dez Vern, nothario et

78. allegando *corr. in* allegato.

79. misse *ms. | correxi.*

huius cause scriptori, quandam papiri cedulam manu propria dicti honorabilis Bonanati Petri scriptam tenoris sequentis:

«In nomine domini,

»Videtur michi, Bonanato Petri, super dubio pretensi guidatici quod, consideratis infrascriptis:

»Primo quia littera credencie comissa honorabili Iacobo Alamany militi est generalissima et nullam materiam explicat.

»Secundo, super supercripsione illius, que non est scripta manu illius qui seriem insertorem scripsit et quia est alterius incausti, contra stilum Regie Curie.

»Tercio quia non constat de explicacione credencie facta.

»Quarto quia numquam dominus Rex consuevit comittere alicui credenciam explicandam quin in littera credencie sit suprascripcio illius cui est explicanda.

»Quinto quia honorabilis Petrus Sariera, qui dicit se habuisse ad seruicium domini Regis ipsum Narcissum delatum et cui dicitur credencia explicanda, est de condelatis uel de coniuncis ipsis delatis ^{42r/} et sit uehementissime inspectus.

»Sexto quia adempamentum factum de dicto Narcisso factum fuit postquam commissum fuit crimen per dictum Narcissum et post illius captionem et, per consequens, de iure beneficium guidatici sibi prodesse non potest.

»Septimo quia dictus Narcissus, per suam confessionem deponens se interfuisse in dicta uerberacione et uulneribus, asserit per consequens se excommunicatum maiori excommunicacione et ideo indignum ad tale beneficium impetrandum cum, nisi in duobus casibus, excommunicatus sit inabilis ad omne beneficium impetrandum et eciam propter periculum conuiuii [*uidetur*].

»Octauo quia nullum priuilegium impetratum, litte pendente, de iure ualeat, sicut est istud.

»Nono quia ipse Narcissus delatus hoc priuilegium seu guidaticum, quod nunch allegat, nullatenus hucusque siue aliud allegauit et sit uehementer suspectum.

»Decimo quia, pretenso guidatico non obstante, interrogatus dictus delatus super crimine libere respondit [*sic*] merita cause ingressus quod, non obstante pretenso allegato ^{42v/} guidatico, est ad ulteriora cause absque alia consultoria procedendum.

»Et hec dico postquam cogitauit circa dubium, licet eri prima facie s[i]ue delliberacione fuerim oppinionis quod, auditis multum honorabilibus dictis deputatis et habita ueridica informacione de hiis ab honorabili domino Iacobo Alamanni ac plene instructa causa, serenissimus dominus Rex consulereur. Autem, propter motiua iamdicta, non credendo illam ueram ut iam dixi, hec tamen remicantur multum honorabili domino uicario et aliis dominis consulentibus. Idem crederem ego, Petrus de Colle».

24. Instrument públic de Guillem Vidal, procurador de Narcís Vidal.
10 de març.

Postmodum uero die lune decima mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili iudice siue inquisitore comparuit dictus Guillelmus Vithalis, nomine curatorio procurator dicti Narcissi Vithalis, ex una parte et in presencia dicti Anthonii de Sori, procuratoris fischalis, et in ausencia dicti procuratoris dictorum honorabilium dominorum deputatorum obtulit et produxit quoddam publicum instrumentum tenoris qui sequitur: «Nouerint uniuersi quod die ueneris, que erat septima dies mensis marcii, anno a natiuitate etc. ».

^{43r/} Et, oblato et producto dicto publico instrumento, incontinenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, concessit copiam de predictis tam dictis procuratori fischali quam procuratori dictorum honorabilium dominorum deputatorum, si eam habere uoluerint, mandando predicta in presenti processu inseri et continuari.

Mandans hec dicto procuratori dictorum honorabilium dominorum deputatorum intimari per Iacobum Enrich, sagionem.

Qui sagio, iens et postea rediens, retulit et dixit se predicta dixisse et intimasse dicto uenerabili Petro Generii, procuratori dictorum honorabilium dominorum deputatorum, personaliter inuento.

25. Guillem Ferrer presenta una cèdula. 17 de març.

Denuo autem die lune XVII mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili in hiis iudice siue inquisitore comparuit dictus Guillelmus Ferrarii, nomine curatorio predicto ex una parte, et in presencia dicti Anthonii de Sori, procuratoris fischalis, et in ausencia procuratoris dictorum dominorum deputatorum obtulit in scriptis sequencia:

«Delliberacio prima uelut iusta uenit omnino exequenda ^{43v/} et sic consultoria formanda et mittenda serenissimo domino Regi, non obstantibus rationibus ac motiuis predictis. Et primo prima: quum de natura littere credencie potest esse quod sit generallissima et nullam materiam explicet considerata persona qui eam mittit et cui mittitur, iuxta *l. Lucius ff. De fideiussoribus* {D 27.1.36} et ibi ponit Bartolus et Baldus in *l. Si is C. De furtis* {C. 6.2.7} et per maxime quia explicata et concessa uirtute littere credencie sunt uerisimilia, scilicet quod dominus Rex adempauerit personas quibus credencie dirigebantur pro eundo secum in armata et quod dominus Rex dederit guidaticum et supersedimentum generale, quia ita est de iure, iuxta notatum per Baldum in *l. Si quisquam ff. Si quis cautionibus* {D 2.11.11: *l. Si quis quendam*}, in principio, et per Constitutionem Cathalonie in Constitutione *In nomine sancte et*

indiuidue Trinitatis, in pacibus et treugis c. “Item statuimus ut rescriptum a nobis super prolongacione” etc.⁸⁰ Et hec sunt solita fieri et concedi per illustres Reges Aragonum et sit hoc casu seruanda, *l. Vel uniuersorum ff. De pignoratitia accione* {D 13.7.12}.

»Nec obstat secunda ratio, quoniam ualet instrumentum in littera scriptum et subscriptum diuersis manibus, ut *l. Si quis ex argentariis § Cogentur*, in fine, ibi “suscribere”, *ff. De edendo* {D 2.13.6.1} et ibi Baldus⁸¹ in quinto notabili, et ita est de more littere Regie quia secretarii Regii^{44r} tales litteras credencie et missiue ordinant et scribi faciunt per scriptores et subscriptionses seu ephigracia<m> per secretarium regium fiunt et serie diuersis manibus, ymmo plures ex dictis litteris credencie dantur nunciis hac de causa missis, que non habent subscriptum sed comittitur fidei illius qui mittitur per dominum Regem ut faciat fieri supscriptum et hec offert se probaturum dictus curator primo nomine in quantum expediat seu necessarium sit parti sue.

»Nec constat tertia ratio, quoniam notorie per litteras per instrumentum publicum constat in processu de credencia et de explicacione credencie et istud hodie est notorium in Cathalonia quod ipsa credencia fuit comissa et explicata in tantum quod sufficit allegacio ipsius notarii absque alia probacione, iuxta notatum per Anthonium de Butrio in *c. Vestra De cohabitacione clericorum et mulierum* {X 3.2.7} et per Iohannem de Ymola in *Cle[mentinam] Pastoralis De re iudicata* in *Cle[mentinam]* {Clem. 2.11.2 últ}.

»Non obstat quarta ratio, quoniam de more et stilu fuit semper Curie regie tradendi litteras credencie et alias comissariis alicuius negocii sine subscriptionsibus siue epigrama et de ipso fiendo committitur defferenti et eius industrie, qui stilus est obseruandus in *c. Quam graui De falsis* {X 5.20.6} et de quo stilu et quod^{44v} scribit proprie ad hunc casum Anthonius de Butrio, in *c. II De solucionibus* {X 3.23.2}, de mandato dominico dato procuratori per eum addicionando.

»Non obstat quinta ratio, quoniam dictus honorabilis Petrus Sariera non est conuentus nec afinis intra quartum gradum cum dictis delatis et sic eius testimonio fuit et est credendum quia testibus de parentella est credendum extra illum gradum etc. in causa criminali, ut *l. Lege Iulia ff. De testibus* {D 22.5.4} et notatum per Bartolum in *l. Qui test(amento) ff. De testi(bu)s* {D 22.3.27}. Et presertim eciam in casu nostro, in quo est testis honorabilis Iacobus Alamany, miles nuncius regius, cui fuit comissa credencia et eius explicacio, cui est standum et eius dicto credendum, iuxta *c. Ad Audienciam De prescriptionibus* {X 2.26.13} et in *c. Cum parati De appellacionibus* {X 2.28.19}, cum ibi notato per Anthonium de Butrio.

»Nec obstat sexta ratio, quoniam esto quod dictus Narcissus Vidal fuisset in dicto malefficio, quod expresse negatur, autem ipsum guidaticum et data<m> eius comprehenderet <guidaticum> ipsum malefficiu, quia de

80. 1235^v/XII, *vid.* CARAVYC I: 125.

81. Bal? *nidetur*.

natura guidatici est comprehendere malefficia retrofacta, non ipsa perpetrata durante guidatico, ut *c. II §. legatis ff. de iudiciis* {D 5.1.2.3}, cum ibi notato per Bartolum. Nec est uerum quod dictum guidaticum factum fuerit ipso Narcisso existente capto, ymmo autem, ut apparet per kalendarium dicti instrumenti pro parte ipsius Narcissi producti et per librum carselarii in ea parte in qua scriptum fuit de capsione ipsius Narcissi Vidal, quem producit curator ipsius Narcissi Vidal, quatenus pro ipso faciat siue pluri[bus].

^{45r/} »Nec obstat septima ratio, quoniam communis excommunicatus est heretici, qui est maiori excommunicatione uedatus, ut *III q. I Quod autem LIII* {GR. C. 4 q. 1 c.2?}, et tamen hereticus potest impetrare guidaticum, ut in Vsatico Barchinone *Quoniam per iniquum* ibi “et heretici” etc.

»Nec obstat octaua ratio, quoniam guidaticum et supersedimentum impetratum tempore exercitus ualet et tenet. Ita ab expresso tenet Baldus in *c. Si quis quam ff. Si quis cautionibus* {D 2.11.11}, in solucione primi contrarii, quia solempnitas iuris communis isto casu eciam reperitur relexata per dictam Constitutionem *In nomine sancte et indiuidue Trinitatis C. Item statuimus* etc. in pacibus et treugis, in casu ibi expresso.⁸² Item hic non pendebat lis et sic cessat ratio.

»Nec obstat nona ratio, quoniam dictus Narcissus ipsum ignorabat et sic ipsum allegare non potuit et presto est iurare idem Narcissus et eius curator quod, ex post allegacionem alterius guidatici, istud guidaticum eciam ad eius noticiam peruenit et sic ipsum potest allegare, ut in *c. Pastoralis De excepcionibus* {X 2.25.4}. Et, presertim, quia Narcissus Vidal est minor et, saltim beneficio restitutionis in integrum iure minoris, est admittendus ad dictam allegacionem ipsius guidatici, ut *l. Minor XXV annis*, “omissam allegacionem”, *ff. De minoribus* {D 4.4.36}.

»Nec obstat decima ratio, quoniam ex quo de nouo ad eum peruenit beneficium guidatici potest allegari per allegatum *c. Pastoralis De excepcionibus* {X 2.25.4}. Item per ^{45v/} ingressum litis non renunciatur guidatico, in *aut. De mandatis principum § Set neque uersu “Si uero eciam” III coll.* {Nov 17.6} et ibi casus singularis expressus. Et sic est clarum quod dicte rationes non obstant.

»In primo loco fuit bene ordinatum consulatoriam esse fiendam et mittendam domino Regi et, quia a dicta declaracione consultorie fiende nec per fiscum nec per aliquam partem priuatam fuit reclamatum infra III dies, merito trans[e]unt in rem iudicatam quoad uos, honorabilem dominum uicarium, et quoad partes iuxta localia et priuilegia Barchinone, quia dictam declaracionem exequendo Narcissus Vidal seu eius curator petit dictam consulatoriam fieri et expediri et presertim quia declaracio de consultando Principem non potest reuocari, ut *c. I et III C. De relacionibus* {D 7.61.1 i 3}, cum ibi notato per Bartolum et Baldum».

82. 1235^v/XII, *vid.* CARAVYC I: 125.

Et, oblati predictis, in continenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, concessit copiam de predictis tam dicto procuratori fiscali, ibidem presenti, et dicto procuratori dictorum honorabilium dominorum deputatorum, si eam uoluerint, et nichilominus eisdem ad respondendum predictis diem certam proxime assignauit.

Mandans hec alteri parti intimari per Petrum Boyl, sagionem.

Qui sagio, iens et postea rediens, retulit et dixit se ^{46r/} predicta dixisse et intimasse dicto procuratori dictorum honorabilium deputatorum, personaliter inuento.

26. Deposició de Joan Pallaga, mercader tèxtil. 18 de març.

Item die martis XVIII mensis marcii, anno predicto millesimo CCCC^o uicesimo septimo, fuit processum ad inquirendum super predictis in hunc modum.

Iohannes Pallaga,⁸³ filius Iohannis Pallaga, textor pannorum, ciuis Ville Montis Albi, testis citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis Curie preuentis et aliis de quibus interrogabitur. E dix so saber sobre las dites cosas, que la vigília de Nadal al vespre, ja les XII horas de mige nit tocases, micer Johan de Palomar partí de casa per anar a matines a la Seu de Barchelona e un fadrí apellat Pere, qui sta ab lo dit micer Johan, anant primer ab un parell de brandons encesos, e ell, testis, e en Pere Martí, scuder del dit micer Johan, anaven detràs lo dit micer Johan per acompanyarlo, lo qual micer Johan portava la capa negra vastida ab lo caperó al cap, forrat de dossos de vays.⁸⁴ E, com feren al cantó qui gira a la Seu devant casa d'en Jachme Comes, d'un alfóndech, qui aquí és al costat de la dita casa del dit Jachme Comes, isqueren II ho III hòmens armats e anaren vers lo dit fadrí qui portava los dits brandons encesos, els apagaren e feren-los caure en terra. E, assò fet, ell, testis, hoy que colpegaven e batien lo dit micer Johan Palomar, però ell, testis, no viu ab què-l colpegaven ni-l batien, com fos fosch e no y havia ^{46v/} lum. E hoy ell testis que lo dit micer Johan cridava *Via fos* mentre que-l colpegaven. E après lo dit micer Johan Palomar scapà e fugí, però no poria dir ell, testis, per qual part pres ni ell, testis, no y viu alre, car ell, testis, se'n tornava a la casa del dit micer Johan Palomar per haver lum e sercar los brandons. E de fet ell, testis, hi tornà ab lum e no trobà los dits brandons. E puys ell, testis, se n'anà a la Seu e trobà a la sagristia lo dit micer Johan de Palomar, que s'hac ambolicada una tovallola al cap. E après viu ell, testis, que lo dit micer Johan de Palomar isqué de la dita sagristia e se n'anà al cor.

Interrogatus si ell, testis, viu naffrat en alguna part de la sua persona lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no u viu.

83. Aquest cognom, molt probablement, sigui Pallejà.

84. "Dors" i "vair": *vid.* DCVB.

E dix, interrogatus, que, com ell, testis, fou a la sagristia e hac trobat aquí lo dit micer Johan de Palomar ab la dita tovallola ambolicada en lo cap, ell, testis, viu mossèn Blanch, prevera e sagristà, que torchava que-s que fos en la cara vers los polsos del dit micer Johan de Palomar.

Interrogatus si ell, testis, viu que durant los dits batiments alguns d'aquells qui fehièn los dits batiments tinguessen spsas tretas ho les viu luir. E dix que, al vanir que feren, stants los brandons encesos, viu ell, testis, que lo primer qui vench portava cervellera al cap e no viu ell, testis, naguna hora que y hagués naguna spsa treta ni se'n pres sment, tant era torbat.

Interrogatus si ell, testis, viu ni sentí que alguns altres hòmens armats vanguessen als dits batiments en ajuda ^{47r/} dels dits malfaytors. E dix que no.

Interrogatus si ell, testis, conech los dits hòmens ho alguns d'aquells qui feren los dits batiments. E dix que no.

Interrogatus si ell, testis, viu què vastien ni quines calsas portaven aquells qui feren los dits batiments. E dix que no se'n pres sment, tant fou torbat.

Interrogatus si ell, testis, sab ni ha hoyt dir qui són aquells qui han fets los dits batiments. E dix que, quant és en casa del dit micer Johan de Palomar, no n'ha res hoyt dir, bé és ver que ell, testis, ha hoyt dir per ciutat que dos germans hi eren stats, barbers.

Interrogatus si ell, testis, sab ni ha hoyt dir per què-s són fets los dits batiments. E dix que-s diu comunament e pública per Barchelona que lo dit micer Johan de Palomar serie stat batut per l'offici que ten en la casa dels deputats de Cathalu-nya e que ho haurie fet fer micer Narcís de Sent Dionís, canonge de Barchelona.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

27. Deposició de Pere Duray(er), domèstic de Joan de Palomar. 18 de març.

Petrus Duray(er) filius Iohannis Duray(er), etatis XIII uel XIII annorum uel inde circa, comorans cum honorabili Iohanne de Palomar, testis citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis. E dix so saber que la vigília de Nadal proppassat, ja tochadas las XII horas de la mige nit, lo dit micer Johan de Palomar isqué de casa per anar a matines a la Seu. E ell, testis, anave primer ^{47v/} ab un parell de brandons encesos e en Johan e en Pere, qui stan ab lo dit micer Johan, anaven detràs lo dit micer Johan, acompanyant-lo. E, abans que fossen a la girada del cantó qui gira vers la Seu, ell, testis, en un alfóndech qui és a la dita girada viu un hom ab spsa e broquer e ab cervellera, ab galteras calades, qui passagave en lo dit alfóndech, anant amont e anant avall. E, com foren al girant del dit cantó devant lo dit alfóndech, lo dit hom isqué del dit alfóndech ab cara feréstega e vench vers ell, testis, e apagà-li los dits brandons, no poria dir ell testis en quina manera, tant fon soptat. E ell, testis, sense brandons, com li fossen cayguts, no sab en quina forma fogí vers la seu e mentre que fugia ell, testis, hoy cridar *Via fos* a grans crits al dit micer Johan de Palomar. E ell, testis, entrà-sse'n a la Seu

e entrà-sse'n en la sagristia hon trobà mossèn Blanch, sagristà, e dix-li que vangués un poch. E, mentre que lo dit mossèn Blanch e ell, testis, anaven al dit micer Johan de Palomar e foren al portal patit de la Seu, lo dit micer Johan de Palomar fo aquí, qui se n'entrave en la Seu, e entraren-se'n en la sagristia. E, com foren dins la dita sagristia, ell, testis, viu que lo dit micer Johan de Palomar tench al cap un trench patit, de què axie sanch. E al coll un tall patit, de què axí matex exie sanch, fort pocha. E lo dit mossèn Blanch ab un drap torchà-li la sanch del dit coll. E, après, lo dit micer Johan de Palomar anà-sse'n al cor. E ell, testis, anà-sse'n a casa. E lo dit Johan Pallaga era anat a casa per haver ^{48r/} lum e ab lum anà llà hon los brandons eren cayguts e no-ls trobà.

Interrogatus, mentre que ell, testis, fugia segons diu vers la Seu, si ell, testis, viu aquent, vers lo cantó vers la Seu en lo dit carrer, algun hom armat qui stigués aquí. E dix que no, tant era fosch.

Interrogatus si ell, testis, viu que algun, partint del dit cantó, anàs vers là hon batien ho colpegaven lo dit micer Johan de Palomar per ajudar en aquells qui-l batien ho en altra manera. E dix que no.

Interrogatus si ell, testis, viu ab què posqueren ésser fets los dits colps del cap e del coll del dit micer Johan. E dix que ell, testis, no y viu naguna spasa arranchada, per què ell, testis, presumex que devia ésser fet ab bastó.

Interrogatus si ell, testis, sab ni viu què vastia lo dit hom qui apagà los dits brandons. E dix que no se'n pres sment.

Interrogatus si ell, testis, conex lo dit hom que apagà los dits brandons. E dix que ell, testis, no sab com ha nom però bé-l conexeria si-l vahia, car d'altres vegadas l'a vist anar per Barchelona ab⁸⁵ d'altres.

Interrogatus què vastia lo dit micer Johan de Palomar. E dix que la capa que acostumen de portar a la professó, forrada de vays, e portava lo caperó de la dita capa al cap.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

28. Deposició de Pere Martí, escuder de Joan de Palomar. 18 de març.

^{48v/} Petrus Martini, scutiffer comorans cum honorabili Iohanne de Palomar, testis citatus, iuratus et interrogatus dicere ueritatem quam sciat super predictis. E dix so saber: que la vigília de Nadal proppassat en la nit, ja tochades les XII horas de la mige nit, lo dit micer Johan de Palomar isqué de casa sua per anar a matines a la Seu e un fadrí appellat Pere anava primer, ab un parell de brandons encesos. E ell, testis, e en Johan Pallaga anaven detràs lo dit micer Johan, que l'acompanyaven.

E, com foren al cantó per hon gira hom a la Seu, en un alfóndech qui és aquí, ell, testis, viu axir del dit alfóndech un hom ab la cara ambossada, però

85. ad ms. | ab correxi.

ell, testis, no-s pres sment si foren galteras o què, e lo dit hom no isqué ab bon so e lo dit hom avansà-s primer. E ell, testis, ymaginant-se que y fos per tolre los dits brandons al dit fadrí, mès mans per la spasa e per lo broquer, però no la arranchà e mès-se davant lo dit micer Joan de Palomar a·ffi que, si lo dit hom volgués tolre los dits brandons al dit fadrí, que·ls deffensàs. E lo dit hom, lo qual portava spasa e broquer, girà's vers lo dit fadrí qui tania los dits brandons e, soptadament, lo dit hom apagà los dits brandons. E ell, testis, lavós arranchà la sua spasa e broquer e mès-se al costat del dit micer Johan. E, soptadament apagats los dits brandons, ell, testis, sentí axir del dit alfóndech més hòmens, però no poria dir ell, testis, ni viu quants, com fos fosch. E hoy ell, testis, que los dits hòmens colpegaven, sens àls a dir, lo dit micer Johan de Palomar, lo qual portave capa vastida ab lo caperó forrat de dossos e vayras e cal^{49r}sava sochs. E ell, testis, ab la dita spasa e broquer als mills que podia deffensava lo dit micer Johan. E lo dit micer Johan de Palomar cridava «Via fos!».

E en aquella manera ell, testis, e lo dit micer Johan actanyeren⁸⁶ a la Seu e entraren-se'n per lo portal de la canonge blanca e entraren en la sagristia, dins la Seu. E, com foren dins la dita sagristia, ell, testis, viu al cap en lo costat de la corona del dit micer Johan un colp, fort patit, sangonós, e viu més ell, testis, al coll del dit micer Johan sanch, la qual devia ésser axida del dit colp. E mossèn Pere Blanch, prevera sagristà de la Seu, donà al dit micer Johan una tovallola, la qual se posà al cap e torchà-li la sanch qui era al coll. E, puys, lo dit micer Johan ab la tovallola ambolicada al cap ab la dita capa entrà-sse'n en lo cor.

Interrogatus si ell, testis, viu ho sentí que algun hom, lo qual fos vers lo cantó per {on} hom gira a la Seu, vangués e acorragués an aquells qui batien e colpegaven lo dit micer Johan. E dix que no, dient més que los dits hòmens dagueren axir del dit alfóndech ho de la part davall del dit carrer. E dix, interrogatus, que, al vanir que los dits hòmens feren, fariren a ell, testis, ab pedra ho ab pilota en lo bras dret prop del muscle, lo qual colp lo féu congoxar e li féu gran mal.

Interrogatus si ell, testis, conech algun dels dits hòmens, qui feren los dits batiments ni quants podien ésser. E dix que no·ls conech ni·n viu nagun, sinó lo dit hom qui apagà los brandons. E podien ésser, a son ^{49v} parer, entorn V hòmens.

Interrogatus si ell, testis, viu que alguns dels dits hòmens arranchassen spsas. E dix que no.

Interrogatus si ell, testis, viu ho presumí ab què batien lo dit micer Johan de Palomar. E dix que no·n viu ni poch presumir si u feren ab bastó ho ab spsas.

Interrogatus si ell, testis, sab ni ha hoyt dir despuys qui eren los dits hòmens qui feren los dits batiments. E dix que no y sab res, bé ha hoyt dir que dos n'a presos en la presó.

86. actaneren *ms.* |actanyeren *correxi.*

Interrogatus si ell, testis, sab ni ha hoyt dir per què los dits hòmens han batut lo dit micer Johan de Palomar. E dix que ell, testis, no u sab de cert ni sab alre sinó que ha hoyt dir dins la casa de la Diputació vulgarment a alguns que micer Narcís de Sent Dionís ho havia fet fer, però no dehien per què lo micer Narcís ho haguera fet fer.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

29. Antoni de Sori, procurador fiscal, presenta una cèdula. 22 de març.

Postquam, redicta autem die sabbati XXII mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario et dicto uenerabili Guillelmo Perayerii, iudice siue inquisitore prefato, comparuit dictus Anthonius de Sori, procurator fischalis, ex una parte et, in absència ^{50r/} alterius partis, obtulit in scriptis sequencia:

«Ihesus. Maria.

»Guidaticum allegatum per dictum delatum, quod asserit sibi fuisse factum per honorabilem dominum uicarium, non potest eidem in aliquo ualere aut sibi patrocinari, cum sit aut fuerit eidem sub certa qualitate et excepcione concessum expresse, uidelicet quod dictus honorabilis uicarius in eodem exceptit quod non intendebat guidare de aliquo quod tangeret dictum Generale Cathalonie et hoc est notum. Scriptori cause et dicto honorabili uicario minus obstat assertum guidaticum allegatum nouiter per mossen Alamany factum, cum de dicto guidatico non constet et de non cunctibus et non existentibus. Idem est iudicium et multo minus constat de potestate asserta per dictum mossen Alamany. Minus est locus consultationi, ut apparet ex contentis in quadam cedula incipienti “In nomine domini uidetur michi Bonanato Petri, etc.”. Inseratur in processu. Et, quia ex serie deposicionis et alias aparet de uariacione et eciam contradiccione dicti delati actui delicti satis propinqua, ideo petit fisci procurator procedi ad reinterrogandum eosdem delatum [*sic*] et ipsius torturam iuxta stilum et praticam Curie, taliter ut ex ipsorum ore ueritas eruatur pariter et manifestetur etc.».

Et, oblatis predictis, in continenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dicti uenerabilis iudicis siue inquisitoris, iussit predicta ^{50v/} in presenti processu inseri et continuari, retinendo sibi delliberacionem super predictis.

D. *Canvi de jutges*

30. El jutge Guillem Perayerius renuncia. 22 de març.

Et, quasi incontenti post predicta, dictus uenerabilis Guillelmus Perayerii, iudex siue inquisitor, aliis ut dixit negociis occupatus, propter que circa

predicta intendere seu uaccare non potest et alias, renunciauit presenti iudicature et omni comodo et incomodo ac oneri eiusdem.

31. Guillem de Bordils assigna nous jutges. 24 de març.

Postea uero, die lune XXIII mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC XXVII, dictus honorabilis uicarius, actenta renunciacione facta per dictum⁸⁷ uenerabilem Guillelmum Perayerii, assignauit super predictis in iudices siue inquisitores honorabiles Franciscum D'Ortals et Petrum Gerona, legum doctores ciues Barchinone, de quorum consilio obtulit se paratum super predictis facere iusticie complementum.

32. Guillem Vidal presenta un escrit. 26 de març.

Postmodum uero, die mercurii XXVI mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC uicesimo septimo, coram dicto honorabili uicario comparuit dictus Guillelmus Vithalis, nomine curatorio dicti Narcissi Vithalis ex una parte et, in absentia alterius partis, obtulit et presentauit eidem in scriptis hec que sequuntur:

«Secundum priuilegium regium ciuitati et habitatoribus Barchinone concessum et diucius continue obseruatum et per uos, honorabilem dominum uicarium, seruatum et seruari iuratum tenoris sequentis: “Item quod homines et iurisperiti qui interfuerint in principio^{51r/} dicte inquisicionis sint semper in illa inquisicione quousque completa sit et non alii, nisi illi qui principio interfuerint essent absentes a iurisdiccione illa uel in suum detinerentur uel alias impediti”,⁸⁸ processus cuiuslibet inquisicionis per uos fiende debet compleri cum illo uel illis iurisperito uel iurisperitis qui in principio dicte inquisicionis interfuerit uel interfuerint et ille seu illi solus seu soli, et non alii, debet seu debent interesse in dicta inquisicione quousque completa sit. Hinc est quod cum uos, multum honorabilis dominus Guillelmus de Burdillis, miles et uicarius Barchinone, quandam ut dicitur inceperitis inquisicionem contra Narcissum Vidal, adultum et guidatum, interueniente in ea ut iudice siue inquisitore uenerabili Guillelmo Perayerii, iurisperito Barchinone, de cuius consilio eciam explicastis ueram retentam deliberacionem, que delliberacio fuit et est quod uos uultis, debetis et tenemini consultare de predictis omnibus serenissimum dictum Regem et quod interim in dicta inquisicione que fit contra ipsum Narcissum Vithalis supersedeatur. Et nunch, ut dicitur, uultis procedere in dicta inquisicione cum aliis iurisperitis qui in dicta inquisicione non interfuerunt, non obstante quod dictus honorabilis Guillelmus Perayerii

87. per *add. ms.* | *correxi.*

88. És un privilegi atorgat per Jaume II, el 1294, capítol 12, *vid.* CYADC: 89-90.

sit presens in uestra iurisdiccione, non detentus infirmitate nec alias per Dei gratiam impeditus, quod est expresse contra tenorem, mentem ac praticam dicti priuilegii. Est eciam contra dispositionem expressam iuris communis, cum iudex ex quo deliberauit consultare seu refferre ad Principem, ulterius se intromittere non debet maxime in nostro casu, ubi expresse per uos fuit pronunciatum^{51v/} et delliberatum quod interim in inquisicione predicta superseadeatur, que delliberacionis explicacio seu pronunciacio per tenorem processus apparet. Ideo Guillelmus Vidal, curator dicti Narcissi Vidal, requirit uos honorabilem dominum uicarium ex iusticie debito quatenus, iuxta uestram deliberacionem seu delliberacionis explicacionem predictam et supersedimentum expressum, nil in dicta inquisicione non procedatis quousque responsum habueritis a domino nostro Rege super consultacione seu relatione predicta et eciam quod ex tunch procedatis si et in quibus fuerit procedendum in dicta inquisicione interente uenerabili Guillelmo Perayerii, iurisperito, cum ita per iusticiam sit fiendum, in secus seu aliter agitandis discentiendo expresse et protestando et habendo recursum ad iuris remedia licita et honesta».

Et, oblati et presentati predictis, in continenti dictus honorabilis uicarius dixit uerbo quod ipse remittebat prouisionem super predictis fiendam dictis honorabilibus Francisco D'Ortals et Petro Gerona, iudicibus siue inquisitoribus per dictum honorabilem uicarium assignatis.

Dictus uero Guillelmus Vithalis, curator, dixit uerbo quod ipse non consenciebat in dictos honorabiles Franciscum D'Ortals et Petrum Gerona, ymmo expresse dissenciebat et quod ipse non uult coram ipsis super comparere nec in eos ut iudices seu inquisitores modo aliquo consentire.

33. Antoni de Sori presenta un escrit. 27 de març.

Postmodum uero die Iouis, uicesima septima mensis marcii anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o 52^{tr/} uicesimo septimo, coram dictis honorabili uicario et dictis uenerabilibus Francisco d'Ortals et Petro Gerona, iudicibus siue inquisitoribus, comparuit dictus Anthonius de Sori, procurator fischalis, ex una parte et, in ausencia alterius partis, obtulit in scriptis sequencia:

«Petit fisci procurator, instancia quanta potest, per uos honorabilem dominum uicarium in presenti inquisicionem procedi causamque anantari et ad ulteriora procedi, iusticia mediante, considerata criminis qualitate et eius circumstanciis, cum ita per uos fiendum indubie existat de iusticia, non obstanti quadam nouissima cedula, coram uobis honorabili domino uicario per partem dicti delati oblata, nam non obstat primo quod in eadem dicitur de mutacione iudicis et subrogacione nouorum iudicum, ubi sic esset ut asseritur, si ad stilum et praticam tam uestre quam omnium aliarum curiarum ordinariorum huius ciuitatis actendatur, quibus iuridice praticatur et extitit semper praticatum quod iudices possunt ad libitum atque nutum renunciare et postmodum alius seu alii nouiter per officilem assignari loco

primi qui renunciauit, ut in proposito, et hoc probacione non indiget cum sit notorium usque ad pueros. Tum, quia uos solus estis iudex inquisitionis presentis et semper fuistis, quia ad libitum uestros potestis assumere assessores et illos mutare, nec hoc aliqua lege seu priuilegio estis strictus, secus, ubi certum haberetis necessarium assessorem; tum, quia aduch non interest dicti delati, quoniam processus inquisitionis non publicatus non dicitur comunis sed curie ^{52v/} proprius nec, quamdiu stat secretus, prodest ad aliud nisi ad incarcerandum et sic qui interuenit in ipso colligendo non dicitur iudex, cum non fuerit publicatus nec peticio per fiscum oblata, etc. Nec obstat aliud quod dicitur de consultoria etc., quia consultoria re integra, uidelicet antequam ad Principem fuerit missa, potuit et potest per uos, honorabilem dominum uicarium, circumduci per maxime, quia postea fuit per illos qui consulerant et honorabiles dominos conciliarios Barchinone consultum et delliberatum contrarium, uidelicet dominum Regem consulendum non esse, et super hoc petit informacionem recipi et in processu inseri et continuari et alias in causa procedi, ut fuit pluries requisitum etc.».

34. Consulta als consellers de Barcelona. 27 de març.

Et, oblati predictis, in continenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dictorum uenerabilium iudicum siue inquisitorum, iussit predicta in presenti processu inseri et continuari et eciam continuari in presenti processu [per] consilium dictorum honorabilium consiliariorum. Et quia, die qua fuit datum consilium dictorum honorabilium consiliariorum, non fuit continuatam per aliquem notarium, dicti honorabiles Franciscus d'Ortals et Petrus Gerona, iudices siue inquisitores, una mecum Anthonio dez Vern, notario et huius cause scriptore, accesserunt personaliter ad domum Consilii dicte ciuitatis Barchinone, in qua inuenerunt honorabiles Iohannem Ros, Iohannem Bussot, Iacobum Colom, Huguetum Fiualler et Bernardum Çapila, consiliarios anni presentis dicte ciuitatis, pro habendo ueritatem super dicto consilio quod allegatur fore per ipsos datum.

Et dicti honorabiles consilarii dixerunt dictis uenerabilibus ^{53r/} iudicibus siue inquisitoribus et eciam michi, notario et huius cause scriptori predicto, quod continuarem quod ipsi pridie consul[u]erunt et, eciam de presenti ad superhabundantem cautelam, consulebant et consulunt dicto honorabili uicario quatenus, non obstante dicta deliberacione per ipsum suprafacta, actento quod aliqui ex dictis honorabilibus consulentibus siue uotantibus reuocarunt eorum uotum et nondum consultoria fuit emanata neque missa ad dominum Regem, procedat in presenti causa tam ad reinterrogandum dictos delatos quam alias prout sibi uidebitur fore faciendum et prout per dictos uenerabiles iudices siue inquisitores fuerit sibi consultum.

Quibus ita sequitis, in continenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dictorum uenerabilium Francisci d'Ortals et Petri Gerona, iudicum siue

inquisitorum, explicando super predictis suam delliberacionem, delliberavit quod, non obstantibus dictis propositis et allegatis per dictum Guillelmum Vithalis, curatorem, procedat in presenti inquisitione tam ad reinterrogandum dictos delatos et utrumque ipsorum quam alia.

E. *Reclamació*

35. Reclamació de Guillem Vidal. 27 de març.

Nouerint uniuersi quod, die Iouis in terciis intitulata XXVII mensis marcii anno a natiuitate domini millesimo CCCC uicesimo septimo, dum dictus honorabilis uicarius uellet seu intenderet, de consilio dictorum uenerabilium Francisci d'Ortals et Petri Gerona, iudicum siue inquisitorum, procedere et anantare super ^{53v/} predictis, coram dicto honorabili Guillelmo de Burdillis, milite uicario Barchinone, Aqualatis et Vallensis, Modilioni et Modiliane, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, curator et nomine curatorio dicti Narcissi Vithalis, et dicto nomine obtulit et presentauit eidem honorabili uicario quandam in scriptis papirii cedulam reclamacionem et alia in se continentem tenoris sequentis:

«Reclamaçio.

»Adiens presenciam uestri, multum honorabilis dicti Guillelmi de Burdillis, militis uicarii Barchinone, Guillelmus Vithalis, curator per uos datus Narcisso Vithalis, adulto et guidato, dicit quod uos, dictus honorabilis uicarius, non debetis neque potestis de iure (reuerenter loquendo) procedere, modo quoquam, contra dictum Narcissum seu in inquisitione que per uos incepta fuit, ut dicitur, contra dictum Narcissum. Tum, quia dictus Narcissus est guidatus et excepcionem guidatici tamquam preiudicalem opposuit ad processum que per uos non fuit discussa seu terminata quoad usque; tum, quia post retentam per uos pluries delliberacionem explicuistis eandem, que delliberacionis explicacio continet per expressum quod dictus Rex est per uos super predictis omnibus consultandus et quod interim supersedeatur in dicta inquisitione; et cum uos, dictus honorabilis uicarius, uelitis seu nitamini procedere in dicta inquisitione: ideo Guillelmus Vithalis, ex causis predictis et unaquaquam ipsarum et eciam ex aliis ^{54r/} contentis in quadam cedula coram uobis oblata, que incipit "Secundum priuilegium etc.", quas hic pro grauaminibus et loco grauaminum exprimit et uult pro expressim expecificatis haberi, reclamat a uobis, dicto honorabili domino uicario, tanquam grauatus ex eisdem causibus et aliis in processu apparentibus, quas eciam uult haberi pro hic expressim expecificatis, petens duos iure peritos per uos ad id assignari qui cognoscant et decident per uos. Obstantibus predictis, non posse nec potuisse procedi, modo quoquam, in dicta inquisitione seu alias contra dictum Narcissum».

Et, oblata et presentata predicta reclamacionis cedula, in continenti dictus honorabilis uicarius nullam fecit super predictis prouisionem quousque habuerit consilium an super ipsa reclamacione debeat assignare iudices.

36. Nova deposició de Narcís Vidal. 27 de març.

Interim uero, dictus honorabilis uicarius, de consilio ditorum uenerabilium iudicum siue inquisitorum, processit super predictis per modum sequentem.

Et, hiis ita peractis, fuit processum ad reinterrogandum dictum Narcissum Vithalis, presente dicto Guillelmo Vithalis, eius curatore, et presentibus eciam dictis proceribus, super quibusdam uariacionibus factis per dictum Narcissum Vithalis.

Et primo fou interrogat lo dit Narcís Vidal, delat, present lo dit curador, com ell, deponent, damont en sa deposició, feta en un interrogatori que li fo fet, hage ^{54v/} dit que, com lo dit batiment se féu, ell, depositant, era en lo sòl davall del carrer demont la casa d'en Scales e, en altra deposició feta per ell, deponent, ho reinterrogació, hage dit e depositat que, quant lo dit batiment se féu, ell, depositant, era en lo capdamont del dit carrer e viu apagar los brandons e altres cosas segons en aquella deposició se contén. En qual deposició vol star ell, depositant, ni quala és veritat. E dix⁸⁹.

37. Sobreseïment. Consulta a dos jutges. 27 de març.

Postea autem in isto momento, actenta requisicione uerbali per dictum curatorem ipsius delati facta et reclamacione per eundem interposita, dictus honorabilis uicarius, uolens in predictis procedere iuxta leges patrie, mandauit supersederi in dicta inquisicione quousque reclamacio interposita fuerit terminata. Et assignauit dicto reclamanti iudices ipsius reclamacionis uenerabiles Franciscum Castello, legum, et Gabrielem Petri, decretorum doctores, quibus super dicta reclamacione comisit plenarie uices suas.

Coram quibus quidem uenerabilibus Francisco Castello et Gabriele Petri, iudicibus dicte reclamacionis, ilico comparuit dictus Guillelmus Vithalis, nomine curatorio predicto, ex una parte et, in ausencia dicti procuratoris fischalis, obtulit et presentauit eisdem predictam reclamacionem et alia omnia et singula supradicta que iam supra, coram dicto honorabili uicario, obtulerat et presentauerat.

Et incontinenti dictus uenerabilis Franciscus Castello, alter ex dictis uenerabilibus iudicibus dicte reclamacionis, dixit uerbo quod ipse iam in presenti processu dedit suum uotum et quod ^{55v/} ipse non uult super predictis ut iudex interuenire et propterea, hiis actentis, renunciauit predicte iudicature et omni oneri et comodo eiusdem.

89. Aquí s'interromp l'interrogatori, sense la declaració del delat perquè s'entén (encara que no consti) que Guillem Vidal aconsegueix fer valer la seva reclamació, tractada tot seguit, i hi ha un sobreseïment efímer.

Et, facta dicta renunciacione, quasi in continenti post predicta dictus honorabilis uicarius, ad instanciam et requisicionem dicti Anthonii de Sori, procuratoris fischalis in locum dicti uenerabilis Francisci Castello, qui predicte iudicature ut supra patet renunciavit, assignavit uenerabilem Bonanatum de Puigmari, legum doctorem, ciuem Barchinone, cui una cum dicto uenerabili Gabrieli Petri comissit plenarie uices suas.

Coram quibus quidem uenerabilibus Gabrieli Petri et Bonanato de Puigmari, iudicibus dicte reclamacionis, ilico comparuit dictus Anthonius de Sori, procurator fischalis, ex una parte et, in ausencia dicti Guillelmi Vithalis, curatoris, obtulit et presentavit eisdem predictam reclamacionem et alia omnia et singula que iam supra coram dicto honorabili uicario oblata et presentata fuerant, petens uerbo et requirens super ipsam reclamacionem declaracionem ferri.

Et, in continenti, dicti uenerabiles Gabriel Petri et Bonanatus de Puigmari, iudices dicte reclamacionis, concessa copia de predictis omnibus utriusque dictatum parcium, dictis partibus et utriusque earum ad audiendum declaracionem super dicta reclamacione diem crastinam proxime assignarunt. Et quod interim, scilicet die presenti, utraque pars suos habeat coram ipsis aduocatos pro habenda de predictis collacione et dictos uenerabiles iudices primitiuos pro concordando uel discordando cum eisdem quibus inibuerunt, ne a modo durante ipsa reclamacione in preiudicium dicte reclamacionis nullatenus procedant seu anantent.

^{55v} Mandantes hec dictis Guillelmo Vithalis, curatoris, et dictis uenerabilibus iudicibus primitiuis intimari per Iacobum Enrich, Sagionem.

Qui sagio, iens et postea rediens, retulit et dixit se predicta dixisse et intimasse dicto Guillelmo Vithalis, curatoris, personaliter inuento.

38. Declaració dels dos jutges de la reclamació. 28 de març.

In qua die crastina supra proxime, ad audiendum declaracionem super dicta reclamacione assignata, que fuit dies ueneris, intitulata uicesima octaua dies mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC° XXVII°, coram dictis uenerabilibus Gabriele Petri et Bonanato de Puigmari, iudicibus dicte reclamacionis, comparuit dictus Anthonius de Sori, procurator fischalis, ex una parte et, in presencia dicti Guillelmi Vithalis, curatoris dicti Narcissi Vithalis, peccit uerbo et requisiiuit super dicta reclamacione declaracionem ferri.

Et in continenti dicti uenerabiles iudices dicte reclamacionis, instante et requirente dicto procuratore fischali, processerunt ad eorum super dicta reclamacione ferendam declaracionem in hunc modum.

Et dicti iudices reclamacionis, uisa reclamacione et racionibus in eadem contentis, facta pro parte Narcissi Vithalis, uisaque quadam cedula oblata pro parte dicti Narcissi Vithalis, que presentata fuit uicesima sexta marcii anni

domini millesimi quadrangentesimi uicesimi septimi, que incipit "Secundum priuilegium" etc., uisis in quam ^{56r/} omnibus actitatis, coram iudicibus primitiuis, per maxime, consilio dominorum consiliariorum ciuitatis Barchinone, uisis aliis uidendis uocatisque iudicibus primitiuis pro concordando uel discordando, cum quibus dicti iudices primitiui unanimiter concordarunt, pronunciant et declarant male pro parte dicti Narcissi fuisse et esse reclamatum et bene per dictos iudices primitiuos fuisse processum, partem reclamantem in expensis dicte reclamacionis condempnantes.

Lata fuit dicta declaracio per dictos uenerabiles Gabrielem Petri et Bonanatum de Puigmari, iudices dicte reclamacionis, et lecta per dictum uenerabilem Bonanatum de Puigmari de uoluntate dicti sui consocii in platea sancti Iacobi Barchinone et, in quodam padrisso et satis prope portale hospicii honorabilis Bernardi de Villagayano personaliter existens, sedens more iudicum declarantium, presente in dicto loco honorabile Paulo de Erolis, legum doctore, locumtenenti honorabilis Petri Rexach, legum doctoris, aduocati fischalis, scilicet, die ueneris uersus horam solis occasus ipsius diei, qua computabatur XXVIII^a mensis marcii anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o XXVII°, presente, instante et requirente dicto Anthonio de Sori, procuratore fischali, et presente eciam dicto Guillelmo Vithalis, curatore dicti Narcissi Vithalis, et presentibus eciam discreto Francisco Finestres, notario, Iohanne Todó et Petro Nauarro meque Anthonio dez Vern, notario, et in curia honorabilis uicarii Barchinone sub honorabili Bernardo Terreni, milite, domino utili scribanie curie ^{56v/} honorabilis uicarii Barchinone predicti, scriptore iurato, ciuibusque Barchinone pro testibus ad hec uocatis specialiter et assumptis.

F. *Darrer interrogatori i tortura*

39. Nou interrogatori a Narcís Vidal. 29 de març.

Postea uero, die sabbati XXVIII^m mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o XXVII°, in presencia dictorum procerum et presente dicto curatore, fuit processum ad reinterrogandum dictum Narcissum Vithalis in hunc modum.

Et primo fou interrogat lo dit Narcís Vidal, delat, com ell, deposant, damont en sa deposició feta en un interrogatori que li fou fet hage dit que, com lo dit batiment se féu, ell, deposant, era en lo sòl davall del carrer damont la casa d'en Schalas. E en altre deposició ho reinterrogació feta per ell, deposant, hage dit e depositat que, quant lo dit batiment se féu, ell, deposant, era en lo cap damont del dit carrer e viu apagar los brandons e altres cosas, segons en aquella deposició se conté. En quala deposició vol star ell, deposant, ni quala és la veritat. E dix:

—No dich res.

E lo dit Guillem Vidal, curador del dit delat, dix:

—Mossèn, yo no y consent en res, mas que·m serveu lo guiatge e la consultòria que l·em façats.

Et dictus Anthonius de Sori dixit:

—Mossèn, yo us raquir que m'exequtets la declaració per los jutges de reclamació donada e que·m provehiscats per justícia e, segons stil de la cort, que·l façats respondre.

E après fou dit per los dits honrats jutges ho inquisidors al dit delat que dagués respondre açò de qui era interrogat ^{57r/} e que digués veritat. Si no, que també so hauria dir per forsa. E lo dit Narcís Vidal e dix e respòs:

—Nostre senyor Déu m'ajudarà.

40. Tortura i declaració de Narcís Vidal. 29 de març.

E après lo dit honorable vaguer dix al dit Narcís Vidal:

—Delat Narcís, deys e responeu en so de què sou interrogat. En altra manera, yo us ho hauria fer dir per força e sabrie'm greu, però cové que he administrar justícia.

E lo dit Narcís Vidal dix:

—Yo he bona fe en Déu, que ell m'ajudarà.

E lo dit Guillem Vidal, curador, dix:

—Encara que ell respongue, yo no y consent en res. Servau-me lo guiatge e la consultòria.

E lo dit Anthoni de Sori, procurador fischal aquí present, dix:

—Mossèn, ja se n'ha haüda rahó aquí en la reclamació e axí servau-me la declaració de la reclamació.

E encontinent lo dit honorable vaguer, de consell dels dits honrats jutges ho inquisidors, actès que lo dit Narcís Vidal, delat, no curava ni volia respondre en so de què era interrogat, per què offenia les orellas dels jutges, manà que fossen haüts ministres ho saigs per tal que, migensants los remeys de drets e acostumats, lo dit Narcís Vidal respone a las cosas de las quals és interrogat.

Quibus ita peractis, incontinenti dicti uenerabiles Franciscus d'Ortals e Petrus Gerona, iudices siue inquisitores, accento quod dictus Narcissus Vidal non uolebat respondere super hiis de quibus erat interrogatus, propter que uidebatur ^{57v/} offendere aures iudicum, consulerunt dicto honorabili uicario quatenus in continenti dictum Narcissum Vidal, delatum, supponeret questionibus et tormentis.

Et in continenti dictus honorabilis uicarius, de consilio dictorum uenerabilium iudicum siue inquisitorum, mandauit sagionibus, qui ibi erant, quod expoliarent dictum Narcissum Vithalis ipsumque torquerent taliter quod responderet super hiis de quibus interrogatus extitit, super quibus non curauit nec uoluit dare responsum.

E encontinent los saigs qui aquí eren despullaren lo dit Narcís Vidal, delat, e descalsaren-li los stivals e abocaren-lo sobre un banch e giraren-li los brassos

apart detràs ab cordes de cànyem. E après materen-li una corda de cànyem en los brassos, en una dobla. E abans que tirassen les cordas fou interrogat per los dits honorables vaguer e jutges que respongués en so de què era interrogat. E dix que no respondria ni diria res.

E més fou interrogat lo dit delat hon era ell, depositant, com lo dit batiment se féu. E dix que ell, depositant, no era en nagun loch. E après los dits saigs, actès que lo dit delat no volia respondre, ab garrots, un dessà, altra dellà, comensaren de tirar las dites cordes. E lo dit Narcís Vidal comensà cridar moltes vegades:

—Verge Maria, ajude'm! Verge Maria de Mont^{58r/}serrat! Yo us ho diré, mesquí, pengau-me!

E los dits saigs stigueren, que no tiraren, e fou interrogat que digués veritat. E dix:

—Verament, mossèn, yo stava dalt, envers la porta de la canonge de la Seu, mas yo no viu micer Palomar, sinó que viu apagar los lums.

E après fou interrogat per quina rahó ell, depositant, era en lo dit loch. E dix que per so com en Bernat Sariera li havia dit que ell, depositant, stigués aquí segons que ell, depositant, ha depositat en la sagona deposició.

Interrogatus per quina rahó ell, depositant, en la sua primera deposició havia dit que ell, depositant, stava al sòl davall del dit carrer. E dix que per tant que vahés ésser ell, depositant, puy luny, e après ha deposada tota la veritat e ab aquesta se té, sta e persevera.

E après lo dit Narcís Vidal, de manament del dit honorable vaguer e de consell dels dits honrats jutges ho inquisidós, fo deliurat dels dits torments e tret de la sala de la dita presó hon se fehièn los dits turments e de tota visió de aquelles. E fou mudat en altra sala de la dita presó. E foren-li legides les dites cosas, presents los dits curador e prohòmens. E dix que so que ara ha dit és veritat.

E après fou interrogat lo dit Narcís Vidal, delat, com ell, depositant, hage dit ara en sa daposició que so que ell, depositant, havia dit en sa deposició, que stava al sòl del carrer, havia dit per tant que paregués ell, depositant, ésser pus luny, si ho ha dit per rahó del dit batiment que fo fet en persona ^{58v/} del dit micer Johan de Palomar ho per què. E dix que ver és que per rahó del dit micer Johan de Palomar ho dix, per lo batiment que li fou fet, que-s demostràs ell, depositant, ésser-ne pus luny.

Interrogatus per quina fi volia smenar ell, depositant, que fos pus luny del dit batiment. E dix que per so que n'hagués menys càrrech.

Fuit sibi lectum et perseueravit etc.

41. Publicació de la Inquisició. 31 de març.

Post predicta autem die lune XXXI^a mensis marcii, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o XXVII°, coram dictis uenerabilibus iudicibus

siue inquisitoribus, comparuit dictus Anthonius de Sori, procurator fischalis, ex una parte et, in presencia dicti Guillelmi Vithalis, curatoris dicti Narcissi Vithalis, delati, peccati uerbo et requisiiuit presentem inquisitionem publicari in quantum, uidelicet, facere uidetur contra dictum Narcissum Vithalis, delatum, copiamque de eadem sibi dari atque tradi.

Et incontinenti dicti uenerabiles iudices siue inquisitores, instante et requirente dicto procuratore fischali, publicarunt et per publicatam haberi uoluerunt presentem inquisitionem in quantum, uidelicet, tangit et uidetur facere contra dictum Narcissum Vithalis, delatum, tamen copiam de eadem tam dictis delato quam procuratori fischali, si uoluerint, concedendo, saluo tamen et retento dicto procuratori fischali quod possit, si quos uoluerit producere et ministrare super predictis testes et iam receptos reinterrogari facere.

G. *Sentència*

42. Antoni de Sori, procurador fiscal, insta la sentència.
2 d'abril.

^{59r} Denuo autem, die mercurii secunda mensis aprilis, anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo uicesimo septimo, coram dictis uenerabilibus iudicibus siue inquisitoribus comparuit dictus Anthonius de Sori, procurator fischalis, ex una parte et, in ausencia dicti curatoris, obtulit in scriptis contra eundem delatum petitionem sequentem: «Petit fisci procurator dictum Narcissum Vidal delatum predictum pena debita castigari et in casu opportuno de tormentis prouideri etc.».

Et, oblatis predictis, in continenti dicti uenerabiles iudices siue inquisitores concesserunt copiam de predictis dictis delato et eius curatori, si eam habere uoluerint. Et, nichilominus, dictis delato et eius curatori ad respondendum predicte petitioni, eam pure confitendo uel negando, necnon ad dandum et offerendum omnes suas deffensiones per abtos [*sic*] et admissibiles articulos declaratos hinc et per totam diem ueneris proxime uenturam assignarunt.

Mandans hec dicto delato seu eius curatori intimari per Petrum Muntanerii, sagionem.

Qui sagio, iens et postea rediens, retulit et dixit se predicta dixisse et intimasse dicto Guillelmo Vithalis, curatori dicti Narcissi Vithalis, personaliter inuento.

Item die mercurii predicta, circa pulsacionem simbali latronis, secunda mensis aprilis anno predicto, translatum predicti processus fuit perfecte continuatum et stetit pro dicto Guillelmo Vithalis curatore, prout ego, dictus ^{59v} notarius, iam sibi dixeram quod ueniret dicta hora.

43. Guillem Vidal presenta vint-i-cinc articles. 7 d'abril.

Post, predicta autem die lune VII^a mensis aprilis, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o uicesimo septimo, coram dicto uenerabili Petro Gerona, altero ex dictis uenerabilibus iudicibus inquisitoribus, ad partem inuento, et postea, coram dicto uenerabili Francisco d'Ortals, altero iudice siue inquisitore, similiter ad partem inuento, comparuit dictus Guillelmus Vithalis, nomine curatoris predicto, ex una parte et, in ausencia dicti procuratoris fischalis, obtulit in scriptis articulos siue deffensiones sequentes:

«Saluo iure, male et in casu non debito, formate petitionis, et non per illum per quem secundum Constituciones Cathalonie formanda est, et eciam tali tempore oblata, et assignacio facta ad respondendum eidem petitioni, quo processa per iudicem nulla sunt ipso iure, cum penderet assignacio ad apostolos recipiendos; saluis eciam huic parti quod, si eidem respondendum non sit, sicut uere credit non esse respondendum supradictis et aliis infrascriptis, pro non responso penitus habeatur; saluis quod sibi omnibus et singulis racionibus, excepcionibus tam in facto quam in iure consistentibus, et tam oppositis iam quam opponendis siue sint incompetentis iudicis siue fori declinatoriis ^{60r/} siue enormale⁹⁰, que habeant de iure impedire processum, quas et unamquamque ipsarum uult haberi pro apositis ad processum et eas opponit serie cum presenti; considerans uiolenciam iam sibi factam contra mentes iuris, reuerenter loquendo, ductus necessitate et in atro [*non liquet*] carcere indiscretus, retentus et detentus respondet prefatus curator dicte petitioni, negans eam et in ea contenta prout posita sunt seu contenta, dicens petita de iure fieri non debere. Protestatur tamen quod per presentem actum seu comparicionem non preiudicetur appellacionibus reclamacionis, recursibus et aliis actibus per partem dicti Narcissi in eius deffensione iam sequitis».

»Et ad hostendendum aliquialiter de iure dicti Narcissi Vidal, adulti, et ad deffensionem eiusdem Narcissi ponit Guillelmus Vidal, curator eius Narcissi, singulariter que sequuntur, cum protestacione tamen quod non intendit se uel eius principalem predictum astringi ad aliquam superfluum probacionem, sed ad eam dumtaxat que sibi sufficiat ad deffensionem suam. Protestatur eciam dictus Guillelmus Vidal quod, habita per eum informacione plenaria et colloquio cum dicto principali suo, quam informacionem nec colloquium plenum habere non potuit, quoadusque cum dicto suo principali ualeat lacius articulare de deffensionibus et ignoscencia dicti Narcissi minoris.

^{60v/} »I^o. Primo ponit, et si necessarium sibi et parti sue probare intendit, quod idem Narcissus Vidal moram traxit per multa tempora cum honorabili Petro Sariera, ciue Gerunde, comedendo et bibendo in domo dicti Petri Sariera et eidem seruiendo, prout alii communi [*sic*] comensales et de puiastro [*uidetur*] seu familia alterius ciuis honorati soliti sunt morari et seruire.

90. Vid. supra capítol 15.

»II°. Item ponit etc. quod inter festum Omnium Sanctorum et festum Nathalis domini proxime preteriti fuit fama publica per totum Principatum Cataloniae, et singulariter in ciuitate et baiulia Gerunde, quod serenissimus dominus noster Rex delliberauerat facere armatam contra infideles et quod debebat mittere per totam patriam suam nuncios suos “per amprar gents de stat qui anassen en servey del senyor Rey ben acompanyats en la dita armada”.

»III°. Item ponit etc. quod dictus Petrus Çariera, quadam die inter dicta duo festa Omnium Sanctorum et Nathalis domini proxime preteriti, existens in quadam domo seu turri quam habet infra dictam baiuliam Gerunde satis prope ecclesiam de Palau constitutam, infra parochiam sancti Felicis Gerunde, et conferendo cum dicto Narcisso de materia dicte armate, dixit dicto Narcisso talia uel similia uerba in effectum:

»—Digues, Narcís, si yo acompany lo senyor Rey e-l seguesch en aquesta armada —dient-ho de la armada dessús dita—, tu acompanyar-m’i-as?

»E lo dit Narcís respòs ^{61r/} al dit Pere Sariera:

»—Ho! Senyor, volentés.

»E lo dit Bernat [*sic*] Çariera li replicà dient al dit Narcís tals ho semblants paraules:

»—Guarda, no te-n prenga axí com entany, quant lo senyor Rey anà en Castella, que tu-t metist e yo anist ab altres.

»E lo dit Narcís respòs:

»—Per ma fe, senyor, yo us promet que ans vos hi serviré volentés. E, per ço que mils ho cregats, yo jur per aquests sants —metent la mà sobre unes hores qui eren aquí del dit Pere Sariera— que yo hi iré ab vós si vós hi anats he us serviré en la dita armada.

»III°. Item ponit, et si necesse fuerit probare intendit, quod, de mense ianuarii proxime preteriti, dictus Petrus Sariera tramés a dir al dit Narcís Vidal que mossèn Jachme Alamany de Bellpuig ho hauria emprat de part del senyor Rey que anàs en son servey en la dita armada e que al dit Pere Sariera se hauria aturat acort e que volia saber ab lo dit Narcís si era de intenció d’anarhi ab lo dit P. Sariera, segons li havia promès e jurat, car lo dit Pere Sariera, ans que proferís al senyor Rey, hen volia ésser cert, e lo dit Narcís li’n tramès resposta al dit Pere Sariera que·l dit Narcís iria ab ell dit Pere Sariera en la dita armada e·l serviria segons que li havia permès e jurat.

»V^o. Item ponit etc. quod dictus honorabilis Iacobus Alamany, in principio dicti mensis ianuarii, fuit in ciuitate Gerunde cum pluribus litteris regiis clausis, sigillatis cum sigillo secreto, dicti domini Regis et inhibi presentauit pluribus ^{61v/} militibus et hominibus d’estat singulas ex dictis litteris clausis et sigillatis quasque secundum superscriptionem in illis scriptam dirigebantur illis quibus fuerunt singulariter presentate.

»VI°. Item ponit quod dictus honorabilis Iacobus Alamany presentauit unam ex dictis litteris regiis clausam et sigillatam dicto Petro Çariera, quam quidem litteram post dictam presentacionem dictus Petrus Çariera perlegit, facta prius per eum optura littere regie supradicte.

»VII°. Item ponit etc. quod dicta littera regia intrinsecus habet tenorem sequentem scriptum:

»“Lo Rey.

»“Sobre algunes coses concernents grantment nostre servey havem de nostra intenció etc.”. Iam est supra.

»VIII°. Item ponit etc. quod, facta presentacione dicte littere regie per dictum Iacobum Alamany et ipsa littera perlecta per dictum Petrum Çariera, ut dictum est, dictus Iacobus Alamany protulit eidem Petro Çariera, explicando credenciam in dicta littera contentam, talia uel similia uerba in effectum:

»“Lo senyor Rey entén a-ffer gran armada per anar contra infels, la qual cosa tocharà grantment servir de Déu e salut dels christians. Pregue-us que vós hi anets ab ell e-l serviats ab tots aquells que mils porets en lo dit viatge e que, si lo dit P. Sariera proferia d'anar en servey del senyor Rey en lo dit viatge, que lo senyor Rey lo havia per guiat ell dit P. Çariera e tots aquells qui ab ell irien e que lo ^{62v} dit mossèn Jachme, de part del dit senyor Rey, la hora que-l dit Pere Çariera hauria offert al dit senyor, guiava ell dit P. Çariera e aquells qui irien ab ell dit P. Çariera”.

»VIII°. Item ponit etc. quod, facta predicta explicacione credencie modo predicto per Iacobum Alamany, militem, dicto Petro Çariera, idem Petrus Çariera retinuit sibi delliberacionem super dicto adampramento eidem facto ex parte serenissimi domini Regis.

»X^o. Item ponit etc. quod, habitis dictis uerbis inter dictos Iacobum Alamany et Petrum Çariera, dictus Iacobus dixit dicto Petro hec uel similia uerba in effectum:

»—Acordats-hi bé, car lo viatge que-l senyor Rey entén a-ffer tocha grantment a servir de Déu e a salut de christianitat e axí lo pus prest que porets me fets resposta escrita de vostra mà de l'acord que haurets haüt, car yo us dich ara per lavors que yo de part del dit senyor, la hora que vós proferiats de seguir lo senyor Rey en lo dit viatge, guiy vós e tots aquells qui iran ab vós ho ab los quals vós proferets de seguir e servir lo senyor Rey en lo viatge.

»XI°. Item ponit etc. quod dictus Petrus Sariera, de mense ianuarii proxime preteriti, cum littera propria manu dicti Petri scripta seu superscripta, notificauit dicto honorabili Iacobo Alamany “que ell, dit Pere Çariera, se offeria de servir lo senyor Rey ab tants com li fos possible, dels quals serien entre-ls altres Guerau Congost e Pedro e lo dit Narcís Vidal”.

»XII°. Item ponit etc. quod dictus honorabilis Iacobus Alamany de Bell^{62v} puig, habita seu recepta littera predicta dicti Petri Çariera, misit eidem Petro Çariera litteram responsiuam, manu dicti Iacobi Alamany scriptam, cuius data fuit “a la Sala, lo jorn de nostra dona de fabrer proxime preteriti”, cum qua littera acceptauit profertam factam per dictum Petrum Çariera, missam eidem Iacobo Alamany, quam aliorum predictorum in dicta littera per dictum Petrum Çariera missa eidem Iacobo Alamany nominatorum.

»XIII°. Item protestatur esse de iure quod ille dicitur nuncius siue *missatger* Principis qui port letres eius credencie.

»XIII°. Item protestatur esse de iure quod empramentum, id est guidaticum, quod Princeps Cathalonie fecerit per se uel per nuncium suum nemo est ausus nec debet contra facere uel uenire.

»XV°. Item protestatur esse de iure quod⁹¹ omnes homines cuiuscumque legis, status, secte seu condicionis existant, eciam excommunicati maiori excommunicacione, debent se ffidare et possunt personas et bona sua guidatico siue ampramento Principis Cathalonie, quod datum sit seu concessum uerbo nuncio seu alias et quod omnes homines in Principatu Cathalonie constituti tenentur fidem et guidaticum predicto modo datam seu concessam siue datum uel concessum iuuare et facere posse suum quod teneatur et seruetur sine disputacione et aliquo ingenio.

»XVI°. Item ponit, et si necesse fuerit probare intendit, quod domini reges Aragonum quondam memorie gloriose et eciam dominus Rex Alfonsus, hodie per Dei graciā nunch regnans feliciter, pluries dixerunt et fuerunt et fuit et est intencionis dominus Rex predictus quod guidatica per se uel per eius nuncios concessa non disputentur, sed quod seruentur prout dicuntur ^{63^{vl}} esse concessa per suos nuncios siue *missatgers* per eum destinatos occasione emparamenti per dictos nuncios facti occasione armate predictae.

»XVII. Item ponit etc. quod dictus serenissimus dominus Rex, nunch regnans feliciter, concessit dicto Iacobo Alamany licenciam et potestatem guidandi, eiusdem domini Regis uice et nomine, omnes et singulos qui proferentur accedere cum dicto domino nostro Rege in dicta armata et eorum familiam seu illos qui irent seu accessuri essent cum dictis proferentibus sequi dictum dominum cum armata predicta.

»XVIII. Item ponit etc. quod dictus Iacobus Alamany, ut nuncius siue *missatger* serenissimi domini Regis, guidauit et assecurauit in bona fide Regia dictos Petrum Çariera et Narcissum Vidal, ex eo quod dictus Petrus Çariera obtulit se accessurum cum dicto Narcisso ad seruicium domini Regis predicti in dicta armata.

»XIX. Item ponit et probare intendit quod predictum guidaticum et assecuramentum, factum siue⁹² datum per dictum honorabilem Iacobum Alamany predictis Petro Çariera et Narcisso Vithalis, fuerit factum, datum et concessum ante quam dominus Rex predictus declarasset perpetratores iniurie et percussionum ut dicitur illatarum honorabili Iohanni Palomar, decretorum doctori, comptorum Generalis Cathalonie auditori, non ualere letari guitaticis regiis seu eiusdem domini uice concessis.

»XX. Item ponit et probare intendit quod dictus Narcissus Vidal fuit captus et detentus in carcere honorabilis uicarii Barchinone ante declaracionem predictam.

^{63^{vl}} »XXI. Item ponit et probare intendit quod serenissimus dominus noster Rex, occasione dicte armate, misit per uniuersas partes dicionis sue plures

91. siue] ho *del.*

92. siue] G *del.*

litteras credencie, signatas manu serenissimi domini Regis et clausas eius sigillo⁹³ secreto, in quibus fuit scriptum "Registrata" [*uidetur*],⁹⁴ quarum litterarum credencie sue clausarum plures erant sine subscripcione siue *sobrescrit*.

»XXII. Item ponit etc. quod dominus Rex predictus mandabat et comendabat arbitrio⁹⁵ dictas litteras presentantis cui uolebat credenciam adhiberi quod eis ponit facere superscripcionem siue *sobrescrit* et nomen illius cui talis nuncius uolebat eam litteram credencie tradere seu presentare.

»XXIII. Item quod stilus curie regie est et fuit per tempora longa quod dominus Rex tradit nuncis qui per eum mituntur litteras nonnullas clausas, per eum signatas et sigillo secreto sigillatas, comictendo discrecioni ipsius nuncii facere scribi in eis suprascripcionem siue *sobrescrit*.

»XXIII. Item ponit etc. quod predicta omnia et singula sunt uera et pro ueris habita et reputata.

»XXV. Item quod de hiis est comunis oppinio ac publica uox et fama».

Et, oblati predictis, in continenti uterque dictorum uenerabilium iudicum siue inquisitorum⁹⁶ per se retinuit sibi delliberacionem super predictis quousque sint ambo pro concordando se super predictis, mandando predicta in presenti processu inseri et continuari.

44. Sentència. 7 d'abril.

^{64r/} Postea uero, die lune predicta intitulata VII^a mensis aprilis anno predicto millesimo CCCC^o XXVII°, honorabiles Iohannis Ros, Iohannis Bussot, Iacobus Colom, Huguetus Fivaller et Bernardus Çapila, consiliarii hoc anno ciuitatis Barchinone, consul[u]erunt honorabili uicario Barchinone predicto ipsumque requisierunt quatenus ipse nec dicti uenerabiles iudices siue inquisitores non admictant dictos articulos siue deffensiones pro parte dicti Narcissi Vithalis, delati, supra oblatos, quin potius ipsos repellat cum nullatenus sunt admittendi sed repellendi, pluribus consideratis, et signauerit declaracionem supra lata[m] per dictos uenerabiles iudices reclamacionis, qui habuerunt racionem de dicto allegato guidatico et aliis et quod dictus honorabilis uicarius ponat dictum Narcissum Vithalis iudicio procerum, prout moris est.

Quibus ita sequitis, in continenti dicti uenerabiles iudices siue inquisitores, existentes ambo personaliter in quadam aula capsionis curie dicti honorabilis uicarii, ubi presentes erant dicti uenerabiles uicarius et consiliarii, actento consilio dictorum honorabilium consiliariorum, non admittendo dictos articulos pro parte dicti Narcissi Vithalis oblatos, sed ipsos repellendo,

93. sigillos *ms.* | *correxi.*

94. És el mateix mot o parell de mots al final del f. 38r.

95. arbitris *ms.* | *correxi.*

96. inquisitorem *ms.* | *correxi.*

consul[u]erunt dicto honorabili uicario quatenus dictum Narcissum Vidal in continenti poneret iudicio procerum, prout moris est.

Et incontinenti dictus honorabilis uicarius, actentis consiliis dictorum honorabilium consiliarorum Barchinone et dictorum uenerabilium iudicum siue inquisitorum, ^{64v/} ilico posuit dictum Narcissum Vithalis iudicio procerum, in quo quidem iudicio procerum dictus Narcissus Vithalis, delatus, fuit condemnatus prout sequitur et est moris.

Iudices: que sie pengat per lo coll en guisa que muyre } HHHHHHHH [= 15]

Que sie assotat ab assots de mort e que sie exellat en Serdenya a XX anys, dins los quals si ych torne sie pengat per lo coll } H

Que sie assotat e perde lo puny dret } f

Que sie assotat ben per la vila e axellat en Serdenya a cent anys } f

Que sie assotat per la vila sobre una bèstia e axellat a tots temps del Principat de Cathalunya } f

Que perde lo puny e axellat a L anys en Serdenya } Hf

Que perde lo puny dret e que sie axellat a XX anys en Serdenya } f

45. Pere Torró demana còpia del procés. 9 d'abril.

^{65r/} Denuo autem die mercurii nona mensis aprilis, anno a natiuitate domini millesimo CCCC^o uicesimo septimo, coram dictis uenerabilibus iudicibus siue inquisitoribus comparuit discretus Petrus Torró, notarius et scriptor in domo dictorum honorabilium dominorum deputatorum Generalis Cathalonie, et, nomine et pro parte ut dixit dictorum honorabilium dominorum deputatorum, ex una parte et, in presencia dicti Anthonii de Sori, procuratoris fischalis, obtulit quandam papiri cedulam scriptam tenoris sequentis:

«Honorabiles deputati Cathalonie, pretendentes interesse in examinatione et cognicione ac decisione dicte inquisitionis seu cause, petunt copiam fidem ferentem eisdem deputatis de dicta inquisitione et de toto processu dari et tradi».

Et, oblata predicta papiri cedula, in continenti dicti uenerabiles iudices siue inquisitores mandarunt predictam papiri cedulam in presenti processu inseri et continuari, necnon eciam dari copiam et tradi per me notarium et huius cause scriptorem de toto presenti inquisitionis processu dictis honorabilibus dominis deputatis, taliter quod ubique fides adhibeatur.

Deo gracias.

46. Signatura d'Antoni Desvern com a copista del procés.

4 de novembre de 1428.

Presens translatum in pergameneis scriptum ^{65v/} et translatum, in quo sunt scripte sexaginta quinque folie computata presenti, fuit abstractum a

quodam originali processu inquisitionis, facto in posse mei Anthonii dez Vern, notarii et scriptoris iurati curie honorabilis uicarii Barchinone, et cum dicto suo originali ueridice comprobatum, in quorum fidem et testimonium ego, dictus notarius et scriptor iuratus, hic me propria manu subscribo, die uidelicet quarta mensis nouembris, anno a natiuitate domini millesimo CCCC° uicesimo octauo, et hoc meum solitum artis notarie sic appono Sig+num.

BIBLIOGRAFIA EMPRADA

Fonts manuscrites o gràfiques

ACA = Arxiu de la Corona d'Aragó:

G-232 = Generalitat, Processos judicials seguits davant el Consistori, etc., Sèrie G-232.

G-193,4 = Generalitat, Processos judicials seguits davant el Consistori, etc., Sèrie G, 193,4.

AHCB = Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona:

GARRIGA I ROCA, Miquel, *Quarterons* (c. 1840). [Consulta en línia, a la pàgina: <<http://darreramirada.ajuntament.barcelona.cat/>>]

Gravat 20096 [Barcelona, 1697].

Gravat 2553 [Barcelona, 1740].

Gravat 3018 [Barcelona, 1797].

BIBLIOGRAFIA IMPRESA

ÁLVAREZ GÓMEZ, Daniel (2012). «Els testaments del jurista Narcís de Santdionís (1458) i del seu germà Dalmau (1432)». *Cuadernos de Historia del derecho*, 19, pp. 233-255.

— (2013). «Final de les Corts de 1413. Edició del memorial del 6 de setembre», *Initium*, 18, pp. 803-830.

— (2014). «Dades sobre la trajectòria històrica de la figura de Narcís de Sant Dionís». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins LV*, pp. 159-180.

— (2018). «Dos procesos de la Corte del Vicario de Barcelona: el asalto a Joan de Palomar (1426)». *Cuadernos de Historia del derecho* 25, pp. 45-67.

— (2021). «El gobernador general de Cataluña Requesens fiscalizado por seis inquisidores políticos (1421)». Nogueira da Silva, Cristina – Seixas, Margarida (coords.) (2021). *Estudos Luso-Hispanos de História do Direito*, vol. II [III Encontro Hispano-Luso de Historiadores do Direito. Centro de Investigação em Teoria e História do Direito e Centro I&D sobre Direito e Sociedade. Universitat de Lisboa, Facultat de Dret. 17-18 de juny (17 de juny) de 2019], Madrid: Editorial Dykinson, pp. 31-56.

- BROCÀ, Guillem M. De (1909-1910). «Juristes i juriconsults catalans dels segles XIV-XVII», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 3, pp. 483-515.
- CARAVYC [más el núm. del vol.] = Real Academia de la Historia, *Cortes de los antiguos reinos de Aragón y de Valencia y principado de Cataluña*, Real Academia de la Historia, Madrid, 1896-1922.
- CC = FONT I RIUS, Josep Maria (ed.) (1988). *Constitucions de Catalunya. Incunable de 1495*. Edició facsímil, amb introducció. Núm. 27.
- CPMB = *Catàleg dels pergamins municipals de Barcelona* (2008). 3 volums. Ajuntament de Barcelona: Barcelona.
- CYADC = PONS I GURI, Josep Maria (introd.) (1995). *Constitucions y altres drets de Catalunya, compilats en virtut del Capítol de Cort LXXXII de las Cortes per la S.C. y R. Majestat del Rey don Philip IV nostre senyor, celebradas en la ciutat de Barcelona, any MDCCII*. Departament de Justícia. Barcelona.
- DCVB = ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja, *Diccionari català-valencià-balear: inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana en totes les seves formes literàries i dialectals*, Editorial Moll, Palma, 1993. [en línia per la digitalització de l'Institut d'Estudis Catalans: <<http://dcvb.iecat.net/>>. Data de consulta: primer semestre de 2017.]
- ELÍAS DE TEJADA, Francisco (1950). *Las doctrinas políticas en la Cataluña medieval*, Ayma, Editor, Barcelona.
- FUMANAL PAGÈS, Miquel Àngel *et alii* (2011), «Documentant l'arqueologia: la casa de Massot Avengenà a l'alfòndec del call Major de Barcelona (carrer de Sant Honorat, num. 3)», *Tamid: Revista Catalana d'Estudis Hebraics*, 7, pp. 9-71.
- GUILLERÉ, Christian (1993), *Girona al segle XIV, traducció de Mañé, Núria*, vol. 1, Ajuntament de Girona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- (1993), *Girona al segle XIV, traducció de Mañé, Núria*, vol. 2, Ajuntament de Girona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- (2005), «Une famille de médecins geronais au XIVe siècle: les Sarriera», *Acta historica et archeologica mediaevalia*, 26, pp. 677-691.
- IODOCUS (1500), *Vocabularius Utriusque Iuris*, sense lloc d'edició.
- MANSI, Joannes Dominicus (1788). *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*. [...] XXIX-XXX. Apud Antonium Zatta. Venecia.
- MIRET I SANS, Joaquim (1914), «Els Sarrieres, senyors de Solterra i Sant Hilari», *L'Estiuada*, Sant Hilari Sacalm, VII, 77, 7 agosto 1914, p. 1.
- PERARNAU, Josep (1978), *Felip de Malla. Correspondència política*, edició de Perarnau, Josep, vol. 1, Editorial Barcino, Barcelona.
- RIU-BARRERA, Eduard (2021). «El Palau de la Generalitat de Catalunya a Barcelona», a FURIÓ, Antoni – GARCÍA MASILLA, Juan Vicente (2021), *La ven del Regne. 600 anys de la Generalitat valenciana*. Volum III. Espais i imatges de la Generalitat, Universitat de València, València, pp. 263-286.
- RYDER, Alan (2021). *El naufragi de Catalunya. La guerra civil catalana al segle xv*, Edicions Sidillà, Girona.

- SANCHEZ DE MOVELLÁN TORENT, Isabel (2004). *La Diputació del General de Catalunya (1413-1479)*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.
- SANS I TRAVÉ, Josep Maria (dir.) (1994). *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volumen 1, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- (2005). *Catàleg de pergamins del fons de l'ajuntament de Girona (1144-1862)*, 2 vols., Arxiu Municipal de Girona, Fundació Noguera, Barcelona.
- SANT DIONÍS, Narcís de (2016). *Compendium Constitutionum Generalium Cathalonie*, Álvarez Gómez, Daniel (ed.) (Textos Jurídics Catalans, 36) Parlament de Catalunya, Departament de Justícia, Barcelona.
- VALERO, Joan (1993). «Acotacions cronològiques i nous mestres a l'obra del claustre de la catedral», *D'Art: Revista del Departament d'Historia de l'Art*, 19, pp. 29-41.
- VALLS I TABERNER, Ferran – ABADAL I VINYALS, Ramon d' (1985). *Los Usatges de Barcelona*. Promociones Publicaciones Universitarias de Barcelona, Barcelona.
- VICENS VIVES, Jaume (1980). *Els Trastàmars (segle xv)*. Editorial Vicens Vives, Barcelona.
- VILALLONGA, Mariàngela (1993). *La Literatura Catalana al segle xv*. Curial – PAM, Barcelona.
- VCM = *Vocabulario del comercio medieval*. Legado Gual Camarena. Universidad de Murcia. <https://www.um.es/lexico-comercio-medieval/index.php/> [consultat el 2022].